SFÂNTUL NECTARIE
DE EGHINA

DESPRE

ÎNGRIJIREA SUFLETULUI

SFÂNTUL
NECTARIE DE EGHINA

Despre îngrijirea sufletului

Traducere din limba neogreacă de
Parascheva Grigoriu

editura Σοφία

București

Redactor: Gina Nimigean

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediţie

Traducerea a fost făcută după originalul în limba greacă: *E Peri Epimeleias tis psihis*, Athena, 1907.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
NECTARIE, ST.
Despre îngrijirea sufletului / Sfântul Nectarie de Eghina; trad. din lb. greacă: Parascheva Grigoriu. – Bucureşti: Editura Sophia, 2009
ISBN 978-973-136-151-2

I. Grigoriu, Parascheva (trad.)

264-941.4:281.95

[Celor ce se roagă]

Această mică lucrare de mai sus, constând din 11 omilii şi cuvântări, datorită scopului urmărit prin ele, poartă titlul *Despre îngrijirea sufletului*. Primele patru omilii formează o singură *Cugetare despre libertatea morală*, prin care căutăm să dovedim că omul este liber din punct de vedere moral şi că, abătându-se, păcătuieşte împotriva lui Dumnezeu. A cincea omilie este despre păcat; prin aceasta arătăm că păcatul este un mare rău şi că trebuie să ne pocăim. A şasea omilie este despre pocăinţă. A şaptea este despre pocăinţă şi despre satisfacerea dumnezeieştii dreptăţi rănite. A opta şi a noua, despre mărturisire. Iar restul cuvântărilor sunt despre Dumnezeiasca Împărtăşire.

Înşiruirea şi coerenţa noţiunilor pe care le-am cercetat cu grijă îngăduie ca diferitele cuvântări şi omilii să fie văzute ca parte sau capitol al unei singure scrieri, ceea ce, de altfel, este foarte adecvat scopului urmărit.

Scopul acestei ordini şi publicarea lor este acela de a cuprinde într-un singur opuscul întreaga învăţătură necesară pentru îngrijirea sufletului raţional şi nemuritor. Această lucrare a noastră s-a tipărit cu

cheltuiala Asociației Comerciale din Lamía în 1500 de exemplare, ca să fie împărțite în dar pentru folosul sufletesc.

Lamia, 22 Februarie 1894,
† Mitropolitul Pentapolisului,
Nectarie Kefalas

OMILIA 1

Despre libertatea morală, că omul este liber din punct de vedere moral

Şi Dumnezeu l-a făcut pe om, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el (Gen. 1:27)

Omul, zidit fiind de Dumnezeu, ca să întruchipeze la scară mică pe pământ nesfârşita măreţie a dumnezeiescului chip al Creatorului, trebuia să poarte întru sine proprietăţile lui Dumnezeu, să fie în strânsă relaţie cu El. În calitate de chip al lui Dumnezeu, omul trebuia să fie o fiinţă cu conştiinţă de sine, liber şi independent, fiindcă o fiinţă fără conştiinţă, fără libertate şi independenţă, este nevrednică de o asemenea înaltă chemare, de o asemenea vocaţie, adică a împlinirii marii voinţe a Dumnezeiescului Creator. Aşadar libertatea omului este o necesitate exigentă a marii lui apostolii, a creaţiei şi venirii lui pe lume şi, prin urmare, o condiţie necesară şi cuvenită. Fără libertate, omul ar fi pe aceeaşi treaptă cu restul animalelor. Ro-

bia şi determinismul ar marca lucrările lui şi ar mişca vederile sale într-un cerc închis, în care s-ar învârti în gol. Ideile de bine, frumos i-ar fi cu totul necunoscute. Ar ignora cu totul să deosebească ce este ruşinea, ce este răul, minciuna, neavând o putere de-sine-lucrătoare, care să-i permită să iasă din cercul închis al instinctelor naturale. Ignorarea binelui, a frumosului, a adevărului l-ar face pe om o fiinţă amorală şi ar şterge însăşi noţiunea de morală ca pe o expresie lipsită de sens, ceea ce ar face faptele şi lucrurile omului nedeosebite de cele ale animalelor, fără sens şi necaracteristice lui. Iar această lipsă de sens şi asemănare a caracterului lor cu acela al animalelor ar face ca în mintea şi în inima omului să nu se trezească nici o simţire, nici o percepţie, nici o impresie sau întipărire (ἐντύπωση) sau reprezentare în conştiinţă. Această lipsă va lăsa inima fără conştiinţă, mintea oarbă şi inactivă. Non-conştiinţa şi orbirea s-ar îngroşa ca o negură deasă şi ar întuneca minunatul chip al Dumnezeiescului Creator – chipul cel strălucit lucrat şi minunat măiestrit de mâna creatoare, în care strălucesc bunătatea, înţelepciunea şi virtutea şi îl vor împiedica să vadă şi să Îl recunoască pe Făcătorul şi plăsmuitorul a toate. Atunci şi sufletul ar ignora complet pe Dumnezeu şi dumnezeieştile caracteristici, şi creatura nu ar putea nicidecum slăvi, lăuda, cânta pe Dumnezeu întru cunoştinţă şi nici nu I-ar putea mulţumi. Omul, fără libertate morală, nu va fi diferit cu nimic faţă de restul animalelor. Libertatea morală îl dovedeşte pe om a fi o fiinţă morală, raţională şi chip al lui Dumnezeu. O fire raţională şi fără libertate morală ar

fi ca o pasăre fără aripi, ar fi o scădere şi o lipsă în creaţia lui Dumnezeu, ceva fără rost, un lucru întru totul nepotrivit cu dumnezeiasca înţelepciune şi bunătate. Firea raţională a omului impune, ca o consecinţă necesară imediată, libertatea morală şi independenţa, de vreme ce omul, fiind raţional, a devenit prin însuşi acest fapt liber şi independent. Este, prin urmare, o fiinţă liberă din punct de vedere moral. O fiinţă neliberă şi dependentă sau supusă tendinţelor instinctuale nu este o fiinţă raţională, fiindcă ceea ce este duh este prin fire liber şi independent şi nu este supus de nimeni. Nici n-ar putea o asemenea fiinţă fără libertate să aibă un suflet raţional care să poarte în sine caracteristicile chipului dumnezeiesc, inteligibilul şi neatârnarea, fiindcă acestea sunt cele care îl arată pe om liber şi independent. O fiinţă neliberă are un suflet iraţional şi supus, fiindcă nelibertatea este semnul unui suflet iraţional şi caracterul unei naturi supuse simţurilor, iar nu şi al unei firi inteligibile. Firea inteligibilă se mişcă de la sine şi prin acest fapt este şi liberă, fiindcă faptul de a se mişca de la sine, în măsura în care se mişcă după voinţă, înseamnă a fi liber, ca unul care e liber se mişcă unde, cum şi când voieşte. Această mişcare după voinţă îi dă puterea să se cugete pe sine ca o fiinţă care este şi care le are pe cele din jurul ei şi care poate să aibă. De aceea firea adevărată sau sufletul omului, ca una care ea însăşi se mişcă pe sine, ca una care se cugetă pe sine şi pe cele din jurul ei, ca una care are şi poate avea, ca una care vrea să aibă cunoştinţa, este liberă, iar omul liber şi independent este liber şi din punct de vedere moral. Firea

sensibilă este neliberă, fiindcă este mişcată de altceva şi nu se mişcă în funcţie de propria voinţă, prin urmare este fără conştiinţă; iar ceea ce este fără conştiinţă este o fiinţă fără libertate morală şi, prin urmare, este o fiinţă iraţională. Omul însă, ca fiinţă conştientă, este liber cugetător, fiindcă poate accepta cunoştinţa unui lucru oarecare sau poate refuza să înveţe ceva, poate accepta să facă ceva sau poate refuza. Libertatea e cea care îl face răspunzător pentru faptele lui, ca unul care acţionează sub impulsul propriei lui voinţe şi care poate face uz bun sau rău de libertatea lui. Şi tocmai în virtutea libertăţii morale cere Dumnezeu de la om îndreptarea faptelor lui şi în virtutea aceleiaşi libertăţi este judecat de Dumnezeu şi este schimbat prin păzirea libertăţii lui morale sau este pedepsit pentru pierderea ei, fiindcă libertatea morală înseamnă nu a face binele sau răul după voia fiecăruia, ci de a face numai binele. A face şi bine şi rău, după voia şi socotinţa proprie, nu înseamnă libertate morală, ci un amestec de libertate şi robie. Căci atunci când fac binele, îl fac în acord cu cerinţele omului interior, care caută binele de dragul binelui, în timp ce, atunci când fac răul, îl săvârşesc mai întâi împotriva sugestiilor conştiinţei mele şi glasului interior al libertăţii morale şi apoi îl săvârşesc determinat de un motiv anume. Prin urmare voinţa, ca una care depinde de ceva anume, este neliberă şi roabă, pentru aceea nici termenul de *libertate* nu mai este adevărat, nu îi mai este propriu.

„Sufletul – zice Sfântul Grigorie al Nisei – arată prin sine însuşi domnia şi înălţimea, fiind departe de treapta de jos prin aceea că nu are nici un stăpân şi că

este liber şi guvernat de propriile voiri, fiindu-şi propriul stăpân. Şi aceasta de ce anume ţine, dacă nu de faptul de a fi împărat? Să iubim binecuvântarea şi să fugim de blestem: de noi depinde a alege pe fiecare dintre cele două după vrednicie: spre care din ele înclinăm din dispoziţia sufletului."[1]

Cu adevărat de noi ţine a alege sau a respinge ceea ce nu voim sau ceva de care ne scârbim. De pildă, Adam cel liber moral avea putinţa să rămână în păzirea legii lui Dumnezeu pe care Îl iubeşte prin fire şi avea putinţa să calce legea, din înşelare, supunând propria lui voinţă voinţei diavolului, adică avea putinţa ori să rămână liber moral, ori să devină rob. Totuşi definiţia termenilor diferă mult, fiindcă libertatea morală este aceea de a face binele, iar nu răul, fiindcă cel ce face răul este deja un rob din punct de vedere moral. Liber fiind, poate fi predat robiei, dar în robie fiind, nu mai poate lucra liber, de vreme ce liber din punct de vedere moral înseamnă a face binele mişcat de propria voinţă. Iar libertatea morală este stăruinţa de bunăvoie în păzirea poruncilor lui Dumnezeu. Aceasta o descrie şi spusa înţeleptului Sirah despre libertatea morală: *Domnul dintru început a făcut pe om liber şi l-a lăsat în mâna sfatului său", „Pus-a înaintea ta foc şi apă, şi ori la care vei vrea vei întinde mâna ta*[2]. *Înaintea omului sunt viaţa şi moartea şi oricare îi va plăcea i se va da.*[3] Din acestea se arată

[1] Sf. Grigorie al Nyssei, *Despre crearea omului*, 4, *PG*, 44, 136BC; V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Parallela* 1, 8, *PG*, 95, 1112A.

[2] Înţel. Sir. 15:14.

[3] Înţel. Sir. 15: 16-17.

că omul este liber moral să facă alegere între foc şi apă, viaţă şi moarte, bine şi rău. Dar cel ce mai înainte de alegere era liber moral, dacă va alege răul, prin însăşi această alegere va face dovada că deja nu mai este liber. Fiindcă omul pentru aceasta este liber, pentru a rămâne prin liberă alegere în bine, dar alegând răul nu este liber moral, fiindcă prin fire doreşte viaţa şi apa şi tot prin fire respinge moartea şi focul. Dar dacă cineva alege ceva de care prin fire se fereşte, atunci înseamnă că nu se mişcă liber, adică potrivit voinţei, ci împotriva ei. Prin urmare este rob. Fiindcă libertatea morală este alegerea de voie numai a binelui potrivit firii. În funcţie de această necesitate, se impune să deosebim definiţia omului ca fiinţă liberă moral de definiţia libertăţii morale. Omul este liber din punct de vedere moral să îşi întindă mâna spre viaţă sau spre moarte, dar libertatea morală este a întinde mâna numai spre viaţă.

Cu privire la libertatea alegerii, proprie omului, zice şi marele Vasile: „Pus-a înaintea ta foc şi apă, viaţa şi moartea, binele şi răul, două firi opuse; supune-le pe amândouă judecăţii tale, cântăreşte-le bine, ce îţi este mai de folos? A alege o plăcere vremelnică şi pentru aceasta să primeşti o moarte veşnică sau alegând reaua pătimire în nevoinţa virtuţii, să te bucuri prin ea de dăruitorul desfătării celei veşnice"[1]. Şi din cuvintele Sfântului Vasile cel Mare se arată libertatea omului de a rămâne liber moral sau de a deveni rob, de a-şi păstra libertatea morală sau de a fi dus în robie, de a rămâne în virtute sau de a fi predat răului. Dar nu va greşi

[1] Sf. Vasile cel Mare, Omilie la Psalmul al 4-lea, *PG*, 29, 480A. V. şi Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 3, *PG*, 96, 232A.

cu nici un chip cel care spune că libertatea morală este virtute, iar nelibertatea morală este păcatul.

Libertatea morală îl face pe om vrednic să aleagă mereu binele şi să se ferească de rău. Sfânta Scriptură spune că Dumnezeu a pus legea scrisă în inima omului.[1] Prin aceste cuvinte, Scriptura ne învaţă puterea libertăţii morale a omului. Omul cu adevărat liber moral poate să Îl recunoască pe Dumnezeu, pe Dătătorul de lege, Cel ce vorbeşte în inima lui, pe Cel revelat în chipul creaţiei Lui şi să Îi imite bunătatea, precum spune Sfântul Apostol Pavel: *Pentru că ceea ce se poate cunoaşte despre Dumnezeu este cunoscut de către ei, fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire, aşa ca ei să fie fără cuvânt de apărare.*[2]

Cu adevărat fără cuvânt de apărare se face omul care a primit legea scrisă în inima lui şi care nu Îl recunoaşte pe Dumnezeu, fiindcă legea scrisă cea pusă în inimă este însăşi voia lui Dumnezeu care, odată întipărită în inimă, devine voia omului. Aşadar omul este dator, îmboldit lăuntric de îndemnurile bune ale inimii lui, să Îl recunoască Dumnezeu şi să Îi imite bunătatea.

Omul creat după chipul lui Dumnezeu este astfel plăsmuit, încât, fiind o fiinţă inteligibilă şi de sine stătătoare, să Îl închipuie pe Dumnezeu pe pământ, să facă voia Lui care este scrisă în inimă şi să-şi facă această lege voie proprie. Scopul plăsmuirii lui era acela ca făptura să îşi (re)cunoască Ziditorul. A fost

[1] Rom. 2:15.

[2] Rom. 1:19-20.

făcută aşadar ca să (re)cunoască pe Făcătorul şi Creatorul ei. A fost plăsmuită ca să fie înălţată la Dumnezeu. A fost plăsmuită spre a da slavă lui Dumnezeu. A fost plăsmuită pentru ca făptura zidită să laude întru cunoştinţă pe dumnezeiescul ei Creator. Aşadar independenţa lui, inteligenţa şi libertatea morală i s-au dat ca să împlinească marea raţiune a existenţei sale, marea lui misiune, aceea de a uni pământul şi cerul, de a nu înclina nici la dreapta, nici la stânga, ci să umble în calea cea dreaptă, făcând numai binele cel înscris în inima lui, ceea ce şi el doreşte prin tendinţa sădită natural în el, fiindcă altminteri, abătându-se de la menirea lui, devine neliber şi se aseamănă „dobitoacelor celor fără de minte". Omul este liber din punct de vedere moral cât timp nu cade din bine şi în măsura în care îşi identifică voinţa lui cu voinţa dumnezeiască, dar de îndată ce se abate de la calea dreaptă devine neliber moral, iar libertatea lui este falsă, şi starea lui căzută este dovada falsei lui libertăţi.

Libertatea omului cea supusă legii lui Dumnezeu nu are limită, fiindcă aceasta este, ca tot ceea ce e dumnezeiesc, nesfârşită, iar nesfârşitul nu numai că nu poate primi limită, ci lărgeşte şi extinde şi ceea ce se însoţeşte cu el.

Libertatea omului atunci mai cu seamă se limitează, ori de câte ori se abate de la legea dumnezeiască şi se opune voii dumnezeieşti, fiindcă atunci se îndepărtează de legea dumnezeiască, de voia dumnezeiască cea nesfârşită, se află curând în cercul strâmt şi mărginit al unei voinţe mărginite, o voinţă a trupului, a unei firi căzute sub simţuri şi sub voirile ei.

Că absoluta libertate se află în identificarea voinței noastre cu voința lui Dumnezeu o mărturisește caracterul libertății morale, o mărturisește voința lăuntrică a inimii, care atunci se vădește cel mai bine, când încălcăm legea dumnezeiască. Caracterul libertății morale este absolut și absolut este numai binele, astfel încât în binele absolut poate exista și libertatea morală. Răul, nefiind creat, nu are loc sau spațiu. Libertatea însă, aceea care lucrează răul, nu se află prin urmare într-un loc, de vreme ce a pierdut caracterul de a fi liberă și, prin urmare, a încetat a mai fi libertate. De unde rezultă că libertatea morală se află numai în identificarea voinței proprii cu voia dumnezeiască, adică în păzirea legii dumnezeiești și numai cel ce păzește legea dumnezeiască este încă liber moral. Pentru aceasta profetul David asemuiește cu dobitoacele cele fără de minte pe cei stăpâniți de patimi, fiindcă aceștia au devenit robi din punct de vedere moral. Acest lucru îl întărește și dumnezeiescul Ioan Gură de Aur când zice: „Faptul de a cădea și a ceda patimilor este cea mai de pe urmă robie, după cum faptul de a le stăpâni pe acestea în chip nepătimitor este singura libertate"[1]. Și Sfântul Ioan Damaschin zice: „Căci răul nu este nimic altceva decât păcatul și nenorocirea și neascultarea de stăpânească lege. Astfel încât libertatea, care este cel dintâi bine potrivit firii raționale, precum și faptul de a se folosi de libertate și de a domina și stăpâni patimile cele necuvântătoare, adică mânia, pofta – libertatea, deci, este virtute. Iar faptul de a ceda libertatea și de a coborî la patimile cele iraționale și a trăi în mod irațional

[1] Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, 40, 4, *PG*, 96, 156 AB.

asemenea dobitoacelor, acesta este răul şi acesta este păcatul. Aşadar să nu ne sluţim chipul lucrând cele ale necuvântătoarelor, ci să depărtăm prin raţiune imboldurile firii. Căci nu se cuvine ca noi, ca nişte fiinţe raţionale ce suntem, să ne folosim de patimi iraţionale, precum ne-a poruncit şi Mântuitorul."[1]

Despre acest precept scrie şi Iustin filosoful şi mucenicul, zicând: „Dumnezeu l-a făcut pe om liber şi independent, pentru ca ceea ce şi-a făcut sieşi[2] prin nepăsare şi neascultare Dumnezeu să îi dăruiască din iubire de oameni şi milostivire, dacă omul va asculta de El. Căci aşa cum omul, când nu a ascultat, a atras asupră-şi osânda morţii, tot aşa, ascultând de voia lui Dumnezeu, poate să caute viaţa veşnică. Ne-a dat Dumnezeu porunci sfinte, pe care oricine le va face să poată fi mântuit şi să dobândească mântuirea şi să moştenească nestricăciunea"[3].

În acestea trebuie omul să păzească legea lui Dumnezeu cu evlavie şi să facă voia Lui, fiindcă, în calitatea lui de chip al lui Dumnezeu, este dator să împlinească scopul vocaţiei lui pe pământ. Altminteri, va fi osândit ca unul care a călcat şi care a uitat chemarea lui şi ca unul care s-a folosit rău de libertate prin neglijenţă, fiind predat patimilor şi poftelor.

---

[1] Idem, *Despre cele două voinţe în Hristos şi energii şi despre proprietăţile naturale şi despre cele două firi şi un singur ipostas*, 18, *PG*, 95, 149CD.

[2] Adică faptul de a fi râvnit îndumnezeirea prin sine însuşi.

[3] Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Parallela* I, 8, *PG*, 1112D-1113A.

OMILIA 2

Despre inviolabilitatea libertății

Dacă cineva voiește să vină după Mine
să se lepede de sine, să-și ia crucea și
să-Mi urmeze Mie (Mt. 16:24).

Libertatea omului este cu neputință de înrâurit. Din cuvântul anterior se arată temeiul însuși al libertății morale a omului. Mântuitorul nostru cheamă pe om să vină după El și îl lasă liber să hotărască cu privire la cea mai importantă căutare a lui, să urmeze Lui sau să se abată din cale. A venit pentru mântuirea omului și totuși nu trece peste libertatea lui. Îl cheamă pe om să ia parte activă la mântuire și totuși nu știrbește cu nimic libertatea lui. Dacă omul nu ar fi o ființă liberă și independentă, nu ar fi nicidecum învrednicit de asemenea respect, nici nu i s-ar acorda atâta cinste, aceea de a conlucra cu Mântuitorul pentru propria lui mântuire, nici nu ar fi lăsat în propria lui dispoziție, ci ar fi tras la mântuire întocmai ca o ființă pasivă și inactivă și astfel ar primi înrâurirea dumnezeiescului har, care singur ar lucra izbăvirea lui. Așadar, cu adevărat, cât

de respectată şi neştirbită rămâne libertatea omului! Cât de autarhică este libertatea lui!

Meditând la istoria mântuirii, vedem pe Fiul lui Dumnezeu făcut om pentru mântuirea omului, îndreptându-Se către patima cea de voie, ca să ridice păcatul lumii şi să poarte neputinţele noastre şi să plinească marea taină a Iconomiei şi să îl împace pe om cu Dumnezeu, dar în toate acestea nu a călcat niciodată libertatea omului. Iată, acum, poarta cea închisă a grădinii Raiului se deschide şi sabia cea de foc care păzea intrarea în ea se îndepărtează şi glasul Stăpânului îl cheamă pe omul închis afară să intre prin ea la loc de odihnă, dar omul este lăsat liber să intre sau nu. Libertatea lui de a lucra potrivit alegerii sale şi de a urma propriilor principii, fără să fie constrâns de Dumnezeu, arată caracterul absolut al libertăţii omului, care decurge din libertatea lui morală şi marea lui vrednicie şi înalta preţuire ce i se acordă, pe care le-a căpătat la creaţie. Ce mare cinste, într-adevăr, îi este dată omului prin caracterul neştirbit al libertăţii lui! Dar, în acelaşi timp, cât de limpede suntem învăţaţi datoriile noastre! Cât de limpede învăţăm că suntem şi noi datori să fim cinstitori ai acesteia şi fierbinţi râvnitori ai ei, nerăbdând cu nici un chip supunerea libertăţii noastre şi atârnarea libertăţii morale de cele mai umilitoare patimi!

Libertatea noastră morală ne obligă să ne gândim mai dinainte, să fim prevăzători când e vorba despre mântuirea noastră, fiindcă altfel ne pierdem. Solemna recunoaştere de către Mântuitorul a libertăţii noastre morale ne învaţă că mântuirea noastră nu este lucrată

numai de absoluta energie a harului lui Dumnezeu, ci şi de învoirea şi synergia omului. Cu privire la această necesitate, iată ce spun înţelepţii Părinţi ai Bisericii. Dumnezeiescul Gură de Aur zice: „Şi harul, oricât ar fi el de har, îi mântuieşte numai pe cei ce vor să se mântuiască"[1]. Şi Sfântul Grigorie Teologul zice: „Trebuie ca mântuirea să fie şi de la noi, şi de la Dumnezeu". Iar Clement al Alexandriei zice: „Dumnezeu insuflă sufletele celor ce vor, dar dacă vor cădea din râvnă, vor împuţina şi Duhul cel dăruit de la Dumnezeu". Dar şi Sfântul Iustin zice: „Dumnezeu, Cel ce l-a făcut pe om fără om, nu poate să îl mântuiască pe om fără voinţa acestuia". Suntem învăţaţi aşadar în mod special şi limpede că doi sunt factorii care aduc mântuirea: voinţa cea adevărată a omului şi harul lui Dumnezeu.

Şi, într-adevăr, harul lui Dumnezeu primează în lucrarea mântuirii, fiindcă Mântuitorul a venit lumină celor din întuneric şi a revărsat lumina harului peste cei ce stau în întuneric şi în umbra morţii şi a căutat oaia cea pierdută şi pe cea rătăcită iarăşi a chemat-o la Sine şi tainic vorbeşte în inimă[2] şi calea mântuirii a arătat-o, iar dumnezeiescul har desăvârşeşte şi mântuieşte. Dar nu mai puţin importantă este voinţa omului, trebuind a fi privită ca început în capitolul mântuirii, fiindcă aceasta este pârghia care desprinde cugetul nelucrător al păcatului. Aceasta mişcă paşii spre urmarea Mântuitorului, aceasta întăreşte inima pen-

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani*, 17, 4, *PG*, 60, 579.

[2] Cf. Gal. 4:6.

tru a ne putea lepăda de sine, aceasta poartă crucea pe umeri, fiindcă cheamă harul, risipeşte întunericul, luminează pe cele întunecate, dar libertatea, prin nepăsare şi neghiobie, prin trândăvie şi acedie, prin cugetul trupului poate să nu asculte şi să închidă ochii, neprimind lumina, poate să rămână în întuneric şi să umble cu totul pe calea potrivnică, aceea care duce la pieire, să voiască şi să facă cele potrivnice. De unde e necesar să dorim mântuirea noastră, să o căutăm. E necesar să voim să ascultăm, ca să fim atenţi la glasul care ne cheamă. E necesar să vrem să vedem, ca să ne deschidem pentru strălucirea luminii simple. E necesar să voim să fim mişcaţi pentru a putea urma Mântuitorului. Este necesar să voim să lepădăm omul cel vechi împreună cu patimile şi poftele lui, ca să ridicăm crucea pe umeri. Este necesar să voim a umbla pe calea cea strâmtă şi îngustă, ca să intrăm pe poarta cea strâmtă în Rai. Voinţa noastră trebuie să preceadă, fiindcă acest lucru este impus de termenii în care Mântuitorul cheamă pe cei ce vor să Îl urmeze pe El. Fără voinţă, împlinirea acestor principii prezentate de noi va fi cu neputinţă şi cu neputinţă va fi şi mântuirea. Căci harul se dăruieşte, dar se cere voinţa omului şi învoirea lui pentru a-l primi. Se cere mai cu seamă lepădare de sine, spirit de jertfă, cuget neabătut, care să nu încline spre nimic altceva decât spre glasul Mântuitorului care îl cheamă, spre cuvântul harului şi al adevărului. Dacă harul lui Dumnezeu i-ar mântui de la sine pe oameni, atunci chemarea ar fi cu totul de prisos, şi de prisos ar fi şi poruncile şi legămintele. Dar harul lui Dumnezeu, deşi este nesfârşit, nu poate

mântui singur, fiindcă nu poate trece peste libertatea omului. Dacă învoirea omului în mântuirea lui nu ar fi cea mai importantă condiție, cu siguranță că atunci Dumnezeu, în nemărginita Lui iubire de oameni, i-ar mântui pe toți, dar nu ar mai chema pe nimeni. Dar Dumnezeu l-a chemat pe om, aflat sub robia celor mai grele limitări, din pricina părții sensibile și a păcatului, i-a pus înainte mântuirea și i-a cerut să Îi urmeze Lui, tocmai fiindcă aceasta reprezintă o condiție mare și importantă, condiția reînnoirii și restaurării în Hristos Iisus Mântuitorul nostru, fiindcă în Împărăția Lui nu putea intra omul vechi, cu patimile și poftele lui, omul cel stricat de păcat. Fiindcă se cuvenea să fie dezbrăcat omul cel vechi cu tot cu patimile și poftele lui și să fie îmbrăcat cel nou, cel înnoit întru cunoștința cea după chip a Creatorului lui"[1]. Totuși, pentru ca omul vechi să fie dezbrăcat, trebuie mai întâi ca el să vrea asta. Conlucrarea omului este de cea mai mare necesitate pentru desăvârșirea lui. Mântuitorul ne-a descoperit nouă că în casa Tatălui Lui sunt multe locuri și în acestea vor ședea cei care au trăit pe pământ o viață corespunzătoare poruncilor Lui. Astfel încât viața noastră pe pământ hotărăște și locul nostru în Rai. Pentru aceasta zice și Sfântul Grigorie din Nazianz: „După cum sunt felurite alegeri ale felurilor de viață, la fel sunt și multe locuri la Dumnezeu, împărțite fiecăruia după vrednicie: unul să se îndrepteze într-o singură virtute, altul în toate, ca unul care călătorește și tinde numai înainte și urmează pașilor celui ce bine călăuzește și îndreaptă pașii pe calea cea

[1] Cf. Col. 3:9-10.

strâmtă care duce la locul cel foarte larg al fericirii de acolo".[1]

De aceea omul este dator să se îngrijească şi să lucreze pentru mântuirea lui, fiindcă altfel riscă pericolul cel mai de pe urmă, al nimicirii lui, fiindcă nu este nimic comun între lumină şi întuneric, între bine şi rău. Păcatul, care l-a omorât pe om, este întuneric şi cel mai mare rău, ca unul ce luptă împotriva voinţei lui Dumnezeu. Libertatea morală recunoaşte orice abatere ca păcat, iar păcatul îl îndepărtează pe om de Dumnezeu. Libertatea morală, pe cât este un mare bine, pe atât impune mari nevoinţe. Libertatea morală trebuie să fie sfântă. De aceea şi Dumnezeu, atât în Vechiul Testament, cât şi în cel Nou, porunceşte zicând: *Fiţi sfinţi, precum şi Eu sunt sfânt*, căci cum ar putea cel blestemat să se apropie de Dumnezeu? Şi Mântuitorul porunceşte acelaşi lucru zicând: *Fiţi deci desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este*[2], fiindcă aşa cum este Cel pe care noi Îl numim Tată, aşa trebuie să fie şi fiii. Dumnezeu voieşte ca noi să fim sfinţi şi desăvârşiţi, fiindcă sfinţi şi desăvârşiţi sunt fiii Tatălui celui din ceruri şi numai aceştia sunt îndreptăţiţi să cheme cu fiască dragoste harurile Lui şi aceştia numai vor moşteni Împărăţia cerurilor. De aceea şi Sfântul Apostol Pavel a scris în *Epistola către Corinteni: Sau nu ştiţi că nedrepţii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu? Nu vă amăgiţi:*

[1] Sf. Grigorie Teologul, Cuvântul al 14-lea, *Despre iubirea de săraci*, 5, *PG*, 35, 864B. V. şi Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Parallela*, II, 1, *PG*, 95, 1264A.

[2] Mt. 5:48.

nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu[1]. Pentru aceasta ne cheamă Mântuitorul nostru să ne lepădăm de noi înșine și să luăm crucea noastră și să Îi urmăm Lui. *Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea lui să-Mi urmeze Mie.*[2] Dar ne recunoaște în același timp libertatea noastră morală și independența și lasă la voia noastră liberă mântuirea noastră. Astfel încât cel ce voiește mântuirea lui trebuie să se ostenească pentru a o dobândi. Altminteri va fi lipsit și de aceasta și își va găti luișsi pierderea vieții veșnice prin nepăsare și trândăvie și va moșteni veșnica osândă, de care mă rog ca Dumnezeu să ne izbăvească pe toți. Amin.

[1] I Cor. 6:9.
[2] Mt. 16:24.

OMILIA 3

Despre adevărata libertate şi despre fals-numita libertate

Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu îl voiesc, pe acela îl săvârşesc (Rom. 7:19)

În om, ca într-o fiinţă duhovnicească, se arată două voinţe sub aceeaşi formă, ca descriere lăuntrică a unicei persoane a celui ce voieşte bucurarea de un anumit lucru, dar care, deşi sunt nediferenţiate din punctul de vedere al formei, se deosebesc totuşi mult între ele printr-o distincţie de natură a ipostazelor lor, de la care îşi primesc începutul sau temeiul. Fiindcă duhul doreşte cele ale duhului, iar trupul pe cele ale trupului.[1] De aceea una exprimă cugetul duhului, iar cealaltă vădeşte cugetul trupului. Antiteza cugetelor naşte o opoziţie reciprocă şi un conflict puternic, în care fiecare dintre cele două caută să domine şi să îşi impună puterea asupra celeilalte. În această luptă, omul

[1] Cf. Rom. 8:5; Gal. 5:17.

lăuntric[1] doreşte biruinţa duhului, fiindcă prin fire se ataşează cugetului duhului şi întrucât cugetul duhului este viaţă şi pace. Omul exterior însă, superficial, doreşte biruinţa cugetului trupesc, care este moarte. De aceea şi Sfântul Apostol Pavel zice: *Cugetul trupului este moarte, iar cugetul duhului este viaţă şi pace.*[2] Fiindcă trup şi duh se luptă unul cu altul. De aceea şi Sfântul Pavel zice: *Căci trupul poftește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului*[3]. Iar *cugetul trupului este vrăjmăşie faţă de Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, fiindcă nici nu poate*[4]. Iar *cugetul duhului este după Dumnezeu pentru sfinţi*[5].

Cu privire la coexistenţa celor două cugete şi ataşamentul firesc al omului pentru cugetul duhovnicesc, iată ce spune Sfântul Apostol Pavel: *Căci după omul cel lăuntric mă bucur de legea lui Dumnezeu. Dar văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele.*[6] Prin fire deci, omul primeşte legea lui Dumnezeu, fiindcă se bucură potrivit legii după omul lăuntric, ca de propria lege, ca de legea proprie cugetului lui. Dar voinţa cea care ilustrează cugetul duhovnicesc este adevărata voinţă a omului, ca una care este în acord cu legea cugetului său şi totodată de aceeaşi formă cu legea lui Dumnezeu întru care se bucură omul lăuntric. Pentru aceasta

[1] Cf. Rom. 7:22; II Cor. 4:16; Ef. 3:16.

[2] II Cor. 4:16.

[3] Gal. 5:17.

[4] Rom. 8:6-7.

[5] Rom. 8:27.

[6] Rom. 7:22-23.

şi Sfântul Ioan Damaschin zice: „Binele este prin fire iubit şi dorit, spre care se tinde în mod natural pururi. Iar răul este tendinţa împotriva firii, atunci când noi tindem spre altceva râvnit împotriva firii"[1].

Dar, deşi adevărata voinţă este voinţa duhului, adică dorinţa binelui, râvnit prin fire, de multe ori, nu poate totuşi să se impună în faţa voinţei contrare, a trupului, la care face referire cuvântul Sfântului Apostol Pavel, legea trupului, cea din mădularele trupului nostru, adică cea supusă legii păcatului. Din pricina acestei înrâuriri a legii trupului zice Apostolul: *Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu aflu. Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu îl voiesc, pe acela îl săvârşesc*[2]. Fiindcă omul lăuntric voieşte şi doreşte binele ca pe ceva propriu râvnit, ca pe ceva de aceeaşi fire cu sine, ca propria lege; dar legea trupului, legea păcatului, luptă împotriva energiilor adevăratei noastre firi şi împiedică binele să se manifeste şi ne îndeamnă pe noi la săvârşirea răului. Pentru aceasta iarăşi zice Apostolul: „Dar acum nu eu fac acestea, ci păcatul care locuieşte în mine". Încât, într-adevăr, binele este legea de aceeaşi fire cu omul şi adevărata voinţă a omului, iar răul este o lege de altă natură, este ceva necreat şi contrar adevăratei voinţe a omului. De aici rezultă că atunci când omul lucrează binele, îl lucrează liber şi în acord cu voinţa omului lăuntric şi este cu adevărat liber. Iar când lucrează răul, îl lucrează neliber, fiindcă este supus legii

[1] Sf. Ioan Damaschin, *Împotriva Maniheilor*, 64, *PG*, 94, 1560B.

[2] Rom. 7:18-19.

păcatului, şi este prin urmare neliber şi rob păcatului. Potrivit acestora, liber este cel ce face binele, iar rob cel ce face răul. Iar adevărata libertate este covârşirea în noi a cugetului duhului, care lucrează binele, iar falsa libertate este înstăpânirea cugetului trupului, care lucrează cele rele.

Deosebirea caracterelor fals-numitei libertăţi este pe atât de necesară, pe cât este de importantă diferenţa dintre ele, fiindcă diferenţa caracterului atrage după sine şi diferenţa stărilor morale, şi diferenţa moravurilor şi a modurilor şi a vieţuirii şi a faptelor şi energiilor şi, în general, toate sunt formate potrivit cu caracterul fiecăreia, chiar şi vederile, concepţiile, dorinţele, voinţele şi simţirile. Iar faptele omului cu adevărat libere, conforme cu caracterele adevăratei libertăţi, sunt libere şi independente şi bune, iar cele conforme cu caracterul falsei libertăţi sunt fapte nelibere, robite şi rele. Dar, fiindcă faptele bune sunt în acord cu legea dumnezeiască, cu voinţa lui Dumnezeu, şi cele rele luptă împotriva Lui, urmează că cei cu adevărat liberi, cei care lucrează binele, se apropie de Dumnezeu, Care este cel mai înalt bine, cel mai dorit, prin fericire şi mulţumire, iar cei fals liberi, cei care lucrează cele rele, sunt lipsiţi de Dumnezeu, de cel mai înalt bine, de Cel cu adevărat râvnit, de fericire şi de mulţumire şi sfârşesc nenorociţi şi vrednici de milă şi asemenea răilor demoni. Dar fiindcă lumina, şi viaţa, şi adevărul sunt Dumnezeu[1], urmează că aceia care se află departe de Dumnezeu sunt în întuneric, în moarte şi în minciună, adică în puterea diavolului, tată al

[1] Cf. In 8:12; 14:6.

întunericului, al morții și al minciunii. De aici rezultă că aceia cu adevărat liberi se află în Împărăția lui Dumnezeu, iar cei fals liberi, în împărăția diavolului. Iar faptele cele libere duc la îndumnezeire, cele nelibere la abrutizare. Și aceasta o caută demonii, neputând suferi slava omului. Așadar una duce la cea mai înaltă vedere a slavei și la cinste, iar cealaltă înjosește pe om la cea mai mare necinste și lipsă de slavă. Una duce la viața veșnică, cealaltă, la moartea cea veșnică. Una duce la lumina veșnică a adevărului, iar cealaltă, la întunericul cel veșnic al minciunii. Așadar este necesară deosebirea lor și distanțarea uneia de cealaltă, fiindcă identificarea și amestecarea unor voințe atât de neasemănătoare este foarte periculoasă, într-atât, sau mai degrabă întrucât falsa voie liberă poate să înșele și să rătăcească pe mulți căutători superficiali; și să ducă la pierzanie, convingându-i de multe ori pe aceștia să primească îndemnurile și poftele ei, care decurg din feluritele ei patimi și dorințe, ca și când ar fi îndemnurile voinței lor celei cu adevărat libere și ca și cum ar fi expresii ale omului lăuntric, adică ale firii duhovnicești.

Astfel de înșelări ale oamenilor din pricina ataşamentului lor față de materie și a slăbirii puterilor lor sufletești sau din pricina păcatului sunt foarte dese, fiindcă acest ataşament îi face pe oameni mai ușor de convins pentru îndemnurile falsei lor voințe și mai ușor de prins în capcană, iar slăbirea puterilor lor sufletești îi face nevrednici de a recunoaște cu precizie adevăratul caracter al lucrurilor și însemnătatea lor, ca să iubească cu toată simțirea binele și pentru lucra-

rea lui să jertfească totul şi să voiască să devină următori ai glasului adevăratei voinţe, împotrivindu-se la tot ceea ce nu este sfătuit de aceasta şi să trăiască întocmai ca o fiinţă cu adevărat liberă şi independentă.

Caracterul adevăratei libertăţi, al voinţei noastre celei cu adevărat libere, este iubirea binelui, a frumosului, a adevărului şi stăruinţa în dragostea lor. Dragostea pentru bine este ilustrarea omului lăuntric, a omului duhovnicesc, şi exteriorizarea simţirii care îl umple pe el. Dragostea aceasta se naşte din identificarea sfătuirilor inimii cu legea dumnezeiască înscrisă în inima lui. Aceasta o dezvăluie şi Sfânta Scriptură când zice că legea dumnezeiască a fost scrisă în inima omului, fiindcă Dumnezeu a plăsmuit inima omului ca temei al iubirii faţă de bine. De aceea şi iubeşte prin fire, însetează şi caută binele. Şi cum ar fi cu putinţă să fie altfel, cât timp prima întipărire pe care a primit-o în inimă a fost vederea binelui? Da, şi este cu neputinţă să fie altfel, fiindcă binele a lăsat în inimă cele dintâi întipăriri care se imprimă acolo cel mai adânc şi de aceea sunt veşnice. Pentru dragostea, pentru însetarea şi pentru căutarea legii dumnezeieşti, Sfântul Apostol Pavel numeşte legea cea înscrisă în inimă *legea minţii lui* şi o identifică pe aceasta cu însăşi legea lui Dumnezeu.

Această cunoaştere a caracterului adevăratei noastre voinţe ne face pe noi vrednici să păzim neabătut libertatea noastră morală şi să trăim cu adevărat liberi, fiindcă numai acela care este cu adevărat liber moral este cu adevărat liber. Şi este moralmente liber acela care face toate potrivit cu sugestiile voinţei lui celei cu adevărat libere.

Potrivit cu aceasta, libertatea morală este a face şi a căuta totdeauna binele, fiindcă acesta este lucrul cel mai râvnit, cel mai dorit şi mai căutat de către omul lăuntric, voinţa lui adevărată, care este expresia legii morale celei înscrise în inimile noastre.

Libertatea morală este adevărata libertate, fiindcă este neclătită şi neatârnată. Cel cu adevărat liber cugetă, voieşte şi acţionează în mod liber.

Caracterul libertăţii morale este independenţa morală, bunătatea, curăţia, cuviosia, voinţa liberă. Cel liber moral este împodobit cu toate virtuţile. Dreapta credinţă, dreptatea, adevărul şi conştiinţa încununează fruntea lui cu cununi împletite, cu floarea cea nevestejită. Trăind pe pământ întruchipează icoana dumnezeiescului lui Creator, a cărei frumuseţe o poartă întipărită înlăuntrul lui. Căile lui sunt drepte, petrecerea lui e în cer şi, când se înalţă, devine netrupesc şi suitor la cer şi acolo, unit cu corul îngerilor, Îl laudă pe Dumnezeu, Făcătorul şi Ziditorul lui.

Caracterul falsei libertăţi este iubirea legii păcatului, dependenţa morală, subjugarea morală, răutatea, boala, orbirea, mândria, neruşinarea, frica, îndrăzneala, nebărbăţia, cele de jos, umilinţa, necuviosia, nedreptatea, minciuna, lipsa de conştiinţă şi toate celelalte rele care îl spurcă pe om şi îl reduc la nimic.

Cel ce nu este liber din punct de vedere moral întinează chipul lui Dumnezeu *şi omul, în cinste fiind, se aseamănă dobitoacelor celor fără de minte*[1], este lipsit de cinste, este umilit şi se nimiceşte.

[1] Ps. 48:13-21.

Cel liber moral este cu adevărat liber, fiindcă, dacă libertatea morală este voința noastră liberă cu adevărat, și voința noastră liberă este libertatea, atunci numai cel moral liber este cu adevărat liber.

Cel ce este neliber moral este neliber și în faptă. Căci, dacă dependența morală este robie morală, și robia morală este starea de nelibertate, urmează că cel ce este neliber moral este și în faptă neliber și rob legii păcatului, neputând să fie atras spre ceva bun, fiind sfătuit de voința lui.

Din pricina acestei robii, zice și Sfântul Apostol Pavel: *Au nu știți că sunteți robi acelui căruia vă supuneți?*, iar Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „Faptul de a cădea și de a ceda patimilor este cea mai de pe urmă robie, iar acela [care cedează] ignoră faptul că numai libertatea le poate stăpâni pe acestea"[1].

O, ce mare diferență este între ele! Ce mare este frumusețea libertății adevărate! Și ce mare este rușinea celei false! La ce înălțime se ridică una și la ce josnicie coboară alta! Câte bunătăți dăruiește una și câte rele atrage după sine din nou cealaltă! Ce slavă are una, și ce necinste și ce nevrednicie are cealaltă! Cât de mult una seamănă cu Dumnezeu și cât de mult cealaltă strică frumusețea arhetipală a chipului dumnezeiesc! Cât de mult una apropie de Dumnezeu și cât de mult cealaltă ne îndepărtează de El!

Pentru aceasta, așadar, oricine voiește să se păstreze pe sine liber, să-și cerceteze bine faptele sugerate de voințele lui, să cerceteze adânc imboldurile, să afle

[1] Apud Sf. Ioan Damaschin, *Eis ta hiera parallela*, 40, 4, *PG*, 96, 150AB.

impulsurile care îl mişcă, să îşi fixeze atenţia asupra caracterului lor, să întrebe pe omul lăuntric, să-şi întrebe sufletul şi conştiinţa şi, dacă omul lăuntric se învoieşte, atunci voinţa este liberă, iar dacă nu se pleacă, atunci voinţa este roabă patimilor. În noi se află aşadar fie libertatea, fie robia, focul şi apa, viaţa şi moartea. Dar, cu privire la dependenţa voinţei noastre libere şi cu privire la robirea ei, zice Sfântul Grigorie Teologul: „Ştiind că a voi şi a alerga este în noi înşine. Şi prin faptul de a voi, şi prin faptul de a alerga Îl atragem pe Dumnezeu spre ajutorul nostru. Dar atrăgându-L pe El, suntem chemaţi la săvârşirea faptelor. Să ne ridicăm, fraţilor, şi să arătăm întreaga osteneală pentru mântuirea sufletului nostru, pentru ca, trudindu-ne aici pentru scurtă vreme, să ne bucurăm de bunătăţile cele veşnice!"[1]

[1] *Ibidem*, 8, *PG*, 95, 1112B. Locul este citat din Sf. Ioan Hrisostom.

OMILIA 4

Despre modul în care putem rămâne liberi din punct de vedere moral

Numai dacă Fiul vă va face liberi,
liberi veți fi într-adevăr. (In 8:36)

Modul în care putem să ne păzim pe noi liberi din punct de vedere moral, Însuși Mântuitorul nostru ni l-a arătat, zicând: *Cel ce voiește să-și mântuiască sufletul său îl va pierde, iar cel ce-și va pierde sufletul său pentru Mine, acela îl va mântui!*

A arătat adică faptul că numai prin lepădarea de sine putem fi mântuiți. Și, cu adevărat, pentru a deveni liberi din punct de vedere moral este necesar să ne lepădăm propria noastră voie și pe noi înșine și să ne luăm crucea pe umeri și să urmăm Fiului lui Dumnezeu, Celui ce ne cheamă ca să ne slobozească pe noi! *Numai dacă Fiul vă va face liberi, liberi veți fi într-adevăr.*[1] Și iarăși: *Dacă veți rămâne în cuvântul Meu, sunteți cu*

[1] In 8:36.

adevărat ucenici ai Mei[1]. Rămânem liberi, aşadar, dacă vom asculta propovăduirea Mântuitorului nostru Hristos, rămânând întru El, ridicând crucea pe umeri şi urmându-I Lui. Să ne lepădăm aşadar pe noi înşine despărţindu-ne de legea trupului, împreună cu patimile lui şi poftele lui, şi să ne luăm pe umeri crucea, răbdând pentru legea lui Dumnezeu orice rea pătimire. Aşadar încetarea voinţei trupului este punerea în lucrare a voinţei duhului şi supunerea voinţei inferioare celei superioare este modul în care putem rămâne liberi. Prin urmare este necesar să alergăm să-l urmăm Domnului, fiindcă, dacă Fiul lui Dumnezeu ne va slobozi pe noi, cu adevărat vom fi liberi. Da, într-adevăr numai Fiul lui Dumnezeu poate să ne elibereze pe noi, fiindcă El este libertatea, *Domnul este duhul libertăţii; căci acolo unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea*[2], zice Sfântul Apostol Pavel. Numai urmând Mântuitorului putem rămâne liberi şi să ne izbăvim din robia păcatului. Căci cel ce se supune păcatului *rob este păcatului*.[3] Dacă, aşadar, voim să fim liberi, suntem datori să urmăm Mântuitorului Hristos.

Cum urmăm Mântuitorului Hristos

Mântuitorului Hristos Îi urmăm dacă păzim poruncile Lui şi Îl iubim, fiindcă El Însuşi ne face cunoscut aceasta zicând: *Dacă M-aţi iubi, aţi păzi poruncile Mele*. Şi iarăşi: *Dacă Mă iubeşte cineva, cuvântul*

[1] In 8:31-32.
[2] II Cor. 3:17.
[3] In 8:34.

Meu îl păzește ... dacă nu Mă iubește, cuvintele Mele nu le păzește[1]. Iar Sfântul Evanghelist Ioan în Epistolele lui zice: *Și în aceasta știm că L-am cunoscut pe El, dacă păzim poruncile Lui. Cel ce zice că L-a cunoscut pe El, dar poruncile Lui nu le păzește, mincinos este și în el adevăr nu se află. Dar cine păzește cuvântul Lui, cu adevărat întru acesta dragostea lui Dumnezeu este desăvârșită. Prin aceasta cunoaștem că suntem întru El. Cel ce spune că petrece întru El dator este, precum Acela, și el așa să umble*[2].

Întru aceasta să urmăm lui Hristos identificând voința noastră cu voința Lui, astfel încât lucrători fiind, să lucreze întru noi nu voia noastră, ci voia lui Dumnezeu, să trăim nu pentru noi, ci să trăiască întru noi Hristos, așa cum spune și Pavel despre el însuși: *Nu eu trăiesc, ci Hristos trăiește întru mine*[3]. Și iarăși: *Nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine însuși și nimeni nu moare pentru sine, căci dacă trăim, Domnului trăim, iar dacă murim, Domnului murim. Și dacă murim, și dacă trăim, ai Domnului suntem*[4]. Această urmare este adevărata urmare și numai aceasta ne păstrează pe noi cu adevărat liberi și aceasta ne face pe noi ființe raționale și libere moral. Este necesar așadar ca duhul nostru să urmeze duhului Domnului, inima noastră să fie lipită de El[5], iar voința noastră să se identifice cu voința Domnului. Așa făcând, vom fi

[1] In 14:23-24.
[2] Cf. I In 2:3-6.
[3] Gal. 2:20.
[4] Rom. 14:7-8.
[5] Cf. Ps. 62:8.

adevăraţii Lui ucenici şi vom umbla neabătut pe calea adevărului şi vom rămâne liberi din punct de vedere moral. Numai aşa făcând ne lepădăm de noi înşine, fiindcă nu este mai mare lepădare de sine decât supunerea voinţei trupului voinţei duhului. Fiindcă cu adevărat aceasta este adevărata răstignire a trupului, care cade neputincios la cea mai mică mişcare a voinţei lui proprii. Întru aceasta trupul biruieşte orice întristare. Aceasta este urmarea pe care o cere de la noi Domnul şi întru aceasta petrecem cu adevărat liberi. Orice altă urmare este înşelare. Se înşală cei ce cugetă că sunt creştini, adică următori ai lui Hristos, doar fiindcă Îi poartă numele sau fiindcă Îi aud poruncile şi le învaţă, dar sunt departe de a se conforma dumnezeieştii voinţe, lepădând păcatul şi supunându-se dumnezeieştii voinţe, cât timp nu se îngrijesc să se împodobească pe ei înşişi cu virtuţile creştine, cât timp se robesc patimilor şi poftelor şi se supun legii păcatului[1], cât timp îşi întinează viaţa cu spurcăciunea păcatului, cât timp nu este nimic creştinesc în viaţa, în petrecerea, în faptele şi în ostenelile lor, pe buzele şi în inima lor, în mintea şi voinţa lor, ci toate sunt păgâne, toate străine, toate departe de duhul creştin. Pe creştin îl povăţuieşte dumnezeiescul Gură de Aur: „Nimic nu-i va folosi dogmele drepte, de nu se va îngriji de petrecerea cea spre viaţă"[2]. Şi Sfântul Apostol Pavel: *Căci nu cei ce aud cele ale legii sunt drepţi înaintea Domnului, ci cei ce fac cele ale legii se vor îndrepta*[3]. La

[1] Cf. Rom. 6:6.

[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Geneză*, 13, 4, *PG*, 53, 110.

[3] Rom. 2:13.

fel şi ruda Domnului, Iacov, ne îndeamnă zicând: *Faceţi-vă dar împlinitori ai cuvântului şi nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înşivă. Căci dacă cineva este ascultător al cuvântului, iar nu şi împlinitor, el seamănă cu omul care priveşte în oglindă faţa firii sale; s-a privit pe sine şi s-a dus şi îndată a uitat ce fel era. Cine s-a uitat însă de aproape în legea cea desăvârşită a libertăţii şi a stăruit, făcându-se nu ascultător care uită, ci împlinitor al lucrului, acela fericit va fi în lucrarea sa. Dacă cineva socoteşte că e cucernic, dar nu îşi ţine limba în frâu, ci îşi amăgeşte inima, cucernicia acestuia este zadarnică. Cucernicia curată şi neîntinată înaintea lui Dumnezeu şi Tatălui aceasta este: să cercetăm pe orfani şi pe văduve în necazurile lor şi să ne păzim pe noi fără de pată din partea lumii*[1].

Aşadar cunoştinţa după faptă, mai precis, cunoştinţa legii şi păzirea ei, aceasta este urmarea lui Hristos, aceasta înseamnă creştinismul, aceasta este legea libertăţii. Cunoştinţa fără o petrecere virtuoasă şi creştinească nu foloseşte la nimic, fiindcă nu este nimic comun între Hristos şi Veliar, *Nu puteţi să beţi paharul Domnului şi paharul demonilor; nu puteţi să vă împărtăşiţi din masa lui Dumnezeu şi din masa demonilor. Oare vrem să mâniem pe Domnul? Nu cumva suntem mai tari decât El?*[2]

Şi Domnul nostru Iisus Hristos ne învaţă, zicând: *Nimeni nu poate sluji la doi domni: căci sau pe unul îl va urî şi pe celălalt îl va iubi – sau de unul se va li-*

[1] Iac. 1:22-27.

[2] I Cor. 10:21-22.

pi şi pe celălalt îl va dispreţui; nu puteţi să slujiţi şi lui Dumnezeu, şi lui mamona[1]. Pentru aceasta învaţă şi dumnezeiescul Gură de Aur, zicând: „Căci şi dacă ar crede cineva drept în Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, dar fără să aibă viaţă dreaptă, nici un câştig nu va avea din credinţa în mântuire, aşadar, şi când spune: *căci aceasta este viaţa veşnică, să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat*[2], să nu socotim că simpla vorbă este de ajuns spre mântuire. Căci avem nevoie şi de o viaţă pe măsură, şi de cea mai aspră petrecere. Fiindcă şi de aici a zis: *cel ce crede în Fiul are viaţă veşnică*[3]. Şi aceasta o afirmă cu şi mai multă tărie în cele ce urmează: căci nu numai din cele bune, ci şi din cele potrivnice se ţese cuvântul. Şi iată cum: *Cel ce nu crede în Fiul, nu va vedea viaţa, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el*[4]. Şi totuşi, de aici nu spunem că este de ajuns numai credinţa pentru mântuire. Şi o arată aceasta cele spuse pretutindeni în Evanghelii cu privire la vieţuire. Pentru aceasta nu a zis, numai aceasta este viaţa veşnică, nici numai cel ce crede în Fiul are viaţă veşnică, ci în fiecare dintre acestea două se arată că viaţă are făptuirea. Dacă, aşadar, nu urmează cele ale petrecerii, multă osândă îl arde. Şi nu zice că rămâne pe el, ci peste el, fiindcă niciodată nu va fi depărtată de la el. Ca să nu socoteşti că faptul de a nu vedea viaţa este moarte vremelnică, ci să crezi că pedeapsa este neîncetată, a pus acest cuvânt arătând că pedeapsa va rămâne peste el necon-

[1] Mt. 6:24.
[2] In 17:3
[3] In 3:36.
[4] *Ibidem.*

tenit. Dar a făcut aceasta ca prin aceste cuvinte să îi aducă la Hristos."[1]

Iar cu privire la cei care sunt creştini cu numele şi care lucrează fapte rele şi drăceşti, zice „nu le este acestora de nici un folos să fie numiţi creştini. Căci aşa cum o copilă fecioară este numită pe bună dreptate fecioară, atât timp cât păzeşte fecioria ei, dar de îndată ce este înşelată de cineva şi este stricată şi îşi pierde fecioria, nu mai este încă fecioară, la fel şi cel numit creştin, dacă va călca legămintele şi va călca poruncile şi va lepăda cuvântul Evangheliei şi va face cele ale păgânilor, nu este nici un folos ca unul ca acesta să fie numit creştin"[2]. Iar către cel ce voieşte să fie creştin adevărat zice marele Vasile: „trebuie să aibă cunoştinţa Sfintelor Scripturi, să fie statornic, neiubitor de arginţi, liniştit, iubitor de Dumnezeu, iubitor de săraci, nemânios, care nu ţine minte răul, râvnitor spre zidirea celor apropiaţi lui, fără slavă deşartă, fără mândrie, nelinguşitor, simplu, nimic preferând lui Dumnezeu"[3]. Şi Sfântul Chiril spune: „Nici un folos nu ne este nouă să fim numiţi cu numele de creştini, afară numai dacă nu vor urma şi faptele, căci este scris: *Dacă aţi fi fiii lui Avraam, aţi face faptele lui Avraam*".[4] Nici un folos nu vine din numire, nici din

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan*, 31, *PG*, 59, 176.

[2] Idem, *Cuvânt despre falşii profeţi şi falşii învăţători, şi despre ereticii fără Dumnezeu, şi despre semnele sfârşitului veacului acestuia*, *PG*, 59, 561-562.

[3] Sf. Vasile cel Mare, *Cuvânt ascetic şi îndemn la lepădarea vieţii şi desăvârşirea duhovnicească*, 2, *PG*, 31, 632B.

[4] Cf. In 8:39.

cunoştinţa Scripturilor, dacă nu urmează la acestea şi faptele.

Creştinismul nu este un sistem filosofic, nici nu este întemeiat numai pe cunoştinţa omului, ci şi pe voinţa lui şi pe simţire, deoarece creştinismul nu are ca început simpla formare a duhului, ci şi modelarea inimii. De aceea nici nu cere de la adepţii lui numai cunoaşterea preceptelor lui, ci şi potrivirea cu ele. Cere de asemenea şi conlucrarea voinţei şi ca să primească principiile şi contemplaţiile lui ca dumnezeieşti, ca mântuitoare şi să le armonizeze pe acestea cu viaţa. Cere de asemenea şi concursul simţirii, pentru ca să se dedice faptei cu dorire şi cu dragoste, şi să se consacre cu sufletul şi cu inima lucrării Creştinismului. Într-un cuvânt, Creştinismul este o religie care cere nu numai cunoaşterea principiilor ei, ci şi potrivirea lor cu viaţa. Dar, de vreme ce conţinutul religiei creştine este descoperirea lui Dumnezeu în lume, cere ca adepţii ei să fie sfinţi şi desăvârşiţi, pentru ca toţi să alcătuiască un singur trup, Biserica, având cap pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Dumnezeu descoperit.

Creştinismul cere omul întreg, fiindcă îşi propune să îl renască şi să îl rezidească într-un om nou, să-i insufle o nouă viaţă morală şi religioasă.

Creştinismul este un aşezământ filosofic şi totodată religios şi moral, pretinzând să înveţe cele mai înalte adevăruri filosofice, să îndrepte paşii omului pe calea mântuirii şi să îi sfinţească viaţa lui pe pământ.

Creştinismul făgăduieşte să îl împrietenească pe om cu Dumnezeu, să îl arate adevărat chip şi asemănare a Lui, să îl înalţe la cer şi să îi dăruiască veşni-

cia şi nemurirea. Creştinismul caută să aducă Împărăţia pe pământ, să dăruiască pace lumii, să înfrăţească popoarele şi să le dăruiască fericirea. Acestea sunt principiile Creştinismului şi acesta este Creştinismul. Pentru caracterul lui înalt, pentru marea lui misiune, pretinde cu austeritate sfinţenia şi desăvârşirea adepţilor lui. Pentru aceasta adevăraţii următori nu sunt cei care prin cuvânt primesc şi cu fapta contrazic principiile Creştinismului, ci cei care atât prin cuvânt, cât şi cu fapta le îmbrăţişează, cei care îşi armonizează şi viaţa, şi moravurile şi obiceiurile cu dumnezeieştile porunci ale Creştinismului. Acest adevăr îl confirmă şi cuvintele Mântuitorului. Care zice: *Nu cel ce Îmi zice Mie Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri*[1]. Asemenea şi Sfântul Pavel: *Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urâcioşi fiind, nesupuşi şi la orice lucru bun netrebnici*[2].

Creştinismul aşadar nu este numai cunoştinţă, ci şi simţire şi caută să înveţe mai întâi omului cunoştinţa adevăratului Dumnezeu şi apoi să arate inima lui cort sfânt spre locaş Lui. Fiindcă făgăduieşte că Se va sălăşlui în ea şi va umbla prin ea.[3] Pentru acest mare scop cere de la el să Îl urmeze prin lepădare de sine, prin care numai omul ... este liber moral şi se desăvârşeşte pe sine şi se pregăteşte dinainte şi sfârşeşte pe calea cea bună a marelui ţel al misiunii creştinismului.

[1] Mt. 7:21.
[2] Tit 1:16.
[3] Cf. Lev. 26:11-12.

Mai cu seamă, iubiți creștini, prin libertatea morală îndoită datorie împlinim: mai întâi, rămânând liberi moral, ne desăvârșim și ne sfințim și în al doilea rând, conlucrăm la împlinirea marii opere a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Să lucrăm, așadar, fraților, pentru libertatea noastră morală! Dumnezeu vrea să ne întărească pe noi pentru faptă. Căci Dumnezeu cu cel ce se osteneşte devine împreună-ostenitor. Dar, ca să ne încununăm cuvântul cu învățăturile apostolicești, să încheiem prin cuvântul Apostolului Pavel, pe care l-am auzit toți: *Și aceasta fiindcă știți în ce timp ne găsim, căci este chiar ceasul să vă treziți din somn; căci acum mântuirea este mai aproape de noi decât atunci când am crezut. Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape, să lepădăm, dar, lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios ca ziua: nu în ospețe și în beții, nu în desfrânări și fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre pofte*[1].

[1] Rom. 13:11-14.

OMILIA 5

Despre păcat

De aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, aşa şi moartea a trecut la toţi oamenii pentru că toţi au păcătuit în el. (Rom. 5:12)

Păcatul şi moartea sunt urmări înfricoşătoare ale fărădelegii şi ale neascultării şi consecinţa robirii libertăţii morale a omului. Cel dintâi om, lăsându-se înşelat, mai întâi a lepădat sfătuirea glasului lăuntric, al râvnei pentru păzirea poruncii dumnezeieşti, mai întâi şi-a robit libertatea morală sugestiilor diavolului, socotindu-le pe acestea mai mari decât propria lui vrednicie şi tindere spre bine; a supus, ca unul care avea voie liberă, pe cele mai bune sfătuitorului celui rău, ca unuia mai înalt şi mai înţelept şi, ascultând ca un rob de cel chipurile mai înalt, a încălcat dumnezeiasca poruncă spre a cărei păzire tindea şi o căuta. Dacă Adam, ca fiinţă liberă şi independentă, nu şi-ar fi supus diavolului libertatea lui morală, niciodată nu ar fi încălcat dumnezeiasca poruncă. Aşadar păcatul şi moartea sunt consecinţe ale robirii morale a omului.

Robirea morală este, aşadar, cel mai mare rău, ca una care a adus păcatul şi moartea, adică denaturarea chipului dumnezeiesc şi stricarea sufletului şi a trupului.

Păcatul este un mare rău, fiindcă slăbănogeşte sufletul, seamănă seminţele bolii, îl dizolvă şi îl distruge şi la urmă îi găteşte moartea. Aşa cum bolile distrug trupurile şi omoară, la fel şi păcatul face sufletului. Sufletul slab, îngreuiat de patimă, se clatină pururi şi nu poate privi către cer niciodată şi este cu totul neputincios să îşi aţintească ochii spre lumina adevărului. Despre starea de boală a sufletului din pricina păcatului iată ce spune dumnezeiescul Gură de Aur:

„Aşa cum cei bolnavi îşi feresc ochii de lumina materială, din pricina slăbirii vederii, şi aşa cum se întorc de la principiile sănătoase, la fel şi cei bolnavi cu sufletul, înfierbântaţi de patimă, nu pot să îşi aţintească ochii cugetului către lumina adevărului."[1] „Căci la fel şi porcii se pleacă la cele de jos şi se apleacă spre pântece şi se tăvălesc în noroi şi nu simt că se umplu de cea mai groasă tină."[2] Şi Sfântul Clement al Alexandriei zice: „Să ne temem de boala nu a trupului, ci de păcate, din pricina cărora este boala"[3]. La fel spune şi cântarea: „Din pricina mulţimii păcatelor mele slăbeşte trupul meu, slăbeşte şi sufletul meu"[4]. De ase-

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Facere*, 8, 3, *PG*, 53, 72.

[2] Idem, *Selecţie din diferite cuvântări*, 24, *Despre păcat şi mărturisire*, *PG*, 63, 736.

[3] Clement al Alexandriei, *Din cuvintele profetice*, 11, *PG*, 9, 704A; v. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, *PG*, 95, 1169CD.

[4] Megalinarion 2, al *Canonului Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, Ceaslovul cel Mare*.

menea şi Marele Vasile, tot ca slăbiciune a sufletului caracterizează păcatul, zicând: „Agricultura schimbă alcătuirea plantelor, iar grija cea după virtute pentru suflet poate să stăpânească feluritele slăbiciuni"[1]. Dar şi Domnul îi priveşte pe păcătoşi ca pe nişte bolnavi, fiindcă şi zice: *Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi.* Boala sufletului este mult mai grea decât cea a trupului şi mai primejdioasă, fiindcă în timp ce una duce la moartea trupului muritor, cealaltă duce la moartea sufletului veşnic, *plata păcatului este moartea*, şi mai mare decât propria moarte, fiindcă duce la despărţirea de Dumnezeu. Căci moartea sufletească este despărţirea de Dumnezeu. Şi se desparte de Dumnezeu fiindcă, potrivit cu cele spuse de Sfântul Evanghelist Ioan, *oricine săvârşeşte păcatul este de la diavolul.* Căci de la început diavolul păcătuieşte spre aceasta, de aceea nu este nici o *împărtăşire a luminii cu întunericul.*[2] Iar Sfântul Ioan Gură de Aur zice că păcatul se săvârşeşte din lipsa fricii de Dumnezeu şi că duce în adâncul iadului.[3] Dar ne sfătuieşte să ne depărtăm de păcat, zicând: „Lasă-te de păcat, căci faptul de a păcătui este omenesc, dar a rămâne în acestea este cu totul drăcesc"[4]. Dar fiindcă desfătarea de păcat este vremelnică şi pentru că după aceasta urmează multă întristare, zice: „În acest fel este păca-

[1] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii*, 9, la *Hexaimeron*, 5, *Despre rodul pământului*, 7, *PG*, 29, 109D-112A.

[2] Cf. II Cor. 6:14.

[3] Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, *PG*, 95, 1160D-1161A. V. *Melissa* I, 4, *PG*, 136, 785C.

[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Către monahul Teodor*, 16, 73-74, *SC*, 117, Paris, 1966, p. 182.

tul: mai înainte de a fi săvârşit, îl îmbată pe cel stăpânit de el, iar după ce este săvârşit şi făptuit, atunci se opresc şi se sting cele ale plăcerii şi apoi stă înainte gol învinuitorul, având rolul unui călău public, care, zdrobindu-l pe cel rătăcit, cere cea mai de pe urmă pedeapsă, apăsându-l mai greu decât orice povară"[1]. Şi în altă parte: „Căci nimic nu este atât de greu de purtat precum natura păcatului, nimic nu ne dă atâta chin precum felul răutăţii şi rătăcirile. Pentru aceasta Hristos a zis celor ce trăiesc în păcate: *Veniţi la Mine, cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni pe voi, căci jugul Meu este bun şi povara Mea este uşoară*[2]."[3] Pentru aceasta şi un alt părinte zice: „Ce este mai greu şi mai vătămător decât păcatul, după cum, dimpotrivă, ce este mai uşor şi mai folositor decât virtutea?" Căci păcatul, aşa cum este scris în *Pilde, rănindu-i pe mulţi*[4] îi aruncă în osândă, *cel fără de lege este prins în laţurile fărădelegilor lui.*[5] Iar virtutea, pe cei ce o lucrează îi face vii şi îi duce la înălţime, după cum zice autorul *Pildelor: pom al vieţii este tuturor celor ce o stăpânesc*[6].

Păcatul corupe dumnezeiasca frumuseţe a chipului, atât a sufletului, cât şi a trupului şi îl face urât şi nevrednic, fiindcă, aşa cum spune marele Vasile: „Aşa cum sunt umbrele pentru trupuri, aşa sunt pă-

[1] Idem, *Scrisori către Olimpiada*, *SC*, 13bis, Paris, 1968.

[2] Mt. 11:28-30.

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântări la Facere*, 9, 4, *PG*, 54, 630.

[4] Pilde 7:26.

[5] Pilde 5:22.

[6] Pilde 3:18.

catele pentru suflete: le însoţesc pretutindeni, dând la iveală faptele"[1].

Păcatul depărtează pe îngerul păzitor al sufletului şi predă sufletul şi trupul în stăpânirea diavolului, fiindcă, precum iarăşi zice Sfântul Vasile cel Mare, „Căci aşa cum fumul alungă albinele şi mirosul urât alungă porumbeii, la fel şi pe îngerul păzitor al vieţii noastre îl izgoneşte păcatul cel urât mirositor, vrednic de plâns"[2].

Păcatul alungă orice sfială şi îi face fără ruşine pe cei ce păcătuiesc prin întunecarea minţii lor. Despre neruşinarea păcatului, dumnezeiescul Ioan Gură de Aur spune: „Păcatul, până ce se săvârşeşte, are oarecare ruşine. Dar, după ce s-a săvârşit cu fapta, atunci îi face cu totul fără de ruşine pe cei ce îl lucrează"[3].

„Păcatul, zice acelaşi dumnezeiesc părinte, este maica smereniei, iar întoarcerea de la păcat, smerenia însăşi."[4] Una înalţă şi duce sus, celălalt coboară şi smereşte, una duce la ceruri, iar celălalt în adâncul iadului. Şi iarăşi: „Dacă deci păcatul este bun, păzeşte-l pe acelaşi până la sfârşit. Dar dacă este vătămător pentru cel ce îl săvârşeşte, atunci pentru ce rămâi în cele distrugătoare?

Nimeni, căutând să vomite fierea, nu o adună iarăşi pe aceasta înmulţit dintr-un trai rău şi nepedepsit"[5]. Şi

[1] Sf. Vasile cel Mare, *Cuvântul* 7, 9, *Despre păcat*, *PG*, 32, 1209C. V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, *PG*, 95, 1160C.

[2] Idem, *Cuvântul* 7, 2, *Despre păcat*, *PG*, 32, 1197B.

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Faptele Apostolilor*, 1, 1, *PG*, 60, 85. V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, *PG*, 95, 1165A.

[4] Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 4, Împotriva lui Iulian Împăratul*, 32, *PG*, 35, 560AB.

[5] Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, *PG*, 95, 1161A.

Sfântul Marcu adaugă: „Păcatul este foc ce arde şi orice vei adăuga la el îl vei aprinde şi mai mult"[1].

„Se pare că păcatul este ca o piedică ce opreşte cugetul bun al lui Dumnezeu să fie întru noi."[2]

„Pe cei ce slujesc păcatului îi aşteaptă întristarea şi munca gheenei."[3] Pentru aceasta *ca de faţa şarpelui fugi de păcat; de te vei apropia de el, te va muşca; dinţi de leu sunt dinţii păcatului, care omoară sufletele oamenilor.*[4]

Necurăţia sufletului, Sfântul Ioan Gură de Aur o numeşte păcat: „Este mai bine să fii murdar de noroi decât de tina păcatelor"[5]. Aşa cum viermele roade din lemn şi mănâncă lemnul şi mănâncă şi lâna, având de la sine însuşi început, la fel şi întristarea şi moartea sunt născute din păcat şi consumă păcatul."[6] Şi iarăşi: *Sabie cu două tăişuri este păcatul*[7].

---

[1] Marcu monahul şi pustnicul, *Despre legea duhovnicească*, 137, *PG*, 31, 921C.

[2] *Melissa*, 10, 16, *PG*, 136, 824C.

[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilia 13, Protreptic la Sfântul Botez*, 7, *PG*, 31, 440C.

[4] Înţel. Sir. 21:2.

[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Culegere din diferite cuvântări*, 24, *Despre păcat şi mărturisire*, *PG*, 63, 736-737.

[6] Idem, 21, *Omilii către cei ce se nevoiesc cu bărbăţie*, citite în Antiohia, 5, 4, *PG*, 49, 75.

[7] Înţel. Sir. 21:3; Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, *PG*, 95, 1157A.

Care este pricina pentru care păcătuim

Pricina pentru care omul păcătuieşte este înşelarea lui în căutarea binelui, de a cărui desfătare însetează şi pe care o caută. Despre aceasta Sfântul Ioan Damaschin zice: „Şi al celor rele început şi sfârşit este binele, căci pentru bine sunt toate, şi câte sunt bune şi câte sunt potrivnice, căci şi pe acestea le facem însetând de bine, căci nimeni nu face ceea ce face privind spre rău, fiindcă răul nici nu are existenţă, ci este o lipsă de existenţă, având existenţă pentru bine, şi nu pentru sine. Căci tot ceea ce există fie este pentru bine, fie pentru că este socotit bine"[1].

În căutarea binelui, omul, înşelat din necunoştinţă, face o alegere rea a celor încredinţate lui, adică alege în locul binelui adevărat ceea ce este socotit a fi bine, către care tinde nu prin fire, ci îl preferă împotriva firii din slăbirea judecăţii. Dar fiindcă binele este iubit şi dorit prin fire, omul care alege binele care nu este prin fire bine, ci este doar crezut bine, fiindcă alege un bine dorit contra firii, un bine care nu este creat de Dumnezeu, prin urmare răul, acel om păcătuieşte.

Omul este zidit şi astfel este prin fire bine, fiindcă a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, Cel mai înalt bine. Ca bun, prin fire însetează şi caută binele, frumosul şi adevărul. Pentru această sete sădită în fire, *Sfânta Scriptură* zice că Dumnezeu a dat legea înscrisă în însăşi inima omului, ca să fie făcut acesta părtaş bunătăţii şi fericirii lui Dumnezeu. Păzirea acestei legi nu dă niciodată vreo greutate celui ce o păzeşte,

[1] Sf. Ioan Damaschin, *Împotriva Maniheilor*, 64, *PG*, 94, 1560 C.

din pricina identității imboldurilor lui cu îndemnurile lăuntrice ale inimii omului. Pentru această identitate a simțirilor celui ce poruncește și a celui ce primește porunca, fericirea omului s-a întărit și omul a fost așezat în Rai în locul fericirii.[1]

Prin tinderea și aplecarea aceasta către bine sădită în fire, omul, ca ființă inteligibilă, independentă și liberă moral, trebuia să fie bun și de voie, și întru cunoștință să lucreze binele, astfel încât să fie arătată virtutea din libera alegere, și omul să rămână de voie în bine și să fie desăvârșit. Punerea la încercare a omului pentru a arăta puterea marii caracteristici a liberei alegeri, puterea ei desăvârșitoare, era absolut necesară, fiindcă fără punerea la încercare nu există virtute și fără virtute nu poate să fie desăvârșire, care este și scopul omului. Pentru o astfel de încercare, potrivit cu dumnezeiasca îngăduință, a fost și ispita diavolului.

Omul a păcătuit, fiindcă, deși avea puterea de a se împotrivi diavolului, nu s-a împotrivit. Atacul nu a fost cu privire la ceva necunoscut, potrivnic lui, ci cu privire la ceva cunoscut și dorit prin fire. Și ar fi putut birui, dacă ar fi ascultat mai curând de glasul lăuntric decât de glasul diavolului, să rămână de voie în bine, către care tindea mai mult și de voie și să devină desăvârșit.

Motivul cedării și al supunerii propriei voințe a fost dorința de a dobândi binele. A ascultat de sfatul diavolului ca să fie asemenea Celui Preaînalt. Și, **desigur, desăvârșit fiind ca și chip al lui Dumne-**

[1] Cf. Fac. 2:15.

zeu, asemănător va urca la Cel Preaînalt, fiindcă aceasta căuta pentru el şi Domnul nostru Iisus Hristos: „Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca să îl facă pe Adam Dumnezeu". Şi cu adevărat, pe drept cuvânt dorea dobândirea binelui, dar printr-un legământ cu totul potrivnic. Înşelat de diavolul, credea că fără luptă se va desăvârşi şi a lăsat la o parte porunca lui Dumnezeu, dată lui tocmai cu acest scop. Păzirea poruncii i-ar fi adus ceea ce diavolul, minţindu-l, îi promitea. Astfel încât omul, căutând binele, s-a aflat săvârşind răul. A călcat porunca dumnezeiască pentru a se bucura de cel mai înalt bine.

Păcatul a fost pedepsit, fiindcă omul, ca fiinţă moralmente liberă, care prin fire iubeşte legea lui Dumnezeu şi prin fire caută împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, nu a lucrat potrivit cu voinţa lui, ci împotriva voinţei, supunând voinţa lui cea iubitoare de lege voinţei diavolului, iubitoare de fărădelege. A fost aşadar pedepsit Adam, fiindcă, pentru a se bucura de ceea ce râvnea mai mult întru cunoştinţă, a lăsat la o parte porunca lui Dumnezeu. A păcătuit aşadar din înşelarea cu privire la căutarea binelui şi aceasta este pricina tuturor păcatelor.

Că înşelarea vine din negrijă

Dar de ce a fost înşelat cel dintâi om? Pentru ce în cea dintâi punere la încercare a libertăţii lui morale a fost biruit? Oare nu era destul de puternic ca să stea împotrivă, ca să rabde încercarea? Nu, fiindcă niciodată Dumnezeu nu îngăduie ca peste putere să fie is-

pitit omul.[1] Dreptatea Lui nu îngăduie o astfel de încercare. Încercarea era pe măsura puterii lui şi a capacităţii de a se împotrivi. Dar atunci pentru ce a fost biruit? Pricina înfrângerii lui se află în omul însuşi, fiindcă, deşi puterea împotrivirii era în el însuşi, totuşi nu s-a folosit de ea. Dar care este pricina unei astfel de omisiuni? Negrija, neatenţia faţă de ceea ce se cuvenea. Căci s-ar fi cuvenit ca omul să se înalţe la Dumnezeu, să îşi raporteze mintea numai la Dumnezeu şi să nu caute desfătare în bucurarea de făpturi. Aţintirea privirilor lui spre cele pământeşti a atras după sine negrija faţă de ceea ce era cuvenit lui Dumnezeu şi negrija omului faţă de ceea ce era cuvenit stării lui. Prin neluare aminte deja s-a îndepărtat de Dumnezeu, a pierdut mare parte din puterea dumnezeiască ce îl întărea şi, din această pricină fiind biruit, a căzut în păcat. Dacă Adam nu era deja îndepărtat de Dumnezeu, nu ar fi fost biruit, fiindcă puterea lui Dumnezeu l-ar fi întărit. Aţintirea privirilor spre pomul interzis era semnul ataşamentului lui faţă de materie. Atunci este cineva ţintuit spre materie, când ochii îi sunt distraşi de la Dumnezeu. Căutarea la frumuseţea roadelor pomului oprit era semnul cugetelor pământeşti. Încă de la privirea înspre pom, căderea lui Adam era un fapt deja împlinit. Diavolul l-a îmboldit pe omul care stătea deja sub umbra pomului tânjind după roadele lui. Dacă omul nu şi-ar fi aţintit privirea spre pom, nu ar fi fost biruit de diavolul. Aţintirea privirii a atras după sine căderea, astfel încât nu vreo neputinţă a lui morală sau vreo imperfecţiune a

[1] Cf. I Cor. 10:13.

atras după sine căderea şi înşelarea, ci nepăsarea faţă de înalta lui datorie, faţă de datoria de a-L sluji pe Dumnezeu şi numai spre El să îşi aţintească privirea. Pentru această pricină şi Domnul îndeamnă de multe ori pe ucenicii Lui să priveghezc şi să se roage neîncetat, ca să nu cadă în ispită.[1] Fiindcă, în timp ce priveghează şi se roagă, mintea priveşte către Dumnezeu, iar săgeţile slobozite din arcul vrăjmaşului nu mai pot să semene gânduri rele. Dar provoacă răni grele de îndată ce găsesc mintea şi cugetul împrăştiate în făptura creată. Şi cu adevărat atunci suntem ispitiţi, când simţim atacul, şi îl simţim acelaşi când atenţia noastră se concentrează asupra atacului însuşi şi când există învoire cu el. Pentru aceasta a zis: *ca să nu intraţi în ispită*, adică să primim atacurile, fiindcă în măsura în care le respingem nu suntem duşi în ispită. Adam a căzut în ispită fiindcă a primit atacul. Aşadar păcătuim din pricina dispoziţiei noastre spre păcat, dispoziţie care ne vine din nepăsarea faţă de slujirea lui Dumnezeu.

Despre păcatele din nepăsare iată ce scrie dumnezeiescul Hrisostom:

„Căci aşa cum ar fi nefiresc ca cineva să ţină casa fără sfeşnic seara şi să vadă lumină, la fel de nefiresc ar fi ca sufletul să vadă fără lumina învăţăturii. De aici ne şi învoim cu multe păcate, fiindcă nu aprindem degrabă candela în suflet. De aici şi cădem în fiecare zi, de aici şi multe lucruri rele ne vin nouă în minte, cum ni se întâmplă adeseori, fiindcă, deşi am primit auzirea dumnezeieştilor cuvinte, înainte de a păşi afară pe

[1] Cf. Mt. 26:41; Mc. 14:38.

uşa bisericii, îndată le lepădăm şi, stingându-se lumina, umblăm în mult întuneric.

Dacă deci acestea s-au întâmplat până acum, să nu se mai întâmple de acum înainte, ci să ţinem neîncetat candela aprinsă în minte şi să ne înfrumuseţăm sufletele mai mult decât casa. Căci sufletul rămâne aici, în biserică, deşi, îndreptându-ne spre casă, plecăm de aici. Pentru aceea trebuie să îl învrednicim pe el de şi mai multă grijă. Acum însă sunt unii care petrec astfel în chip nenorocit, care îşi împodobesc casele de aici cu acoperişuri aurite şi cu broderii în piatră şi gravate cu flori şi cu columne poleite şi cu toate celelalte. Dar mintea care petrece mai trândav decât cel mai sărac han o trec cu vederea, plină de tină, de fum şi de multă duhoare şi de negrăită sărăcie. Iar pricina tuturor acestora e în faptul că sfeşnicul învăţăturii duhovniceşti nu arde înlăuntrul nostru. Pentru aceasta, neglijăm pe cele cu adevărat necesare, iar cele care nu sunt vrednice de nimic se bucură de multă osteneală din partea noastră. Acestea le spun nu numai cu privire la cei bogaţi, ci şi cu privire la cei nevoiaşi."[1]

De aici ne vine şi călcarea legii morale, de aici feluritele păcate, de aici îndepărtarea de Dumnezeu, de aici zidul despărţitor ridicat între Dumnezeu şi om[2], de aici multe lucruri înfricoşătoare, care ne întristează pe noi şi tot de aici vine şi multa noastră îndrăcire.

---

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Sfinţii Mucenici*, *PG*, 50, 662.
[2] Cf. Ef. 2:14.

OMILIA 6

Despre pocăință

Pocăiți-vă, căci s-a apropiat
Împărăția cerurilor! (Mt. 3:2)

Pocăința urmează păcatului, fiindcă păcatul, nefiind binele căutat, vădit fiind sub adevăratul lui chip urât, aduce remuşcare şi întristare în suflet. Cel ce păcătuieşte vede marele rău făcut de dânsul, consecinţele lui şi regretă. Remuşcarea este dispoziţia sufletului de a se întoarce la Dumnezeu, de Care s-a îndepărtat. Caută degrabă comuniunea cu El şi caută mila Lui. Iar iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care nu vrea ca cineva să se piardă, ci toţi să vină la „cunoştinţa adevărului" şi să se mântuiască, nu numai că primeşte pocăinţa celor ce se întorc la El din propria voinţă, din conştiinţa păcatului lor, ci îi cheamă la pocăinţă pe toţi cei care din lipsă de conştiinţă şi din împietrirea în păcat rătăcesc, ca să îi mântuiască şi pe aceştia. De la căderea lui Adam în păcat, Dumnezeu nu a încetat să îi cheme pe cei ce păcătuiesc la pocăinţă şi la comuniunea cu El. Marea iubire de oameni a lui Dum-

nezeu se arată în trimiterea Unuia-Născut Fiul Lui să îl cheme pe omul înşelat prin păcat şi să îl împace pe el cu Dumnezeu. Vedem astfel măreţia iubirii Lui de oameni. Pentru ca nu cumva omenirea, îngreuiată cum era de păcat, să nu poată recunoaşte pe Mântuitorul Care a venit la ea, l-a trimis pe Înainte-Mergătorul Ioan, pe îngerul Lui, ca să gătească în pustie calea dinaintea Lui şi să propovăduiască botezul pocăinţei, spre iertarea păcatelor. Dumnezeiasca iubire de oameni a binevoit ca şi prin profeţi să vestească venirea propovăduitorului pocăinţei, a Înainte-Mergătorului Mântuitorului omenirii. Isaia cel cu mare glas profeţeşte, zicând: *Un glas strigă în pustie: gătiţi calea Domnului, drepte faceţi căile Lui: Toată valea se va umple şi tot muntele şi dealul să se plece; şi să fie cele strâmbe drepte, şi cele colţuroase căi netede. Şi se va arăta slava Domnului şi tot trupul o va vedea, căci gura Domnului a grăit*[1]. Aşadar a venit Ioan şi a propovăduit pocăinţa, zicând: *Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat Împărăţia cerurilor!*[2]

Cine poate să nu se minuneze de mărimea dumnezeieştii iubiri de oameni? De atâta grijă, atât de caracteristică lui Dumnezeu, faţă de om? O ilustrare a dumnezeieştii iubiri de oameni propovăduită atât de tare, ca un al doilea Stentor[3], şi voinţa ca toţi să se mântuiască şi nimeni să nu rămână întru pierzanie?

[1] Is. 40:3-6; Lc. 3:3-6.

[2] Mt. 3:2.

[3] Stentor – un grec din Troia, herald al forţelor armate greceşti adunate la Troia, vestit pentru calităţile sale vocale şi pentru vocea lui puternică.

Trimiterea lui Ioan mai dinainte, vestită de profetul Isaia, este cel mai mare exemplu al iubirii de oameni a lui Dumnezeu, fiindcă a vestit mai dinainte oamenilor bogăția dumnezeieștilor haruri. Numele *Ioan*, care se tâlcuiește *har*, a vestit profetic venirea dumnezeieștilor haruri: era cu adevărat îngerul care a binevestit cele bune, îngerul păcii, al egalității, al libertății. A vestit venirea Lui, ca să ușureze și să reînsuflețească omenirea copleșită sub povara robiei păcatului și sub tirania diavolului și să o pregătească pentru primirea Mântuitorului.

Prorocia venirii propovăduitorului pocăinței mărturisește totodată necesitatea absolută a pregătirii pentru primirea Mântuitorului, pentru primirea Evangheliei păcii, fiindcă dacă starea noastră morală căzută nu ar împiedica lucrarea dumnezeiescului har și dacă dumnezeiescul har i-ar mântui pe toți fără deosebire și nu ar face nici o diferență între bine și rău, atunci ar fi cu totul de prisos profeția, de prisos ar fi și trimiterea lui Ioan, de prisos și botezul pocăinței, de prisos și însăși venirea Mântuitorului. Pentru că atunci Dumnezeu ar fi putut să mântuiască pe om și fără trimiterea Unuia-Născut Fiul Lui, și nici nu ar fi fost prorocită venirea Lui prin profeți, nici nu s-ar fi cerut pregătirea căii Domnului. Dar mai dinainte a vestit și mai dinainte a cerut pregătirea și l-a trimis pe Înainte-Mergătorul sosirii Lui și i-a poruncit să propovăduiască pocăința și să boteze cu botezul pocăinței, fiindcă starea morală împiedica harul mântuirii să lucreze asupra omului păcătos și căzut din punct de vedere moral, care se tăvălește în tina păcatului fă-

ră să se trezească, fiindcă harul nu vine la cel supus păcatului şi fiindcă nu este *nici o părtăşie între lumină şi întuneric.*[1] Harul Duhului, pentru a-l mântui pe om, trebuie să îl găsească pe el curat, ca să se odihnească peste el, fiindcă nu este vorba despre simpla slobozire din robia diavolului, ci despre împăcarea şi împrietenirea cu Dumnezeu. Este vorba despre însăşi comuniunea cu Dumnezeu, este vorba despre înfierea de către Tatăl ceresc. Este vorba despre Împărăţia lui Dumnezeu, este vorba despre „numărarea împreună cu îngerii şi cu sfinţii lui Dumnezeu"[2]. Este vorba despre îndumnezeirea omului. De aceea mai înainte se cere botezul pocăinţei, curăţia vieţii, pregătirea morală, fiindcă păcatul este întuneric, faptă a întunericului, faptă a diavolului, tatăl întunericului. Dar dacă este vorba despre eliberarea din tirania diavolului, atunci curăţirea morală şi pregătirea erau necesare, fiindcă păcatul este robia şi tirania diavolului, din care dacă cineva a păcătuit nu se mai eliberează.

Aşadar acest mare scop căutat cere curăţia, fiindcă împlinirea lui fără aceasta este cu neputinţă. Din pricina acestei necesităţi absolute, Mântuitorul a trimis pe îngerul Său înaintea feţei Lui, ca să propovăduiască pocăinţa spre iertarea păcatelor şi să curăţească prin apa botezului pocăinţei pe cei care aveau să primească pe Mântuitorul. De unde se cuvenea ca omul, aflat sub blestem din pricina păcatului, să intre în contact cu Sfântul Dumnezeu, mai întâi să lepede calea înşelătoare, să se pocăiască pentru viaţa lui păcătoasă,

[1] II Cor. 6:14.

[2] Cf. Mc. 8:38.

să se întoarcă la Dumnezeu şi să primească de la El iertare a păcatelor.

Propovăduirea lui Ioan era necesară pentru a pregăti iertarea păcatelor. Botezul lui Ioan era arvuna iertării lor, fiindcă iertarea păcatelor este fapta dumnezeiescului har şi numai Dumnezeu poate ierta păcatele[1]. De aceea pentru sfinţirea omului se cere pocăinţa, întoarcerea către Dumnezeu, botezul pocăinţei, apa curăţitoare pentru sufletul întinat şi pentru trup. Aşadar se cere dispoziţia liberă a omului, se cere acordul lui, care să vină din propriul impuls, se cere dorinţa de întoarcere, *metánoia,* se cere intrarea în baia naşterii din nou,[2] pentru ca prin aceasta să se cureţe, să se sfinţească şi să se mântuiască. Iată pricina pentru care harul nu mântuieşte „oricât ar fi el de har" fără libera dispoziţie a omului[3], pricină pentru care sunt date îndemnurile pentru pregătire. Căci este cu neputinţă ca cineva să se mântuiască dacă prin pocăinţă, dacă prin baia ei curăţitoare nu se va curăţa pentru a dobândi iertarea păcatelor lui şi astfel să fie sfinţit şi să se împrietenească cu Dumnezeu.

Botezul pocăinţei al Înainte-Mergătorului este şi va fi chipul pocăinţei în toţi vecii şi învaţă pe toţi că este cu neputinţă comuniunea cu Dumnezeu cât timp cel ce păcătuieşte rămâne în păcat, fiindcă este dator să se întoarcă la Domnul Dumnezeul lui, să se îngrijească de păcatele pe care le-a făcut şi că trebuie

[1] Cf. Lc. 5:21.

[2] Cf. Tit 3:5.

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani* 18, 5, *PG*, 60, 579.

să primească baia curăţitoare a lacrimilor, această arvună a iertării păcatelor de către Dumnezeu, fiindcă „acolo unde este duhul pocăinţei, acolo e limpede că se lucrează nimicirea oricărui păcat şi pieirea blestemaţilor diavoli", zice Sfântul Nil.[1]

Dar, de vreme ce, pe de o parte, din pricina neputinţei morale sau mai degrabă din pricina nepăsării, omul de multe ori cade în diferite păcate prin care îşi primejduieşte mântuirea, iar pe de altă parte, fiindcă pocăinţa este absolut necesară pentru mântuire, trebuie să nu cheltuim timpul ce ni s-a dat, ci să ne grăbim spre pocăinţă, ca nu cumva, dacă tot amânăm pocăinţa, patima să facă sufletul de nevindecat.

[1] Apud Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, *PG*, 96, 144A.

OMILIA 7

Că mântuirea se săvârşeşte prin harul lui Dumnezeu şi prin voinţa omului

Nimeni nu cunoaşte pe Fiul
afară numai de Tatăl, nici pe Tatăl nu
Îl cunoaşte nimeni decât numai Fiul şi
cel căruia Fiul voieşte să îi descopere.
(Mt. 11:27)

Aşa cum iubirea dumnezeiască de oameni este nesfârşită şi harul îmbelşugat pentru mântuirea omului, la fel, nu mai puţin, mântuirea omului este cu neputinţă fără dispoziţia şi conlucrarea lui. Trebuie mai întâi ca el să conştientizeze că a păcătuit, să se pocăiască, să dorească să caute propria mântuire şi astfel harul să încununeze mântuirea, fiindcă atât conştientizarea, cât şi pocăinţa, setea pentru mântuire şi căutarea acesteia sunt dovada întoarcerii către Dumnezeu, sunt semnul întoarcerii de la păcat şi al dispoziţiei pentru lucrarea virtuţii, sunt într-un anume mod *epicleza*[1] milei dumnezeieşti, care se grăbeşte să îl miluiască pe cel căzut.

[1] Chemarea, invocarea harului Duhului Sfânt.

Astfel încât se cuvine să voim să ne mântuim, pentru ca harul să ne mântuiască pe noi. Acelaşi adevăr îl mărturisesc şi Sfinţii Părinţi ai Bisericii. Dumnezeiescul Ioan Gură de Aur zice: „Harul, oricât ar fi de har, îi mântuieşte numai pe cei ce voiesc"[1].

De asemenea, şi Sfântul Grigorie Teologul zice: „Faptul de a se mântui trebuie să vină şi de la noi, şi de la Dumnezeu"[2]. Şi Sfântul Iustin Martirul zice că „Dumnezeu, Care singur l-a creat pe om, nu îl poate mântui pe om fără om"[3].

Cei ce cugetă că omul poate să fie mântuit numai prin harul lui Dumnezeu sau numai prin propria lui voinţă, fără dumnezeiescul har, se înşală, fiindcă harul, după cum am arătat, nu mântuieşte decât pe cei care se pocăiesc şi se întorc la Domnul. Or, voinţa fără har este insuficientă pentru mântuire, fiindcă nu poate omul să se îndrepte pe sine către Dumnezeu. Dar neputinţa acestuia se vădeşte deja din multele veacuri ale robiei lui faţă de păcat şi din stăpânirea diavolului asupra lui, în care a rămas supus fără de voie, şi din pricina căreia până astăzi suspină şi din care nu a putut să îl elibereze nici dezvoltarea sau evoluţia lui, nici înţelepciunea, nici orice altceva. În puterea voinţei omeneşti ca singura potrivită pentru mântuire a crezut mai întâi Pelaghie, la începuturile secolului al V-lea, şi cei

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani*, 18, 5, *PG*, 60, 579.

[2] Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 37. La Cuvântul Evangheliei* „Când a sfârşit Iisus aceste cuvinte, ş. cl., *PG*, 36, 297D.

[3] Sf. Iustin Martirul şi Filosoful, Fragmente din opera lui, *PG*, 6, 1596C. V. şi Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 9, *PG*, 95, 1112C.

care i-au urmat lui, pelagienii. Iar în puterea dumnezeiescului har ca singura care îl poate mântui pe om au crezut doi însemnaţi părinţi ai Bisericii Apusene, Fericitul Augustin şi Fericitul Ieronim care, căutând contrazicerea învăţăturii eretice a lui Pelaghie, au căzut în extrema opusă. Dar Biserica sobornicească, alegând calea de mijloc, a combătut ambele erezii şi a statornicit prin dogmă că „mântuirea se săvârşeşte atât prin dumnezeiescul har, cât şi prin conlucrarea omului".

Credinţa Bisericii noastre este singura dreaptă şi în acord cu Sfintele Scripturi. Din înseşi Sfintele Scripturi se arată că pentru mântuirea omului sunt cerute amândouă, atât harul, cât şi dispoziţia omului. Din înseşi cuvintele Mântuitorului se mărturiseşte necesitatea coexistenţei lor. Domnul, deşi a venit pentru mântuirea neamului omenesc, nu i-a mântuit pe toţi, cu toate că El a voit ca *toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*[1], ci i-a mântuit numai pe cei care l-au urmat Lui, fiindcă atunci când a propovăduit, a zis: *Cel ce voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine*[2]. Pentru mântuire se cere lepădare de sine, care, altminteri, este cu neputinţă fără dispoziţia interioară şi fără propria voinţă. Dar, de asemenea, propovăduieşte şi către cei care primesc mântuirea din faptele legii, zicând: *Eu sunt uşa: dacă intră cineva prin Mine, se va mântui*[3]. Şi *fără Mine nu puteţi face nimic*.[4]

La mântuirea omului, deci, contribuie în acelaşi timp atât harul lui Dumnezeu, cât şi voinţa omului.

[1] I Tim. 2:4.
[2] Mc. 8:34.
[3] In 10:9.
[4] In 15:5.

Pe de o parte, harul lui Dumnezeu cheamă, luminează mintea şi inima, iar voinţa conlucrează la deschiderea ochilor şi la curăţirea inimii. Aşadar mântuirea începe cu harul lui Dumnezeu, se formează de voinţă şi se desăvârşeşte prin har, care o şi încununează. Parabola Semănătorului este un exemplu potrivit. Semănătorul a semănat, pământul cel bun o primeşte, iar Dumnezeu o face să crească şi o binecuvântează. De aici rezultă că este necesar ca noi mai întâi să voim să ne mântuim, ca să fim mântuiţi apoi prin har.

Că trebuie să grăbim spre pocăinţă

Grija cu privire la mântuirea noastră trebuie să vină la timp, iar pricina pentru aceasta este pericolul iminent cu privire la mântuirea sufletului nostru. Cel ce este fără de grijă cu privire la mântuirea sufletului lui riscă un îndoit pericol: ori să fie răpit de moarte pe neaşteptate, ori să fie părăsit de harul lui Dumnezeu. În ambele privinţe răul este mare, fiindcă pierderea sufletului este moarte. De aceea Sfântul Ioan Gură de Aur ne sfătuieşte, zicând: „Să nu întârzii să te întorci la Dumnezeu, nici nu amâna de pe o zi pe alta până la sfârşit: căci nesigur este sfârşitul. De aceea *ca un fur noaptea, aşa vine şi ziua Domnului*. Dar nu ca să ne fure ceva, ci pentru ca acest avertisment să ne facă pe noi mai tari şi neclătinaţi. Cel care prevede furul petrece în priveghere şi, aprinzând candela, pururi veghează. Aşa şi voi, aprinzând lumina credinţei şi a dreptei vieţuiri, veţi avea candelele luminoase în priveghere neîncetată."[1] „Fiindcă nu ştim când vine mi-

[1] Cf. Mt. 13:3-25.

rele[1], trebuie să fim pregătiți pururi, pentru ca atunci când va veni să ne găsească priveghind."[2] Și Sfântul Grigorie Teologul zice: „Nu trebuie să așteptăm un prilej/o vreme anume pentru îndreptarea noastră, pentru că nu avem siguranța zilei de mâine. Căci mulți, voind să facă multe a doua zi, nu au reușit."[3] Dacă vei scăpa momentul prezent lăsându-l să treacă, mereu vei căuta la ziua de mâine, furat de uneltirile celui rău, după cum este felul aceluia. Mie dă-mi prezentul, iar lui Dumnezeu, viitorul. Mie dă-mi tinerețea, lui Dumnezeu bătrânețea; mie, plăcerile și patimile, lui Dumnezeu dă-l neputința și nefolosirea[4]. „Cât de mare este pentru tine pericolul acesta! Câte semne ale lipsirii de nădejdea mântuirii! Nu știi când vine moartea. Fie te împresoară războiul... fie vine ceasul cel rău (căci ce este mai ușor decât să moară un om, oricât de mare i-ar fi grija lui), fie băutura prisosește, fie vântul îl doboară, fie calul îl trage după el, fie vreun leac luând din greșeală, prin vreo îngăduință a providenței, în loc de tămăduitor, s-a arătat otrăvitor."[5]

Harul lui Dumnezeu îl părăsește pe omul nepocăit, fiindcă acesta a adus înfruntare bogăției bunătății

[1] Cf. Mt. 25:13.

[2] Sf. Ioan Gură de Aur la *Cuvântul evanghelic* care zice: Dar veți cunoaște aceasta, că în zilele cele de pe urmă timpurile vor fi grele..., 6, *PG*, 56, 278.

[3] Sf. Grigorie Teologul, *Epistola 22, Despre desăvârșirea vieții monahilor*, 3, *PG*, 32, 293A.

[4] Adică, prin nepăsarea la tinerețe și prin amânarea pocăinței la vremea bătrâneții, îl facem pe însuși Dumnezeu neputincios și nefolositor, El neputând lucra mântuirea noastră.

[5] Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 40, La Sfântul Botez*, 14, *PG*, 36, 576C-577A.

şi a îndelungii răbdări a lui Dumnezeu. Iată ce zice Sfântul Apostol Pavel despre omul care stăruieşte în păcat: *Şi socoteşti tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar pe care şi tu le faci, crezi oare că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? Sau dispreţuieşti tu bogăţia bunătăţii Lui şi a îngăduinţei Lui şi a îndelungii Lui răbdări, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă? Dar potrivit cu învârtoşarea ta şi după inima ta nepocăită, îţi aduni mânie în ziua mâniei şi a arătării dreptei judecăţi a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui*[1]. Dumnezeiasca îndelungă răbdare se preschimbă în urgie, îngăduinţa în nesuferire şi bunătatea în mustrare. Pentru aceasta şi corifeul Apostolilor ne sfătuieşte pe noi să nu ne înşelăm socotind întârziere îngăduinţa şi îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu nu întârzie, ci doar amână, nevoind să piardă pe nimeni dintre noi, ci ca toţi să venim la pocăinţă. *Domnul nu întârzie cu făgăduinţa Sa, după cum socotesc unii că e întârziere, ci îndelung rabdă pentru voi, nevrând să piară cineva, ci voind ca toţi să vină la pocăinţă. Iar ziua Domnului va veni ca un fur noaptea, când cerurile vor pieri cu vuiet mare, stihiile arzând se vor desface şi pământul şi lucrurile de pe el se vor mistui.*[2]

Că suntem datori să ne grăbim să Îl căutăm pe Domnul, Însuşi Domnul ne-o spune: *Mă veţi căuta şi nu Mă veţi afla*[3]. În măsura în care harul ne roagă, sun-

[1] Rom. 2:3-6.

[2] II Petr. 3:9-10.

[3] In 7:34.

tem datori să ne apropiem, fiindcă, poate, atunci când noi îl vom căuta, nu îl vom mai găsi. Poarta s-a închis şi, atunci când noi vom striga: „Doamne, Doamne deschide-ne nouă!", mirele ne va răspunde: *Nu vă ştiu pe voi.*[1] Am trăit în păcat şi poate avem să murim în el. Cine ne va da nouă tărie împotriva vrăjmaşului, cât timp rămânem nepocăiţi? Iată ce zice Domnul către Iudei: *Eu Mă duc şi Mă veţi căuta şi veţi muri în păcatul vostru*[2]. Dacă deci noi nu ne pocăim, cât timp Îl avem pe Hristos Care ne roagă, vom muri în păcatele noastre, fiindcă Îl vom căuta, dar în zadar va să ne fie căutarea. Este necesar să conştientizăm bine faptul că avem datoria să ne grăbim, fiindcă harul lui Dumnezeu ne părăseşte, şi fiindcă adeseori înseşi păcatele noastre ne duc la moartea de mai înainte hotărâtă şi pentru noi neaşteptată, după cum zice şi Apostolul Pavel scriind către Corintenii care păcătuiau: *de aceea mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit*[3]. O pildă referitoare la părăsirea de către Dumnezeu, menţionată în Sfintele Scripturi, este despre regele Iudeii, Sedechia, care a fost părăsit de Dumnezeu şi a fost sortit el şi împărăţia lui pieirii, deşi a căutat prin profetul Ieremia mila Domnului şi l-a rugat pe profet, zicând: „Roagă-te Domnului Dumnezeului nostru". Dar Ieremia a primit poruncă de la Dumnezeu să nu se roage pentru ei, fiindcă El a predat cetatea şi pe regele Sedechia în mâinile tiranului Nabucodonosor, regele Asiriei. Şi nu s-a rugat Ieremia pentru ei, a

[1] Mt. 25:10-12.
[2] In 8:20.
[3] I Cor. 11:30.

fost luată în stăpânire cetatea, toţi au trecut de la mic la mare prin sabie şi înaintea ochilor lui Sedechia au fost sfârtecaţi toată casa lui şi toţi cei din neamul lui, i-au scos ochii lui, l-au legat cu lanţuri şi l-au dus rob în Babilon.[1] Dumnezeu Şi-a vărsat mânia şi urgia Lui asupra lui Sedechia şi asupra cetăţii. Fiindcă au batjocorit şi au luat în deşert cuvintele lui Ieremia profetul şi s-au împietrit inimile lor ca să nu se întoarcă la Domnul. Înfricoşător cu adevărat, dar şi drept! Este drept ca acela care Îl părăseşte pe Dumnezeu să fie părăsit de El. Este drept să fie lepădat cel ce leapădă harul care îl cheamă. Este drept ca Dumnezeu să Îşi întoarcă faţa de la cei care se lipsesc de El şi nu vin sau nu răspund chemării. Sfântul Grigorie al Nisei zice: „Astfel, dreapta judecată a lui Dumnezeu se potriveşte dispoziţiilor noastre şi tocmai pe acelea câte la noi sunt, în judecata noastră, tocmai pe acelea ni le dă nouă din ale noastre proprii"[2].

Graba noastră pentru întoarcere şi pocăinţă imediată o impune însuşi pericolul nevredniciei noastre pentru întoarcere, fiindcă tendinţa noastră spre rău, odată devenită deprindere păcătoasă, ne poate face nevrednici pentru pocăinţă, ceea ce trebuie să ne înspăimânte pe noi foarte. Obişnuinţa sau deprinderea, care vine din repetarea neîncetată şi care ia locul firii în om, devine atât de puternică, încât omul nu mai poate să i se împotrivească, fiindcă puterea ei supu-

[1] IV Reg. 25:3-7. V. M. Vella, *Personalităţi religioase ale Vechiului Testament*, vol. 2, Atena, 1963, p. 56 *et passim*.

[2] Sf. Grigorie al Nyssei, *La Fericiri*, 5, *PG*, 44, 1256C; Sf Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, *PG*, 95, 1524C.

ne şi legea naturală. Dar când obişnuinţa [păcatului] se înstăpâneşte asupra noastră, când ne supunem şi ne facem robii ei, libera voinţă pierde neatârnarea şi independenţa, omul leapădă libertatea, voinţa se arată neputincioasă să i se împotrivească şi orice încercare ulterioară de a recâştiga libertatea pierdută este zadarnică. Lupta face şi mai evidentă neputinţa. Cel stăpânit de puterea obişnuinţei face, lucrează, acţionează ca un rob, ca un datornic. Libera lui activitate a încetat, acţionează potrivit unei rânduieli străine, glasul omului lăuntric este înăbuşit în pieptul său. Obişnuinţa sfârşeşte prin a deveni tiranică şi, deşi puterea patimilor încetează, obişnuinţa rămâne în slujba acestora. Aceasta este obişnuinţa, asta este puterea ei, asta este tirania ei. Când pune stăpânire pe noi, atunci ea e cea care călăuzeşte voile noastre, ea legiuieşte faptele noastre şi niciodată nu mai lasă din mână frâiele prin care conduce dispoziţiile noastre. Atunci totul se pierde, orice nădejde de mântuire piere, nici o rază de lumină nu a mai rămas. A trăit în păcat şi în păcat va şi muri. Este necesar aşadar să ne grăbim la pocăinţă mai înainte ca păcatul să devină în noi obişnuinţă, fiindcă atunci este cu neputinţă să ne mântuim.

Că obişnuinţa păcatului aduce moarte

În privinţa păcatului trebuie să fim neclătiţi, fiindcă, dacă va dispărea învoirea noastră cu el, se va statornici întru noi adevăratul nostru Domn. O pildă potrivită, care ne arată caracterul tiranic şi viclean al păcatului, este felul în care Semiramis a luat împărăţia şi a devenit împărătească. Semiramis a reuşit prin diferite

linguşiri să îl convingă pe soţul ei, împăratul Ninos al Asiriei, să lase la o parte numai pentru o zi domnia şi să îi dea ei sceptrul împărăţiei. Dar care credeţi că a fost cea dintâi faptă pe care a poruncit-o noua împărătească? A pus să fie ucis Ninos, împăratul şi soţul ei, şi a început să îşi întărească puterea pentru tot restul vieţii.[1] Asemănarea este deplină, potrivindu-se în toate privinţele. Păcatul, ca o Semiramidă, se luptă prin felurite linguşiri să câştige învoirea omului şi, de îndată ce dobândeşte ceea ce a dorit, stăpâneşte şi împărăţeşte, robeşte şi omoară partea raţională, îşi ridică tron în inimă şi de acolo conduce întreaga viaţă. Astfel este păcatul, astfel este caracterul lui. Aşadar să nu cedăm niciodată linguşirilor lui! Să nu îi dăm lui stăpânirea asupra noastră. Să nu facem ceea ce omul lăuntric nu vrea să facem. Să nu ne supunem voia noastră liberă voinţei păcatului. Să nu ne învoim cu ceea ce este contrar legii morale. Nimic care să ne moleşească inima. Cele mai ademenitoare cuvinte să arate inima noastră mai tare decât oţelul. Lacrimi, suspine, făgăduinţe, ameninţări să nu lase nici o întipărire în inima noastră. Să rămânem statornici şi neclătiţi în cugetul nostru pentru ca nu cumva, în scurt timp, lacrimile unui regret fără rod să ne brăzdeze obrajii întristaţi. Cedarea întru totul lipsită de bărbăţie îndoite rele ne va aduce. Mai întâi ruşinea, iar apoi nefericirea. Iar bărbăţia ne va aduce nouă dimpotrivă, îndrăznirea, slava, fericirea. Cel mai grăitor exemplu îl arată *Sfânta Scriptură* pe Iosif, între toţi bărbaţii cel preafrumos, care a ales a răbda orice rea pătimire şi însăşi

[1] Plutarh, *Etice, Erotikon*, 9, 753DE.

moartea pentru a păzi principiile lui morale, pentru a păzi libertatea lui morală, pentru a păzi legea lui Dumnezeu, iar dintre femei virtuoasa Suzana, care a preferat păcatului moartea. Dacă Ninos ar fi rămas neclătit la ademenirile şi linguşelile Semiramidei, aceasta ar fi rămas toată viaţa supusă lui. Statornicie şi bărbăţie deci, fiindcă numai prin acestea vom păstra autocraţia raţiunii şi a libertăţii noastre morale.

Pilda lui Ninos ne învaţă pe noi că nu numai deprinderea este puternică, ci şi faptul de a păcătui spontan este la fel de periculos şi de înfricoşător. Este necesar aşadar să fugim de păcat cu toată puterea, dar, dacă am păcătuit, îndată să ne întoarcem la pocăinţă, pentru ca să nu fim supuşi păcatului. „Dacă a păcătui este grea osândă, a stărui în păcat cu cât mai greu?" zice Marele Vasile. Şi dumnezeiescul Ioan Gură de Aur: „Nu a cădea este greu, ci faptul de a rămâne căzut şi a nu te ridica din cădere şi de a voi răul şi de a zăbovi în cugetele rele, ceea ce arată neputinţa liberei alegeri."[1] Şi iarăşi: „a păcătui este omenesc totuşi, dar a stărui în păcat, aceasta nu mai este omenesc, ci drăcesc"[2].

Cum se cuvine să fie pocăinţa

Pocăinţa trebuie să fie adevărată. Este adevărată pocăinţă când aceasta este însoţită de zdrobirea inimii,

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt povăţuitor către Teodor cel căzut*, 1, 7, *PG*, 47, 285. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 4, *PG*, 96, 153C.

[2] Idem, *Către monahul Theodor*, care căuta să iasă din mănăstire şi să se căsătorească şi să negustorească, 16, 73-75, *SC*, 117, Paris, 1966, p. 182.

de dispoziția sufletului pentru împlinirea/satisfacerea dumnezeieștii dreptăți și de mărturisirea păcatelor.

Adevărata pocăință este o schimbare în privința faptelor săvârșite, schimbare a vieții morale, schimbarea în mai bine și desăvârșită întoarcere de la viața de mai înainte și din păcat. Adevărata pocăință, zice Sfântul Clement al Alexandriei, este „nu atât faptul de a se recunoaște cineva vinovat de acestea, ci mai ales de a le dezrădăcina din suflet, pentru care păcate se și osândește pe sine la moarte"[1]. Și din nou: „A te întoarce la pocăință înseamnă a înceta de la păcate și a nu mai privi înapoi niciodată"[2]. Pocăința, așadar, este reînnoirea morală a omului și un nou punct de plecare pentru o viață virtuoasă.

Chipul adevăratei pocăințe ni-l dă nouă profetul Isaia, care i-a îndemnat pe Iudei la pocăință și la întoarcerea către Dumnezeu. Iată ce zice el: *Spălați-vă, curățiți-vă! Lăsați răutățile din sufletele voastre înaintea ochilor Mei. Încetați odată din răutățile voastre! Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, izbăviți-l pe cel nedreptățit, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă! Veniți să ne judecăm, zice Domnul! De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face*[3].

Cel ce se pocăiește cu adevărat are *inimă înfrântă și smerită*[4]. O pildă a adevăratei pocăințe este David, regele profet, minte și inimă; suflet și trup; omul în-

[1] Clement Alexandrinul, *Care bogat se mântuiește?*, 39, *PG*, 9, 644C.

[2] *Ibidem*, 39, *PG*, 9, 645A.

[3] Is. 1:16-18.

[4] Ps. 50:19.

treg, atât cel lăuntric, cât şi dinafară, arată mărturii ale adevăratei schimbări a minţii şi cugetului şi ale unei însetări mistuitoare pentru milostivirea dumnezeiască. *Psalmii* lui plini de dorul după Dumnezeu, sau mai curând de pocăinţă, prin care caută mila Domnului, sunt ca nişte oglinzi curate în care se oglindesc setea şi dorul după Dumnezeu şi caracterul înalt al adevăratei pocăinţe. O astfel de inimă înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o urgiseşte.[1] Pilde asemănătoare sunt şi pocăinţa lui Manase[2], regele Iudeii, pilda ninivitenilor[3], a vameşului[4] şi a fiului risipitor[5]. Pocăinţa lui Zaheu[6] se arată în acelaşi timp şi ca mijloc de vindecare a păcatelor, şi ca mod de împlinire/satisfacere a dreptăţii căutate şi dorite. *Iată, jumătate din averea mea o dau săracilor, Doamne, şi dacă am nedreptăţit pe cineva cu ceva, îi dau îndărăt împătrit.*[7] Mirul femeii păcătoase care se pocăieşte[8] şi lacrimile lui Petru[9], pocăinţa tâlharului pe cruce[10] sunt cele mai grăitoare pilde ale adevăratei pocăinţe şi în acelaşi timp ale dumnezeieştii iubiri de oameni.

Falsa pocăinţă este cea a lui Faraon, care şi-a mărturisit de zece ori propriul păcat, de zece ori a cerut

[1] Cf. *Ibidem*.
[2] Cf. II Paral. 33:12-13.
[3] Cf. In 1:1-4, 11.
[4] Cf. Lc. 18:10-14.
[5] Cf. Lc. 15:17-21.
[6] Cf. Lc. 19:8-9.
[7] Lc. 19:8-9.
[8] Cf. Lc. 7:37-50.
[9] Cf. Mt. 26:75.
[10] Cf. Lc. 23:40-42.

iertare, de zece ori a primit dezlegare şi de zece ori L-a mâniat pe Dumnezeu şi desăvârşit a luptat împotriva voinţei lui Dumnezeu, fiindcă inima lui cea împietrită nu s-a zdrobit pentru cele ce a păcătuit, ci a rămas învârtoşată şi nesupusă. Pocăinţa lui era o pocăinţă de frică[1], nu o pocăinţă a simţirii, nici o recunoaştere a păcatelor. S-a pocăit de frică să nu fie pedepsit sau pierdut, şi nu din conştiinţa că a păcătuit faţă de Dumnezeu, nici din recunoaşterea zdrobită a marelui său păcat. Pentru aceasta a şi fost înecat în Marea Roşie,[2] pătimind lucruri vrednice de falsa lui pocăinţă.

Despre adevărata pocăinţă şi despre roadele ei

Adevărata pocăinţă „face curată mintea celui ce se pocăieşte" zice înţeleptul Didim.[3]

Iar Sfântul Nil zice că foarte mult poate pentru mântuire grija cea bună, pe care trebuie să o lucrăm neîncetat ca să ne mântuim şi să nu pierim.[4] Fiindcă atunci când, întorcându-te, suspini din adâncul inimii, zice profetul Isaia, atunci te mântui.[5] Căci „întristarea după Dumnezeu lucrează pocăinţa spre mântuire fără remuşcări."[6] „Nici unul dintre cei care folosesc leacul drastic al pocăinţei nu va pieri."[7]

[1] Cf. Ex. 7:14.

[2] Cf. Ex. 14:26-31.

[3] Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, *PG*, 96, 141C.

[4] *Ibidem*, 144A.

[5] Cf. Is. 30:15. *LXX*.

[6] Loc neidentificat.

[7] Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, 40, 3, *PG*, 96, 141D.

Dumnezeiescul Gură de Aur zice: „Pocăinţa este dătătoarea Împărăţiei cerului şi intrarea în Rai şi desfătarea de bucuria cea veşnică"[1]. „Cel ce se pocăieşte pentru faptele înfricoşătoare pe care le-a săvârşit, chiar de nu va arăta o pocăinţă pe potriva păcatelor, va primi totuşi aceeaşi răsplată pentru ea."[2]

Clement Alexandrinul zice: „Adevărata pocăinţă este nu atât faptul de a se recunoaşte cineva vinovat de acestea, ci mai ales de a le dezrădăcina din suflet, pentru care păcate se şi osândeşte pe sine la moarte"[3]. Şi în altă parte zice: „A te întoarce la pocăinţă înseamnă a înceta de la păcate şi a nu mai privi înapoi niciodată"[4]. Şi iarăşi: „Cel mai bine este a nu păcătui deloc, dar este bine şi dacă cei ce păcătuiesc se pocăiesc, după cum întotdeauna *cel mai bine* este să fii sănătos, iar *bine* este să te refaci după boală"[5].

Sfântul Vasile cel Mare ne îndeamnă zicând: „Nu deznădăjdui, nici nu te opri din rugăciune, ci apropie-te, păcătos fiind, ca să Îl preamăreşti tu pe Stăpânul, pentru ca să Îi dai Lui prilej de a-Şi arăta iubirea de oameni în iertarea păcatelor tale. Fiindcă dacă te temi să te apropii, pui piedică bunătăţii Lui şi împiedici bogăţia bunătăţii Lui, şi însuşi faptul de a veni la tine"[6].

---

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre post*, *PG*, 62, 758.

[2] Idem, *Selecţii din diferite cuvântări*, 3, Despre pocăinţă, *PG*, 63, 591. Apud Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 96, 116A.

[3] Clement, *Care bogat se mântuieşte?*, 39, *PG*, 9, 644C.

[4] *Ibidem*, 645A.

[5] Idem, *Paidagogos*, A, 9, *PG*, 8, 348B. Cf. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, *PG*, 96, 141B.

[6] Sf. Ioan Gură de Aur, *La pilda celui ce datora cei zece mii de talanţi şi care cerea 100 de dinari şi că ţinerea de minte a răului este mai rea decât orice păcat*, 6, *PG*, 51, 27.

Şi iarăşi: „Ne-am înrăit prin păcat, să ne vindecăm prin pocăinţă, dar pocăinţa fără post nimic nu lucrează"[1].

Despre chemarea păcătoşilor de către Iubitorul de oameni Dumnezeu

Dumnezeu prin toţi profeţii a chemat pe păcătoşi la pocăinţă. Prin profetul Maleahi îi cheamă pe ei, zicând : *Întoarceţi-vă la Mine şi Eu Mă voi întoarce către voi, zice Domnul Atotţiitorul*[2].

Prin profetul Ieremia zice : *Să se întoarcă fiecare din calea lui cea rea, faceţi drepte căile voastre şi purtările voastre!*[3]

Prin Isaia zice: *Eu sunt Dumnezeu şi nu este alt dumnezeu afară de Mine, Dumnezeu drept şi izbăvitor nu este altul decât Mine. Întoarceţi-vă către Mine şi veţi fi mântuiţi.* Şi iarăşi: *Ascultaţi-Mă voi, oameni cu inima împietrită, voi cei care staţi departe de dreptatea Mea, apropiaţi-vă de dreptatea Mea, căci nu este departe adevărul Meu şi mântuirea cea de la Mine nu va zăbovi!*

Dumnezeu ne cheamă şi prin profetul Ioil, zicând: *Şi acum întoarceţi-vă către Mine din toată inima voastră, cu postiri, cu plâns şi tânguire. Sfâşiaţi inimile, nu hainele voastre, şi întoarceţi-vă către Domnul Dumnezeul vostru, căci El este milostiv şi îndurat, zăbavnic la mânie şi mult milostiv şi-I pare rău de răul pe care l-a trimis asupra voastră*"[4].

---

[1] Sf. Vasile cel Mare, *Despre post, Cuvântul* I, 3, *PG*, 31, 168A.

[2] Mal. 3:7.

[3] Ier. 18:10.

[4] Ioil 2:12-13.

Iar Sfântul Nil zice: „Dumnezeu nu ia aminte degrabă la cei păcătoşi, ci le dă lor vreme de pocăinţă spre vindecarea păcatului şi îndreptare"[1].

Prin profetul Zaharia cheamă, zicând: *Întoarceţi-vă către Mine şi Mă voi întoarce şi Eu către voi, zice Domnul Atotţiitorul*[2].

Şi prin Iezechiel zice: *Precum este adevărat că Eu sunt viu, tot aşa este de adevărat că Eu nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu. Întoarceţi-vă, întoarceţi-vă de la căile voastre cele rele! Pentru ce să muriţi voi, casa lui Israel?*[3]

Înainte-Mergătorul a fost şi el propovăduitorul pocăinţei.[4] Însuşi Mântuitorul a venit propovăduind pocăinţa şi iertarea păcatelor: *Veniţi la Mine, toţi cei osteniţi şi cei împovăraţi, şi Eu vă voi odihni pe voi*[5]. Tâlcuind acest cuvânt, dumnezeiescul Ioan Gură de Aur zice: „Veniţi, nu doar cel ce se chinuieşte, ci toţi care sunteţi în griji, în întristări şi în păcate. Veniţi! Veniţi nu ca să cer de la voi dreptăţile Mele, ci ca să vă dezleg de păcate. Veniţi nu fiindcă am nevoie Eu de slava voastră, ci fiindcă am nevoie de mântuirea voastră. Căci Eu vă odihnesc pe voi. Nu zice numai că *vă voi mântui pe voi*, ci cu mult mai mult, că ne va face liberi de toată frica."[6] Dar ca să arate adânca iubire de oameni a lui Dumne-

---

[1] *Apud* Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, *PG*, 96, 141D.

[2] Zah. 1:3.

[3] Iez. 33:11.

[4] Cf. Mt. 3:1-7; Mc. 1:4-5; Lc. 3:3.

[5] Mt. 11:28.

[6] Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la sfântul Matei Evanghelistul*, 38, 2, *PG*, 57, 431.

zeu şi pentru ca să îi facă pe cei păcătoşi mai plini de râvnă în pocăinţa lor, le descoperă acestora tainele cerului. *Mai multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care vine la pocăinţă, decât pentru nouzeci şi nouă de drepţi care nu au nevoie de pocăinţă.*[1] Propovăduirea apostolească a fost să vestească pocăinţa la toate neamurile, începând din Ierusalim, *Că aşa este scris şi aşa trebuie să pătimească Hristos şi să învieze din morţi a treia zi şi să se propovăduiască în numele Lui pocăinţa şi iertarea păcatelor la toate neamurile începând de la Ierusalim.*[2] Veniţi, aşadar, fraţi creştini, toţi *cei osteniţi şi împovăraţi*, să alergăm la Domnul. Să ne întoarcem desăvârşit, fiindcă desăvârşit ne-am îndepărtat de El. Iată-L pe Judecătorul gata să ne ierte păcatele noastre. Iată-L pe Stăpânul gata să ne dea nouă iertarea datoriilor. Iată, Mântuitorul întinde mâna să ne ducă pe noi în Rai, să ne facă uşoară povara păcatelor noastre, să ne dăruiască pacea şi să ne odihnească pe noi. Să luăm jugul Lui. *Căci jugul Domnului este bun şi povara Lui este uşoară.*[3] Să grăbim cât avem vreme, cât timp uşa vieţii celei veşnice este încă deschisă, cât timp Mirele ne cheamă, să intrăm la nuntă.[4] Să nu amânăm de pe o zi pe alta, fiindcă nu ştim ce aduce ziua de mâine.[5] Să venim la Domnul, să mărturisim Lui nelegiuirile noastre[6] şi El este gata să ne ierte păcatele. Veniţi toţi să Îl căutăm pe Domnul, ca să aflăm odihnă sufletelor noastre! Amin.

[1] Lc. 15:7.
[2] Lc. 24:46-47.
[3] Cf. Mt. 11:29-30.
[4] Cf. Mt. 25:10.
[5] Cf. Pilde 3:28; 27:1.
[6] Cf. Ps. 31:5.

OMILIA 8

Despre mărturisire

Duh mut şi surd, Eu îţi poruncesc:
Ieşi din el şi niciodată să nu mai intri în el!
(Mc. 9 :25)

Câtă putere! Ce cuvinte mai presus de fire! Ce măreaţă îndrăznire! Ce însemnată expresie sau ilustrare a caracterului ei dumnezeiesc! *Eu îţi poruncesc ţie!*[1] Cine altul afară de Dumnezeu putea să îşi impună cu atâta autoritate propriul eu în faţa unui duh mut şi surd? Cine altul ar putea, ca unul care are putere, să ceară unui duh mut şi surd să iasă din locaşul lui şi să nu mai intre în el niciodată, dacă nu ar avea putere absolută asupra duhurilor necurate? „Ieşi din el şi să nu mai intri în el!" Cum deci ar putea un duh mut şi surd să audă glasul Domnului, dacă sunetul lui nu ar mişca şi nu ar înfricoşa toată firea? Dacă toate, cele văzute şi cele nevăzute, nu ar simţi puterea care zace în glasul Mântuitorului? Cuvintele Acestuia sunt atât de puternice, atât de ma-

[1] Mc. 9:25.

ri şi atât de străine/ ieşite din comun şi rostite cu atâta autoritate stăpânească, încât puteau ieşi numai din buzele Dumnezeului-om. Caracterul, înălţimea cuvintelor sunt astfel, încât se potrivesc numai lui Dumnezeu. Prin aceste cuvinte Domnul nostru Iisus Hristos a arătat în mod deosebit dumnezeirea Sa tăinuită în El şi a descoperit limpede dumnezeiasca atotputernicie şi atotcunoştinţă.

Prin aceste cuvinte Mântuitorul a descoperit trei proprietăţi dumnezeieşti: mai întâi, atotcunoştinţa, fiindcă a recunoscut duhul mut şi surd şi îl numeşte după caracteristicile lui: *Duh Mut şi surd*[1]. În al doilea rând, domnia sau stăpânia Lui, fiindcă porunceşte ca un stăpân cu putere şi autoritate: *Eu îţi poruncesc ţie.* Şi în al treilea rând, atotputernicia Lui: *Ieşi din el şi niciodată să nu mai intri în el!* Îl recunoaşte, îl cheamă pe nume, îi porunceşte şi îi interzice şi îndată vorbelor le urmează faptele. Iar „duhul mut şi surd" aude cuvintele Domnului şi Stăpânului, recunoaşte glasul cel stăpânesc, se înfricoşează şi se cutremură, ascultă şi iese afară şi fuge pentru a nu se mai întoarce la locul sălăşluirii lui niciodată. Ce faptă ieşită din comun! Ce lucrare întemeietoare! Faptă cu adevărat dumnezeiască! Oare ce impresie a făcut pentru iudeii adunaţi acolo, pentru mulţimea ce alerga de pretutindeni? Se vede că nici una! Fiindcă împotriva acestei stări de lucruri mai cu seamă Domnul a mustrat pe iudei ca neam necredincios şi desfrânat şi a ameninţat că nu îi va răbda mai mult pe ei: *O, neam necredincios şi desfrânat, până când voi fi cu voi, până când vă voi*

[1] *Ibidem.*

răbda?[1] Da, nu a făcut nici o impresie, ca şi cu celelalte semne şi minuni, cum istoriseşte Sfântul Evanghelist Ioan: *După ce a făcut atât de multe semne înaintea lor, nu au crezut în El, ca să se împlinească cuvântul lui Isaia, care zice: „Cine va crede ceea ce noi am auzit şi braţul Domnului cui se va descoperi?*[2] Pentru aceea nu puteau crede, fiindcă iarăşi zice Isaia: *A orbit ochii lor şi a împietrit inimile lor ca să nu vadă cu ochii lor şi cu inima să înţeleagă, ca nu cumva să se întoarcă ei şi Eu să îi vindec*[3]. Acestea le-a zis Isaia când a văzut slava Lui[4] şi când a grăit despre El[5], fiindcă păcatul a orbit ochii lor şi a împietrit inima lor ca să nu vadă şi să nu înţeleagă, să se întoarcă şi să se vindece. Cu adevărat, ce înfricoşată auzire! Dumnezeu pentru păcate a urgisit pe poporul Lui iubit şi a orbit ochii cugetului şi a împietrit inimile păcătoşilor, ca să nu fie auzit glasul Lui, care de multe ori i-a chemat, ca să rămână până în sfârşit în răutăţile lor şi să nu se vindece prin recunoaşterea Mântuitorului, ca să primească pedeapsa cuvenită pentru faptele lor. Domnul i-a răbdat, i-a cercetat, i-a rugat, iar ei au auzit, s-au depărtat de El şi au rămas în păcatele lor. Aşadar tot în păcate vor muri. Cu adevărat, fraţi creştini, de vreme ce nu l-a cruţat pe poporul Lui ales, care nu a ascultat, pe noi cum ne va cruţa? Dacă nu a cruţat măslinul cel bun[6], care n-a reuşit să dea roadă,

[1] Mt. 17:17.
[2] Is. 53:1.
[3] Is. 6:9-10.
[4] Is. 6:1.
[5] In 12:37-41.
[6] Rom. 11:24.

cum va cruța pe măslinul sălbatic[1], altoit, dacă el nu își va da rodul lui?

Dacă un asemenea pericol îi amenință pe toți cei ce lucrează păcatul, să pătimească orbirea minții și să își împietrească mintea și inima, astfel încât nici caracterul dumnezeiesc al faptelor Mântuitorului să nu îi îndrepte, nici să înțeleagă puterea și dumnezeiasca energie, care îi cheamă pe ei, și să rămână nevindecați suferind și fiind condamnați la moarte, pentru aceasta voi vorbi despre necesitatea absolută a mărturisirii, ca singurul mijloc de vindecare și de mântuire a sufletului bolnav.

Ce este mărturisirea?

Mărturisirea este recunoașterea voluntară și sinceră a faptelor păcătoase, fără teamă sau rușine și sfială, dar cu osândire de sine și cu zdrobire de inimă înaintea persoanei rânduite de Biserică pentru dezlegarea păcatelor.

Mărturisirea păcatelor trebuie să fie de bunăvoie, un act voluntar și sincer, să fie adevărată și desăvârșită, fiindcă o spovedanie silită și nesinceră este neroditoare, ca una care nu pornește din imboldul inimii, ca expresie a grijii și semn al unei dorințe de vindecare.

Mărturisirea trebuie să fie fără rușine și fără sfială, ci cu bună îndrăznire și osândire de sine, fiindcă îndrăznirea este manifestarea scârbirii față de păcat și dispoziția pentru îndepărtarea lui. Rușinea însă arată lipsa curajului.

[1] Rom. 11:17, 24.

Mărturisirea se cuvine să fie cu zdrobire de inimă, fiindcă aceasta mărturiseşte adevărata părere de rău şi exprimă întristarea pentru călcarea poruncilor lui Dumnezeu pe care caută să Îl îmblânzească. Mărturisirea fără zdrobirea inimii arată lipsa sentimentului adânc de vinovăţie pentru călcarea dumnezeieştii legi.

Mărturisirea care poartă aceste caracteristici ale adevăratei pocăinţe şi schimbări a minţii este adevărată şi desăvârşită şi aduce roadele ei de mântuire. Prin acestea cel ce se mărturiseşte trebuie să se apropie de părintele lui duhovnicesc, să îşi deschidă inima lui, să le dezvăluie pe *cele nearătate şi cele ascunse*[1] ale inimii, fără ruşine şi sfială, cu îndrăznire şi zdrobire de inimă, şi să caute a împlini toată dreptatea lui Dumnezeu, ca să se vindece sufletul şi să dobândească mântuire.

Cei ce au păcătuit şi din ruşine nu îşi mărturisesc păcatul, îşi predau, din pricina ruşinii, sufletul lor la moarte. Unii ca aceştia suferă asemenea bolnavilor care, din pricina ruşinii, deşi distruşi de suferinţă, nu aleargă la doctori şi tocmai aceasta îi trimite mai repede în iad. Cel ce a păcătuit trebuie să se spovedească pentru a fi mântuit. Dumnezeu prin profetul Isaia porunceşte, zicând: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptăţeşti,*[2] fiindcă *Eu sunt cel ce şterge păcatele tale*[3].

Celor ce se ruşinează şi nu vin la mărturisirea care aduce mântuire, Sfinţii Părinţi dau ca sfat acestea: „Ruşinea, dacă ruşine putem numi ceea ce vine la spo-

[1] Ps. 50:8.
[2] Is. 43:26.
[3] Is. 43:25.

vedanie, nu aduce slavă şi har, despre care înţeleptul Solomon zice: *Este o ruşine care duce la păcat*[1].

Nu dispreţui să-ţi spovedeşti păcatul tău, pentru ca prin ruşinea de aici să scapi de cea de dincolo (fiindcă şi aceasta este o parte a osândei aceleia) şi să fii slăvit, fiindcă ai urât păcatul cu adevărat, biruindu-l şi osândindu-l pe el ca pe ceva vrednic de ocară. Ne încurajează aşadar sfinţii să ne grăbim, fiindcă Dumnezeu a închis vremea mântuirii şi pocăinţei în timpul vieţii. Iată ce spune dumnezeiescul Gură de Aur: „Nu este mărturisire şi îndreptare celor ce merg în iad. Dumnezeu a hotărnicit aici viaţa şi fapta, iar acolo cercetarea faptelor."[2] Acelaşi dumnezeiesc părinte ne învaţă că este cu neputinţă a scăpa de ruşinea faptelor noastre, fiindcă, dacă aici nu ne mărturisim păcatele din pricina ruşinii, vom fi ruşinaţi acolo în faţa multor mii şi zeci de mii. Iată cuvintele acestui sfânt părinte: „Aici în faţa unuia singur nu voim să fim ruşinaţi, dar dincolo ce vom face în faţa a mii şi zeci de mii?"[3] „Gândeşte-te ca şi cum ai fi la scaunul de judecată al lui Dumnezeu, ia aminte la toate păcatele ce ai greşit în viaţa ta. Căci chiar dacă ai vrea să îţi ascunzi păcatele, Dumnezeu nu le va ascunde nicidecum, ci pe toate le va pune înaintea ochilor tăi, dacă, apucând mai înainte, nu le vei dezlega pe ele acum prin pocăinţă

[1] Pilde 26:11.

[2] Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 16, La părintele care a tăcut pentru bătaia grindinii*, *PG*, 35, 944C. V. *Melissa*, I, 16, *PG*, 136, 820C. Locul este citat la Sf. Grigorie Teologul.

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Culegere din diferite cuvântări*, 3, *Despre pocăinţă*, *PG*, 63, 596.

şi mărturisire."[1] Şi iarăşi: Mulţi dintre păcătoşi zic: sunt plin de ruşine. Cum pot să mă apropii de Dumnezeu? Cum pot să Îl chem pe El? Aceştia suferă de „evlavie" drăcească. Eşti lipsit de îndrăznire şi curaj? Dar tocmai pentru aceea apropie-te, ca să dobândeşti multă îndrăznire! Nu cumva un om se va împăca astfel cu tine? Dumnezeu este şi mai degrabă El vrea să te slobozească de păcate. Căci nu atât de mult doreşti tu propria ta siguranţă, pe cât doreşte Acela mântuirea ta![2] Şi înţeleptul Sirah îndeamnă, zicând: *Să nu te ruşinezi a mărturisi păcatele tale*[3], iar Iov zice şi el: *Chiar dacă fără de voie am păcătuit, am ascuns eu păcatul meu, căci nu mă feream de mulţimea poporului, ca să nu mărturisesc înaintea lui*[4].

Iar Sfântul Vasile cel Mare zice că trebuie să mărturisim plini de îndrăznire cu gura, de vreme ce tot cu îndrăznire păcătuim în trup. Iată cuvintele lui: „De vreme ce păcătuim în trup, ori de câte ori facem mădularele noastre roabe păcatului spre fărădelege, să avem îndrăznire a le mărturisi cu gura, fiind câştigaţi prin acest organ, pentru dezlegarea păcatului". Ai blestemat? Binecuvântează. Ai înşelat? Dă înapoi. Te-ai îmbătat? Posteşte. Te-ai lăudat? Smereşte-te. Ai pizmuit? Roagă-te. Ai ucis? Mărturiseşte sau fă cele deopotrivă martiriului şi munceşte trupul prin mărtu-

[1] Idem, *Cuvânt la pilda celui ce datora 10000 de talanţi, şi cerea de la datornicul său 100 de dinari, şi că ţinerea de minte a răului este mai rău decât orice păcat*, *PG*, 51, 24.

[2] *Ibidem*, 6, *PG*, 51, 25.

[3] Înţel. Sir. 4:28.

[4] Iov 31:33-34. *LXX*.

risire, şi atunci după mărturisire vei fi vrednic a cânta lui Dumnezeu *în psaltire cu zece strune.*[1]

Către cei care amânau de pe o zi pe alta mărturisirea lor, iată ce sfătuiesc părinţii: „Amânând şi codindu-te a-ţi spovedi cugetele tale cu nimic nu te vei folosi, crezând vrăjmaşului că ţi-a descoperit cine ştie ce taină şi temându-te să nu loveşti şi să cazi din dragostea lui, dacă vei descoperi unor bărbaţi duhovniceşti marea aceasta descoperire"[2].

Înţeleptul Sirah zice: *Mai înainte de judecată cercetează-te pe sine, şi în vremea cercetării tale vei afla milă*[3].

Şi Domnul zice: *Luaţi aminte, privegheaţi şi vă rugaţi, căci nu ştiţi când va fi acea vreme. Este ca un om care a plecat în altă ţară şi, lăsându-şi casa, a dat puterea în mâna slugilor, dând fiecăruia lucrul lui, iar portarului i-a poruncit să vegheze. Vegheaţi dar, că nu ştiţi când va veni stăpânul casei: sau seara, sau la miezul nopţii, sau la cântatul cocoşilor, sau dimineaţa. Ca nu cumva, venind fără veste, să vă afle pe voi dormind. Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: Privegheaţi!*[4] Cei care vin la spovedanie fiindcă aşa este obiceiul sau sub alte pretexte, sau cei care îşi mărturisesc fără sinceritate păcatele, sau cei care din pricina ruşinii le osândesc pe acestea şi le explică motivele, cei ce se îndreptăţesc pe ei înşişi şi îi învinuiesc pe

[1] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, 32, *PG*, 29, 325CD-328A. V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Parallela*, 40, 4, *PG*, 96, 153BC.

[2] *Melissa* I, 16, *PG*, 136, 824C.

[3] Înţel. Sir. 18:20.

[4] Mc. 13:33-37.

alţii, aceştia batjocoresc pe Dumnezeu, înşelându-se. Dar nu Se lasă batjocorit Domnul, fiindcă El cunoaşte toate.[1] Cei care îşi tăinuiesc păcatele lor suferă asemenea cu cei bolnavi care îşi tăinuiesc bolile lor şi nu spun adevărul medicilor din pricina ruşinii.

Către unii ca aceştia David se dă pe sine însuşi drept pildă zicând: *Fărădelegea mea o voi vesti şi mă voi îngriji pentru păcatul meu*[2]. Şi iarăşi: *Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului şi Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu*[3].

Şi Iisus Sirah zice: *Drept pare împricinatul când vorbeşte întâi, dar când vine pârâşul lui atunci îl vădeşte*[4]

Şi alcătuitorul *Pildelor* zice: „Cineva poate să-şi ascundă ura lui prin prefăcătorie, dar în adunare răutatea lui se dă pe faţă". Celui ce păcătuieşte nu-i foloseşte la nimic să piardă timpul, dacă vrea să cruţe sufletul lui, ci de îndată să alerge, pocăindu-se, la mărturisire şi va găsi multă putere pentru a respinge păcatul. „Învăţătura cea duhovnicească obişnuieşte a îndepărta fumul depus în suflet din pricina răutăţii."[5]

Demonii voiesc să ne distrugă, dar, noi pocăindu-ne şi mărturisindu-ne, aceia dau greş şi se împlineşte Scriptura care zice că *pofta păcătoşilor va pieri*.[6] Acelaşi zice: „Mare lucru e a nu primi deloc căderea, dar dacă din răpirea vrăjmaşului se întâmplă cuiva vreo cădere, acela trebuie să caute scăpare la

[1] Gal. 6:7.
[2] Ps. 37:19.
[3] Ps. 31:6.
[4] Pilde 18:17, *LXX*.
[5] Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, *PG*, 96, 144A.
[6] Ps. 111:10.

cea mai bună nădejde. Căci înclinațiile oamenilor sunt la cele contrare"[1].

Nu este trebuință de vreme pentru cel ce voiește să se mântuiască, zice Sfântul Vasile cel Mare, „Cu adevărat tâlharul a fost mântuit nu în timp, ci numai crezând a câștigat comoara Împărăției."[2]

Și Iov zice: *Dacă omul va cugeta din inimă să se întoarcă la Domnul, își va vesti omul vina lui* (păcatul, *n.a.*), *își va arăta nebunia lui, se va îndura Dumnezeu de el ca să nu cadă în moarte. Atunci se va înnoi trupul lui ca varul pe zid, iar oasele lui se vor umple de duh. Atunci trupul lui se frăgezește ca în zilele tinereții și îl face pe el iarăși bărbat între oameni. El se roagă lui Dumnezeu și Dumnezeu îi arată bunătatea Sa și-i îngăduie să vadă fața Sa cu mare bucurie și astfel îi dă omului iertarea Sa*[3].

Iar Aristotel zice: „Nu departe de cel fără de păcat se face pe sine cel ce își mărturisește greșeala cu moderație"[4].

Sfântul Ioan Climacos zice: „Rănile biruite nu merg spre mai rău, ci se vor vindeca"[5]. „Căci nimic nu dă atâta putere gândurilor și demonilor asupra noastră decât faptul de a le îngrășa nemărturisite în inimă."[6] Atâtea și astfel de bunătăți sunt cele ce ne vin din mărturisirea grabnică și sinceră.

---

[1] Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, 40, 3, *PG*, 96, 141D.

[2] *Ibidem*, 140C.

[3] Iov 33:23-26, *LXX*.

[4] *Melissa*, 1, 16, *PG*, 136, 824B.

[5] Sf. Ioan Sinaitul, *Scara Raiului*, 4, *Despre fericita și pururea pomenita ascultare*, *PG*, 88, 976D.

[6] *Ibidem*, 23, *Despre cugetele de nerostit ale hulei*, *PG*, 88, 681B

Totuşi, profetul Isaia ne vesteşte să fim foarte pregătiţi: *Căutaţi pe cât Îl puteţi găsi, strigaţi către Dânsul cât El este aproape de voi. Cel rău să lase calea lui şi omul cel nelegiuit vicleniile lui şi să se întoarcă spre Domnul, căci El Se va milostivi de dânsul şi va fi miluit, fiindcă va ierta cu mult păcatele voastre*[1].

Iar Sfântul Grigorie Teologul învaţă şi modul îndreptării greşelilor, zicând: „Te-ai încins cu spurcăciune, lacrimi, suspine... iar îndreptarea vine din petrecerea de necinste[2] prin mărturisire"[3]. „De nimic nu Se bucură într-atât Dumnezeu decât de îndreptarea omului şi de mântuirea lui, pentru care este tot cuvântul şi toată taina"[4].

Mărturisirea totuşi presupune şi aflarea unui doctor potrivit şi experimentat. Cu privire la această necesitate de neînlăturat, iată ce zice un sfânt părinte: „După cum, aşadar, suferinţele trupului nu se descoperă tuturor oamenilor, nici chiar celor ce le au, ci celor ce au experienţa vindecării acestora, la fel şi mărturisirea păcatelor trebuie să fie la cei ce pot aduce vindecarea"[5].

Aşadar grijă pentru a afla doctori încercaţi, ce pot să vindece rănile unui suflet vătămat din pricina păcatelor. Grijă nezăbavnică, din pricina caracterului acut

---

[1] Is. 55, 6-7. *LXX*.

[2] Se referă la petrecerea în smerenie, lipsită de slavă de la oameni, fără cinste de la ei.

[3] Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 40, La Sfântul Botez*, 9, *PG*, 36, 369A.

[4] Idem, *Cuvântul 39, La sărbătoarea luminilor*, 20, *PG*, 36, 357D-360A.

[5] Sf. Vasile cel Mare, *Capetele regulilor mici*, *PG*, 31, 236A.

al rănilor şi a feluritelor patimi. Grijă totodată din pricina pericolului iminent, fiindcă, aşa cum un medic neiscusit pe mulţi îi trimite în porţile morţii, tot aşa un duhovnic neînţelept şi nepriceput trimite multe suflete în iad. O, ce rău înfricoşător! Să afle cineva moarte când el caută vindecare! Cine poate să aprecieze mărimea unei astfel de nenorociri nemăsurate? Cine va putea plânge o asemenea pierzanie? Ce izvoare de lacrimi trebuie să izvorască din ochii lui ca să plângă pe măsura nenorocirii? Vai! Vai celor ce pretind duhovnicia şi omoară sufletele celor ce se mărturisesc! Vai celor care pentru dezlegarea păcatelor pretind bani în loc de cucernicie şi de zdrobirea inimii şi îmblânzirea lui Dumnezeu printr-o viaţă virtuoasă şi adevărată. Vai celor care caută prin recompense să vândă iertarea faptelor rele! Vai făţarnicilor, vai celor ce maimuţăresc evlavia pentru înşelarea multora şi cu scopul câştigului, vai celor ce afişează cucernicia pentru bani! Vai celor ce făgăduiesc rugăciuni şi cereri pentru păcătoşi, pentru a primi în schimb bani! Vai celor ce se fac târgoveţi de suflete! Vai celor ce vând demonilor, pentru un câştig mărunt, sufletele creştinilor! Vai dascălilor minciunii! Partea lor va fi cu tatăl lor, diavolul, tatăl minciunii. Iubiţi creştini! Dumnezeu este nemitarnic, nu are nevoie de nimic, fiindcă nu este lipsit de nimic. Aşadar nu Îi aduceţi cereri străine şi rugăciuni pentru compensarea dumnezeieştii dreptăţi rănite, pentru a îmblânzi pe Dumnezeu Care S-a mâniat, fiindcă nimic nu va fi de folos. Ai păcătuit? Conştientizează greutatea păcatului! Ai mustrări de conştiinţă? Îngrijeşte-te de suflet ca să fii uşurat,

îngrijeşte-te să faci să înceteze mustrarea conştiinţei. Duhovnicul este numai doctor. Caută mai curând leacurile decât rugăciunile şi cererile plătite. Dar, dacă şi pe acestea le cauţi, nu pierde din vedere leacurile, totuşi. Pentru ca, atunci când ne îmbolnăvim, după cum învaţă Apostolul Iacov, nu doar să căutăm rugăciunile, ci să ne şi ungem cu untdelemnul credinţei celei adevărate.[1] La fel şi aici, caută leacul, şi, dacă eşti bogat, dă celor sfinţi să se roage pentru tine şi roagă-te împreună cu ei. Dar rugăciunea celor ce împreună se roagă să fie expresia setei tale drepte pentru îmblânzirea lui Dumnezeu, altminteri de nici un folos sunt ţie toate rugăciunile celorlalţi, dacă tu eşti nepăsător, fiindcă tu nu vei deveni moral cu nimic mai îmbunătăţit. Iubiţilor, este vorba de renaşterea morală, este vorba despre vieţuirea creştină, este vorba despre petrecerea cuvioasă şi virtuoasă. Este vorba de familiarizarea cu ceea ce este dumnezeiesc. Este vorba despre desăvârşire şi sfinţenie. Fiindcă, devenind astfel, ne vom face părtaşi vieţii veşnice.[2] Aşadar, dacă noi înşine nu ne vom lupta, nimic nu vom isprăvi, ci deşarte vor fi rugăciunile duhovnicilor, deşarte paraclisele preoţilor, deşarte sărindarele şi Liturghiile, cele care sunt pentru cel ce nu se pocăieşte şi nu plineşte ceea ce este cu adevărat dumnezeiesc şi duhovnicesc. Să ne mântuim prin zdrobirea inimii.

[1] Iac. 5:14-15.
[2] Evr. 3:1.

OMILIA 9

Despre mărturisire

Că mărturisirea este necesară

Mărturisirea este necesară din următoarele motive: 1) fiindcă este o poruncă a lui Dumnezeu; 2) fiindcă atrage după sine şi face pace între Dumnezeu şi oameni şi 3) fiindcă omul se foloseşte moral şi duhovniceşte.

Că mărturisirea este poruncă dumnezeiască se arată din *Sfintele Scripturi, Noul* şi *Vechiul Testament*. În numele lui Dumnezeu, Moise zice către fiii lui Israel: *Dacă vreun bărbat sau o femeie va face vreun păcat faţă de vreun om şi prin aceasta va păcătui împotriva Domnului şi va fi vinovat sufletul acela, să-şi mărturisească păcatul ce a făcut...*[1] Iar în *Pildele lui Solomon* se zice: *Cel ce îşi ascunde păcatele lui nu propăşeşte, iar cel ce le mărturiseşte şi se lasă de ele va fi miluit*[2]. Toţi profeţii şi însuşi David propovăduiesc mărturisirea. Prin întoarcerea la Dumnezeu este desemnată mărturisirea. De aici cei ce veneau la Iordan, la propovăduitorul pocăinţei, la Ioan Botezătorul, îşi

[1] Num. 5:6-7.

[2] Pilde 28:13.

mărturiseau mai întâi păcatele. Iată cuvintele evanghelistului: *Atunci a ieşit la el tot Ierusalimul şi toată Iudeea şi toată împrejurimea Iordanului. Şi erau botezaţi de către el în râul Iordan, mărturisindu-şi păcatele*[1]. Mărturisirea, aşadar, este poruncă dumnezeiască şi, ca atare, trebuie să fie păzită riguros pentru mântuirea celor ce se pocăiesc. Porunca aceasta nouă a primit mare importanţă în *Noul Testament*. Mărturisirea este uşa de intrare în creştinism. Şi aceasta se arată potrivit din mărturisirea celor botezaţi în Iordan de către Ioan, al cărui botez era o introducere în creştinism, fiindcă zicea: *Eu vă botez pe voi cu apă spre pocăinţă. Dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să Îi dezleg cureaua încălţămintei. Acesta vă va boteza pe voi cu Duhul Sfânt şi cu foc*[2].

Aceasta de asemenea se mărturiseşte şi în *Faptele Apostolilor*: fiindcă, istorisind Apostolul Luca convertirea efesenilor la creştinism, zice că au început să îşi mărturisească, şi cu multă îndrăznire încă, faptele lor. Iată cuvintele Apostolului: *Mulţi dintre cei ce au crezut au început să mărturisească şi să îşi vestească faptele lor*[3]. Rugăciunea *Tatăl nostru*[4] este o mărturisire neîncetată şi de fiecare zi. Cererea pentru iertarea păcatelor este o mărturisire a păcatelor.

Mărturisirea o statorniceşte şi Apostolul Iacov, fratele Domnului, zicând: *Mărturisiţi-vă unii altora*

[1] Mt. 3:5-6.
[2] Mt. 3:11.
[3] Fapte 19:18.
[4] Mt. 6:9-13.

căderile şi rugaţi-vă unii pentru alţii, ca să vă vindecaţi. Căci mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului[1]. Iar Sfântul Evanghelist Ioan sfătuieşte zicând: *Dacă ne vom mărturisi păcatele noastre, El este credincios şi drept ca să ne ierte nouă greşalele noastre şi să ne curăţească pe noi de toată nedreptatea*[2]. Mărturisirea, ca obicei vechi al Bisericii, este menţionată la Irineu,[3] la Tertullian[4], la Clement al Alexandriei[5], la Origen, în *Omilia* la Levitic[6], şi la Ciprian[7].

Până şi vechii greci vedeau mărturisirea ca necesară şi folositoare, fiindcă cei care erau iniţiaţi în misterele eleusine şi dionisiace mărturiseau mai întâi păcatele lor, iar Socrate sfătuia mărturisirea ca izbăvitoare. „Dacă va face o nedreptate, el însuşi ajungând la aceasta din propria lui voie, şi dacă după aceea de îndată va restabili dreptatea alergând la doctor, ca nu cumva boala nedreptăţii să dureze şi să facă sufletul orb şi de nevindecat."[8]

Şi Pithagora a zis: „Voi încerca să acopăr păcatele tale nu prin cuvinte, ci prin mustrări să le vindec"[9].

---

[1] Iac. 5:16.

[2] I In 1:9.

[3] Irineu, *Certarea şi lepădarea falsei cunoştinţe*, I, 13, 5 şi 7, *PG*, 7, 588AB şi 592 A.

[4] Tertullian, *De poenitentia*, II, IV, IX, X, *PL*, I 1338A-1341A, 1343A-1344B, 1354A-1355A, 1355A-1357A.

[5] Stromate, II, 12, *PG*, 8, 993AB.

[6] Origen, *Omilia a 2-a la Levitic*, 4.

[7] Cyprian, *Epistole*, LV, LIX.

[8] Platon, *Gargias*, 480a-b.

[9] Ioan Stobaios, *Anthologion*, 13, 33; v. *Melissa*, I, 16, *PG*, 136, 824D.

Şi Aristotel: „Nu departe de condiţia celui fără de păcat este cel care îşi mărturiseşte de bunăvoie păcatul săvârşit"[1].

Mărturisirea este cu adevărat poruncă dumnezeiască şi fiindcă este o pornire a inimii. Cel ce păcătuieşte îşi simte inima îngreuiată şi nu află uşurare decât dacă îşi mărturiseşte păcatul, decât dacă îl mărturiseşte pe acesta înaintea lui Dumnezeu. *Sfânta Scriptură* ne dă cel mai vechi exemplu, mărturisirea lui Lameh, care a mărturisit cu multă întristare despre femeile lui, fiindcă pentru ele a ucis un bărbat şi un tânăr.[2]

Cele mai vechi neamuri care au păcătuit au adus înainte jertfe de împăcare lui Dumnezeu, şi în această aducere înainte ele mărturiseau păcatele lor. Aceste rugăciuni trimise către Dumnezeu din toate părţile de pe pământ sunt asemenea cu o oarecare mărturisire a neamului omenesc faţă de Dumnezeu. Jertfele de împăcare erau practic o mărturisire a păcatului şi a vinovăţiei celui ce le aducea pe ele. Cel ce nu îşi mărturisea păcatul nu afla niciodată odihnă, fiindcă niciodată nu mai avea apropierea de Dumnezeu. Cel ce nu îşi mărturisea păcatul se afla pururi apăsat sub povara vinovăţiei şi departe de Dumnezeu, fiindcă şi sufletul lui se întrista şi se îndurera.

Fiindcă în cel păcătos prevalează o stare de neorânduială morală, o mustrare neîncetată se naşte din simţirea sufletului, care caută despovărarea prin mărturisirea păcatului. Sufletul caută mărturisirea, fiindcă ştie dumnezeiasca poruncă, fiindcă recu-

[1] *Melissa*, I, 16, *PG*, 136, 824D.

[2] Fac. 4:23-24.

noaşte că aceasta este singurul mijloc al împrietenirii şi împăcării cu Dumnezeu, pe Care, dacă a păcătuit, simte că L-a mâniat şi caută să Îl înduplece să nu Se întoarcă de la dânsul, ci să devină milostiv şi să îi dezlege datoriile.

Fiindcă mărturisirea este un imbold înnăscut, la fel şi înduplecarea divinităţii este o întoarcere naturală mişcată spre aceasta, fiindcă sufletul simte că a păcătuit faţă de Dumnezeu şi că trebuie să satisfacă dumnezeiasca dreptate pentru a dobândi vindecare. Numai Biserica a primit puterea de a împăca pe om cu Dumnezeu şi de a aduce tămăduirea, de aceea se cade ca acela ce a păcătuit să alerge la Biserică. Căci numai ea poate să îl împrietenească pe el din nou cu Dumnezeu. Lucrarea şi apostolia Bisericii mărturisesc aceasta, după cum vom arăta în cele ce urmează.

Despre iertarea păcatelor

Cel ce a păcătuit faţă de Dumnezeu are trebuinţă de împăcare. Arătarea Domnului nostru Iisus Hristos ucenicilor Lui după Înviere şi puterea dată lor de a dezlega păcatele mărturiseşte aceasta[1]. Fiindcă, dacă nu ar fi necesară iertarea pentru vindecarea sufletelor, nici iertarea păcatelor neamului omenesc nu ar fi fost necesară, nici Aposolii nu ar fi fost trimişi la propovăduire, nici nu ar fi fost necesar să fie înzestraţi cu atâta putere, fiindcă atunci credinţa singură în Hristos şi numai Botezul ar fi suficiente şi Dumnezeu putea să Îşi păstreze

[1] In 20:23.

pentru Sine această putere, de a dezlega păcatele. Dar a dat puterea Apostolilor nu numai de a le ierta, ci şi de a le ţine, a dat puterea de a lega şi a dezlega păcatele: *Cărora veţi dezlega păcatele lor, se vor ierta lor şi cărora le veţi ţine, ţinute vor fi*[1]. Puterea aceasta, dată în mod desăvârşit, mărturiseşte cu certitudine necesitatea absolută care decurge din lucrarea apostolească. Dar dacă Biserica, la întemeierea ei, a primit lucrarea apostolească pentru a-şi asigura continuitatea, urmează că a primit dreptul de a lega şi a dezlega.

Puterea de a lega şi dezlega a fost dată în Biserică şi a înzestrat Biserica, după cum am spus, din timpuri apostolice, după cum mărturiseşte însuşi Sfântul Apostol Pavel, care porunceşte către Corinteni să scoată afară din Biserică pe cel ce a desfrânat cu femeia tatălui său şi să îl dea pe unul ca acesta *satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să fie mântuit în ziua Domnului Iisus*.[2]

Puterea de a lega şi de a dezlega a fost dată, cum s-a arătat, dintr-o necesitate existentă deja, pentru păstrarea sfinţeniei Bisericii, ca să fie „sfântă şi fără de prihană". Fiindcă, aşa cum spune Sfântul Apostol Pavel, Domnul nostru Iisus *a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea, pentru ca aceasta să se sfinţească curăţindu-se cu baia apei prin cuvânt, ca să o înfăţişeze pe ea Sieşi Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă şi fără de prihană*.[3] Puterea aceasta dă Bisericii pu-

[1] In 20:23.

[2] I Cor. 5:1-5.

[3] Ef. 5:25-27.

terea de a se păzi sfântă şi fără de prihană şi putinţa de a deveni frământătură adevărată, ca să dospească întreaga fire"[1]. *Iar dacă este pârga de făină sfântă, şi frământătura este sfântă şi dacă rădăcina este sfântă, şi ramurile sunt.*[2]

Dacă Biserica ar fi lipsită de puterea ei, nu ar putea să îşi plinească apostolia. Fiindcă atunci cum va putea să se păzească sfântă şi fără de prihană, cum va închide pe cei ticăloşi din adunare sau cum va primi pe cei ce se pocăiesc? Ce percepţie a stării morale a mădularelor ei va avea? De unde va cunoaşte că dă cele „sfinte sfinţilor"[3] sau că îi priveză de acestea pe cei păcătoşi care caută să îmblânzească pe Dumnezeu prin pocăinţă?

Puterea de a lega şi dezlega este şi va fi puterea care păstrează Biserica sfântă şi fără de prihană. Pentru aceasta Biserica din timpuri apostolice nu a încetat să îşi exercite această mare putere, dar trebuie ca şi cei care poartă de grijă sufletelor lor să alerge la Biserică, ea fiind singura tămăduitoare, fiindcă altfel nu este mântuire. Domnul îi cheamă pe toţi cei osteniţi şi împovăraţi ca să îi odihnească pe ei. Iar Biserica, ce continuă lucrarea lui Hristos, îi cheamă pe cei împovăraţi de păcate ca să le dea odihnă. Cum se vor odihni cei împovăraţi de păcate, dacă Biserica nu ar avea puterea de a lega şi dezlega? Cum se vor fi odihnit nea-

[1] I Cor. 5:6.

[2] Rom. 11:16.

[3] Cf. textului liturgic: „Cele sfinte celor sfinţi aducem..." care se cântă mai înainte de Chinonic la *Sfânta Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur* şi la cea a Sf. Vasile cel Mare.

murile, dacă Apostolii nu ar fi avut puterea de a ierta păcatele? Şi cum ar putea continua lucrarea apostolească, dacă nu ar fi moştenit această harismă? Numai Biserica, fii iubiţi în Domnul, poate să uşureze povara celor împovăraţi de păcate. Veniţi, *toţi cei împovăraţi, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre.*[1]

Marea apostolie a Bisericii şi dumnezeiescul ei caracter silesc mădularele ei să o păstreze pe ea sfântă şi fără de prihană, „neavând pată sau zbârcitură sau altceva de acest fel", astfel ca Biserica, mireasă a lui Hristos iubită şi prin sângele Lui curăţită, să fie *sfântă şi fără prihană*[2] şi, având drept apostolie să dospească toată frământătura[3], să îşi ducă la împlinire marea ei misiune. Iar cei împovăraţi de păcate, care află desfătare întru acestea şi care sunt în comunitatea Bisericii, profanează sfinţenia Bisericii şi împiedică lucrarea marii ei apostolii. Mădularele Bisericii trebuie să fie, zice Pavel, sfinte şi fără prihană. *Precum întru El ne-a şi ales înainte de întemeierea lumii, ca să fim sfinţi şi fără de prihană înaintea Lui. Mai înainte rânduindu-ne, în a Sa iubire spre înfierea întru El prin Iisus Hristos, după buna socotinţă a voii Sale, spre lauda slavei harului Său, cu care ne-a dăruit pe noi prin Fiul Său cel iubit. Întru El avem răscumpărarea prin sângele Lui şi iertarea păcatelor după bogăţia harului Lui.*[4]

Cei care din neştiinţă păcătuiesc astfel, trebuie să recunoască faptul că mare osândă îşi agonisesc loruşi

[1] Mt. 11:28-29.
[2] Ef. 5:27.
[3] I Cor. 5:6.
[4] Ef. 1:4-7.

şi că întreit se va cere împlinirea judecăţii lor: 1. că nu au păzit porunca şi au călcat legea lui Dumnezeu, făcându-se robi păcatului; 2. că au atribuit Bisericii pete, prihane şi întinăciuni; 3. că au frânat lucrarea Bisericii prin pătarea acesteia şi prin propria potrivnicie faţă de lucrarea Bisericii. De aceea zicea Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dacă noi am fi creştini, demult ar fi venit neamurile la Hristos". Aşadar noi punem oprelişte lucrării Bisericii. Aşadar, iubiţilor, să nu mai stăruim încă în păcat, ci să ne schimbăm şi să ne sfinţim pe noi înşine prin iertarea păcatelor, ca să nu fim osândiţi pentru acest întreit păcat, să dăm satisfacerea cerută de la noi pentru a plini dreptatea dumnezeiască.

Cel ce păcătuieşte trebuie să satisfacă dumnezeiasca dreptate

Satisfacerea dumnezeieştii dreptăţi rănite prin lucrarea păcatului din partea celui păcătos este imperativul dreptăţii pentru vindecare şi dispoziţia lăuntrică a păcătosului pentru a-L îmblânzi pe Dumnezeu.

Imperativul dreptăţii şi dispoziţia inimii izvorăsc din acelaşi izvor, din caracterul veşnic al legii dumnezeieşti. Dreptatea cere o compensare din pricina veşniciei dumnezeieştii legi pe care a ştirbit-o păcatul. La fel şi inima caută din imboldul lăuntric a satisface dumnezeiasca dreptate, fiindcă lăuntric însetează şi caută păzirea dumnezeieştii legi şi se străduieşte să lucreze pentru înveşnicirea acesteia. Această sete lăuntrică vine din identificarea voinţei omului lăuntric cu legea lui Dumnezeu.

Cerința și străduania de a o împlini sunt semn de luptă împotriva păcatului, fiindcă orice păcat este război împotriva legii lui Dumnezeu și dușman al păcii și al Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, pe care caută să o tulbure și să semene confuzie.

Păcatul, ca unul spre care nu tindem prin fire, este ceva care nu a fost creat de Dumnezeu și, ca atare, este neființă. Dar când este lucrat de pofta cea împotriva firii, primește ipostas. Dar fiindcă întreaga creație este plină de faptele Domnului și fiindcă această lege se revarsă peste toată fața pământului, această făcătură omenească ce a luat ipostas, ceea ce este dorit împotriva firii, primește un loc și tinde să înlocuiască binele cel creat de Dumnezeu. Dar dacă Dumnezeu le-a făcut pe toate bune foarte, urmează că această nouă făcătură ce a intrat a tulburat și a vătămat binele care avea stăpânirea și a prejudiciat astfel legea lui Dumnezeu. Păcatul este, așadar, un mare rău și fărădelege împotriva lui Dumnezeu, fiindcă amenință să distrugă lucrarea lui Dumnezeu. Fiindcă făcătorul păcatului este omul; de aceea, păcătuind el, împotriva lui Dumnezeu păcătuiește și pentru aceasta trebuie să se plinească dumnezeiasca dreptate, distrugând răul pe care l-a săvârșit și să lucreze pentru înveșnicirea legii lui Dumnezeu.

Părerea că orice păcat este săvârșit împotriva lui Dumnezeu o aveau și iudeii, și neamurile. Sfânta Scriptură și operele păgânilor sunt pline de astfel de mărturii. David, care își mărturisea lui Dumnezeu păcatele, zicea: *Ție Unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut*[1]. Iar Hesiod zice că dreptatea este fe-

[1] Ps. 50:6.

cioară şi fiica lui Zeus, care era foarte cinstită şi respectată de înşişi zeii şi, ori de câte ori cineva o vătăma necinstind-o în mod nebunesc, îndată se înfăţişa înaintea lui Zeus şi povestea nedreapta socotinţă a oamenilor, aceea de a plăti poporul plata pentru nedreptăţile regilor.

„Această fecioară este dreptatea, din Zeus
odrăslită,
Mult cinstită şi mult slăvită de zeii ce sălăşluiesc
în Olimp,
şi ori de câte ori cineva o vatămă
şi-oricine, fără de ruşine, o dispreţuieşte,
îndată ea lui Zeus, Kronianu-i tată, 'nainte-i cade,
şi îndată-i vesteşte al oamenilor nedrept cuget,
de-a face să plătească poporul răutăţile regilor..."[1]

Din aceste stihuri, Hesiod, care este reprezentativ pentru cultura păgână, nu numai că arată că orice păcat este săvârşit împotriva lui Dumnezeu, ci şi faptul că nu urmează o împăcare între dreptatea dumnezeiască şi om, dacă nu este dată cuvenita satisfacţie pentru nedreptăţile făcute.

Atunci când păcătuim, aşadar, păcătuim faţă de Dumnezeu şi ne facem luptători împotriva legii lui Dumnezeu. Este necesar să ne străduim să Îl îmblânzim pe El, pentru a ne împăca.

În *Sfânta Scriptură* se aduc foarte multe exemple cu privire la dumnezeiasca pedeapsă pentru păcatele oamenilor. Printre acestea se aduc unele care mărturisesc adevărul cuvintelor lui Hesiod. Se istoriseşte că Da-

[1] Hesiod, *Munci şi zile*, 256-261.

vid, când era împărat, a păcătuit împotriva lui Dumnezeu numărând poporul, iar Dumnezeu a trimis un înger distrugător şi a ucis şaptezeci de mii în trei zile.[1] La fel, şi poporul regilor lui Iuda, şi Israil au fost pedepsiţi de multe ori pentru nechibzuinţele regilor lor.

Că pentru orice păcat se cere satisfacţie, se aduc multe exemple şi în *Sfânta Scriptură*, iar unul dintre acestea, al cărui subiect este sora lui Moise, Miriam, este foarte concludent. Miriam a deschis gura împotriva lui Moise şi vorbele ei au fost văzute ca păcat împotriva lui Dumnezeu şi îndată s-a umplut toată de lepră.[2] Zice Scriptura că, dacă nu va fi ruşinată şapte zile prin despărţirea de tabără, să nu fie slobozită de lepră. Dar şi desfrânatul cel din Corint, dacă Sfântul Pavel nu l-ar fi dat satanei, nu s-ar fi mântuit sufletul lui. De aceea şi Sfintele Sinoade şi părinţii purtători de Dumnezeu, Marele Athanasie[3] şi Petru[4], Patriarhii Alexandriei, şi Dionisie[5] şi Sfântul Grigorie Thaumaturgul[6] şi Marele Vasile[7] şi Dumnezeiescul Hrisostom şi alţii impun canoane aspre păcătoşilor, în funcţie de

[1] II Reg. 24:1-15.

[2] Num. 12:1-15.

[3] *Epistolă către Avva Ammon din singurătate, Epistola către Episcopul Rufinianos* (G. Rali – M. Potli, *Culegere a sfintelor şi dumnezeieştilor Canoane*, vol. 4, Atena, 1852, pp. 67-77, 82-87).

[4] Petru al Alexandriei, Canoanele 1-14 (Rali-Potli, *op.cit.*, vol. 4, pp. 14-43).

[5] Dionisie al Alexandriei, Canoanele 2, 4, *Ibidem*, pp. 7-9, 12-13.

[6] Sf. Grigorie Thaumaturgul, Canoanele 1-9, *Ibidem*, pp. 45-49, 53-55, 62-65.

[7] Sf. Vasile cel Mare, cea mai mare parte a canoanelor lui, *Ibidem*, pp. 88-294.

cât şi cum a păcătuit fiecare. „Căci cel ce nu dă satisfacţie aici dreptăţii, zice un părinte, va fi trimis la judecătorii de dincolo ca să dea socoteală de faptele necucernice pe care le-a lucrat, ca unul care nu a ţinut rânduielile Sfintei Biserici."[1]

Aşadar este de neocolit a da satisfacţie dumnezeieştii dreptăţi rănite. Astfel încât o necesitate stringentă ne constrânge să alergăm la mila lui Dumnezeu cu atât mai mult cu cât nu ştim ce va aduce ziua de mâine. Să alergăm cu lacrimi, cu zdrobire de inimă şi cu străpungerea inimii să ne înfăţişăm înaintea judecătorului şi vindecătorului nostru, care împreună cu noi pătimeşte, a celui ce pătimeşte duhovniceşte împreună cu noi, şi să ne despovărăm inima noastră mărturisind păcatele, pentru a ne uşura judecata Judecătorului de dincolo, la care vor fi trimişi toţi cei care nu vor să plinească legea dreptăţii aici, pe pământ, pentru faptele săvârşite de ei în faţa judecătorilor de pe pământ, să ne împăcăm cu Dumnezeu şi să ne facem părtaşi ai vieţii veşnice.

Sfântul Vasile cel Mare iată ce ne sfătuieşte pe noi despre aceasta: „Plângi mai înainte de vremea aceea, ca să nu plângi acolo. Acum întoarce-te, cât mai este încă îngăduit. Nici nu amâna pentru atunci întoarcerea din păcate, când nu mai este vreme de pocăinţă. Să lucrăm binele cât încă putem. Dacă pierdem bani, putem iarăşi să îi facem la loc, dar dacă vom pierde timpul, altul în loc nu vom mai putea găsi. Căci nu îşi iubeşte atât de mult îndrăgostitul iubita, cât iubeşte Dumnezeu sufletul care se pocăieşte. Căci aşa este de mare

[1] Loc neidentificat.

iubirea de oameni a Stăpânului, că nu se întoarce de la nici unul din cei ce aleargă la ea, ci îi întinde mâna"[1].

Dar dacă cineva a căzut în păcate mari şi grele, să nu deznădăjduiască, ci să vină cu îndrăznire la dumnezeiasca iubire de oameni şi se va milui. Iată şi despre aceasta ce zice dumnezeiescul Vasile: „Nu pierde nădejdea, nici nu lăsa rugăciunea, ci vino aşa păcătos cum eşti, ca să Îl slăveşti tu pe Stăpânul, să Îi dai Lui prilej de a-ţi arăta iubirea Lui de oameni prin iertarea păcatelor tale. Fiindcă dacă te temi să vii, pui stavilă bunătăţii Lui împiedicând bogăţia bunătăţii Lui, adică împiedicând faptul de a veni la tine"[2].

Dar cel mai bine sfătuieşte Sfântul Nil, zicând: „Hristos Împăratul Dumnezeu nu Se întoarce nicidecum de la cei care se deschid către El şi suspină către El din adâncul inimii, chiar de ar fi împovăraţi cu multe păcate, ci vine şi îi curăţeşte pe ei şi le dăruieşte harisma înfierii şi îi arată lucrători ai virtuţii cu timpul"[3].

Că mărturisirea este folositoare din punct de vedere moral şi duhovnicesc

Cel care se mărturiseşte cu regularitate se foloseşte îndoit, atât moral, cât şi duhovniceşte. Şi 1) se foloseşte moral fiindcă rătăcirile şi abaterile lui morale se împuţinează cu totul; 2) duhovniceşte, fiindcă este povăţuit de părintele lui duhovnicesc.

---

[1] Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, *PG*, 96, 140BC.

[2] *Ibidem*, 140D.

[3] *Ibidem*, 5, 7, *PG*, 95, 1456C.

Rătăcirile morale se împuținează, fiindcă mărturisirea cu regularitate merge cu totul desăvârșit spre virtute și spre petrecerea potrivit lui Hristos, călăuzit fiind creștinul de părintele lui duhovnicesc și întărit de sfaturile lui, de vreme ce cunoștințele și experiența părintelui duhovnicesc, sub a cărui învățătură și dojană se află creștinul care se mărturisește, pe de o parte, îl învață pe el ce trebuie să îmbrățișeze și să facă, pe de altă parte, ce trebuie să lepede și să arunce. Prin cunoștința lui, duhovnicul îl zidește pe el întru virtute, iar prin experiența lui îl păzește de înșelări și în acest fel îl călăuzește spre mântuire. Destăinuirea cugetelor zdrobește capcanele diavolului și face deșarte uneltirile lui, fiindcă experiența lui duhovnicească le vădește pe ele și face vicleșugul evident.

Rușinarea în fața duhovnicului este ca un zid protector în fața păcatelor, fiindcă nimicește pornirile spre păcat și taie poftele rele. Amintirea că urmează să fie descoperit înaintea duhovnicului și ideea că îi va vesti acestuia faptele lui rele și că îl va dovedi pe el pătimaș și aplecat spre păcat și inconsecvența în făgăduințele făcute înaintea lui Dumnezeu și a duhovnicului îi reprezintă în minte viitoarea rușine și îi smerește imboldurile și patimile.

Cel ce se mărturisește sporește duhovnicește fiindcă 1) prin învățătură cunoștințele duhovnicului sunt transmise puțin câte puțin celui mărturisit, ca unui ucenic, și 2) fiindcă mintea lui, curățindu-se de întunericul păcatului și al înșelării, se luminează și cugetă minunile lui Dumnezeu și astfel sporește.

Mărturisirea este leacul mântuitor al unei comunități întregi, fiindcă poate să izbăvească de la pieire

multe suflete căzute din pricina înşelării, a poftelor rele şi a cugetelor rele. Duhovnicul este persoana căutată de suflet, faţă de care cel ce păcătuieşte voieşte să îşi verse inima lui, să se destăinuiască, să îşi arate rănile sufletului, ca să caute vindecare şi să fie uşurat. Duhovnicul este persoana mijlocitoare, cel ce leagă sufletele şi le încinge cu legăturile rudeniei, ale prieteniei, ale dragostei. Duhovnicul poate lega sufletele părinţilor şi ale copiilor, ale soţilor, ale fraţilor şi rudelor. Duhovnicul este învăţătorul dinlăuntru al comunităţilor, păzitorul familiilor morale, mângâierea celor întristaţi şi stimulentul pentru cei scufundaţi în marea vieţii acesteia. Mărturisirea din punct de vedere moral este cea mai mare lucrare a Bisericii pentru comunitate. Duhovnicul este medicul moral al societăţii. Numai acesta poate primi toate relele câte biciuiesc astăzi comunitatea, fiindcă îi va învăţa pe cei rătăciţi, va îndrepta pe cei căzuţi, va întări pe cei zdruncinaţi, va lumina pe cei întunecaţi, va călăuzi pe cei neputincioşi, va ajuta pe cei lipsiţi, va potoli poftirile, va linişti patimile, va împăca pe cei despărţiţi, va împrieteni pe cei duşmani, va strânge legăturile şi va înstăpâni pacea în familii. Aşa este mărturisirea din punct de vedere moral, pe care, din nenorocire, nu o întrevedem şi o lepădăm. De aceea sunt şi multe rele care biciuiesc comunitatea. Creştini, păziţi rânduielile Bisericii, fiindcă în păzirea lor este viaţa veşnică. Căutaţi medici tămăduitori pentru sufletele voastre şi pentru pacea voastră.

Că mărturisirea trebuie să fie după o pregătire prealabilă

Mărturisirea cere o pregătire prealabilă, fiindcă cel ce vine nepregătit înainte la duhovnic, potrivit unei necesităţi de la sine înţeleasă, nu cunoaşte cu precizie nici despre scăderile, nici despre excesele sale. Fiindcă nu cunoaşte nici cele pe care era dator să le împlinească şi nu le-a împlinit, nici mulţimea păcatelor lui, căci este cu neputinţă ca cel ce nu s-a cercetat pe sine cu câteva zile înainte cu toată rigoarea şi nepărtinirea datorate şi care nu a măsurat cu dreaptă măsură faptele lui şi nu le-a cântărit pe acestea potrivit cu gravitatea lor şi care nu a devenit conştient de starea lui de vinovăţie, să rodească vreun folos dintr-o mărturisire nepregătită şi spontană. Fiindcă neputinţa memoriei de a se gândi la toate, lipsa timpului pentru cercetare şi lipsa unei conştientizări a stării de vinovăţie fac spovedania fără rod şi în acelaşi timp lasă multe patimi nevindecate, subminând sănătatea sufletului şi lăsând seminţe noi pentru păcate noi. Aşadar este necesar ca acela ce se apropie la mărturisire să se cerceteze pe sine cu câteva zile înainte, să îşi măsoare cu atenţie şi minuţiozitate orice faptă a lui, să conştientizeze toate lipsurile, scăderile şi excesele şi aşa să se apropie de spovedanie şi să mărturisească numai despre acestea, fiindcă a vorbi la duhovnic despre virtute şi despre faptele bune şi a trece cu vederea patimile care sfâşie sufletul şi a le tăinui cu grijă este acelaşi lucru cu un bolnav care vorbeşte la doctor despre robusteţea trupească şi despre sănătate. A vorbi la du-

hovnic despre virtute şi despre fapte bune, mai ales cu emfază, este fariseism şi dovada slavei deşarte şi lăudăroşenie, lucru cu totul nepotrivit în orice situaţie, şi cu atât mai mult în momentul mărturisirii păcatelor înaintea lui Dumnezeu. Fiindcă nu trebuie să uităm că la mărturisire stăm înaintea lui Dumnezeu şi ne mărturisim păcatele noastre, ca să dobândim milă şi iertarea lor.

Dumnezeu cunoaşte virtuţile noastre şi nu are nevoie de explicaţie şi, aşa cum la medic povestim numai pătimirea cu multă grijă, la fel şi la duhovnic numai patimile sufletului să le mărturisim cu zdrobire de inimă şi cu străpungere. Fiindcă cei ce se mărturisesc se pregătesc mai dinainte şi pentru Dumnezeiasca Împărtăşire, pentru aceasta este necesar ca această pregătire să aibă un caracter încercat.

Un mod corespunzător pentru pregătirea pentru mărturisire şi dumnezeiască împărtăşire este socotit de Sfinţii Părinţi postul şi rugăciunea, dar un post autentic, nu fariseic, potrivit cu rânduielile Bisericii, care statornicesc drept scop al lui îndreptarea patimilor sufletului şi ale trupului, concentrarea minţii noastre celei risipite şi înălţarea ei deasupra materiei josnice care pururi ne distrage atenţia şi o atrage spre lucruri deşarte şi vătămătoare de suflet. Fiindcă este necesar ca fiecare creştin să conştientizeze dacă prin post creştinesc şi prin rugăciune nu îşi înalţă mintea şi inima lui la Dumnezeu, dacă inima prin post şi luptă nu se zdrobeşte, este cu neputinţă, cu neputinţă ca omul să ajungă la o adâncă recunoaştere şi conştientizare a stării lui păcătoase, să cântărească drept păcatele lui, să caute cu râvnă, dor şi osârdie iertarea lor şi să caute, de

asemenea, a satisface dreptatea dumnezeiască rănită. Fiindcă fie-ne nouă cunoscut aceasta, că numai în măsura în care ne vom recunoaşte păcatele vom fi luminaţi de sus, de la Părintele luminilor. Şi, în măsura în care vom fi luminaţi de sus, mintea şi inima noastră se vor înălţa la Dumnezeu; şi, în măsura în care ne vom înălţa la Dumnezeu, vom deveni mai uşori prin post şi rugăciune. Rugăciunea şi postul, dar cele creştineşti, sunt ca o oglindă în care vedem păcatele, urâţenia şi faptele noastre cele de ruşine şi adevăratul lor caracter. Fără post şi rugăciune suntem lipsiţi de oglindă şi nu putem avea o imagine adevărată a păcatelor noastre, desăvârşită zdrobire a inimii şi conştiinţă înfrântă, şi prin urmare nici o curată şi de rod purtătoare mărturisire. Dar, fiindcă numai postul şi rugăciunea creştineşti sunt singurul mod de a ne pregăti pentru o mărturisire sinceră, trebuie să păzim cu multă grijă aceleaşi rânduieli ale Bisericii, ca să ne mărturisim cu adevărat şi să ne împrietenim cu Dumnezeu în deplină siguranţă, să nu scăpăm din vedere scopul mărturisirii.

Veniţi aşadar, iubiţi fraţi! Timpul este potrivit pentru fapta aceasta. Să ne apropiem şi să ne curăţim, ca să ne împărtăşim cu vrednicie cu Sfintele şi Preacuratele Taine. Să lepădăm păcatul, să dăm înapoi cele dobândite prin nedreptate, să ne împăcăm cu duşmanii noştri şi să facem fapte vrednice de pocăinţă[1], să Îl înduplecăm pe Dumnezeu, să ne atragem dumnezeiasca Lui milă şi astfel să devenim vrednici moştenitori ai Împărăţiei cereşti[2], de care fie să ne învrednicim noi toţi. Amin.

[1] Fapte 26:20; Mt. 3:8; Lc. 3:8.

[2] Iac. 2:5.

OMILIA 10

Despre Dumnezeiasca Împărtăşire

Paharul pe care Eu îl beau îl veţi bea
şi botezul cu care Mă botez vă veţi boteza,
dar a şedea de-a dreapta Mea sau
de-a stânga Mea, nu este al Meu a da,
ci celor pentru care s-a pregătit.[1]

Ce răspuns mai cuprinzător sau mai degrabă învăţătură este dată de Domnul către Apostolii care încă erau copii la minte şi care cugetau încă cele pământeşti, dorind dregătorii şi locurile cele dintâi şi erau încă stăpâniţi de patimile invidiei! Ce învăţătură clară, ce limpede se descrie duhul apostoliei Domnului! Cât de limpede vesteşte că El nu caută la faţă, că nu El Însuşi hotărăşte locul fiecăruia în mântuire, ci fiecare om prin faptele credinţei lui! Ne învaţă deci că nu alegerea lor ca Apostoli ai Domnului le va da întâietate la venirea Împărăţiei Domnului[2], ci credinţa şi faptele lor. Fiindcă acel „celor pentru care s-a pre-

[1] Mc. 10:39-40.
[2] Cf. Mt. 20:20-23.

gătit", deşi arată fapta împlinită deja, a cărei săvârşire mântuieşte, nu trebuie totuşi socotită ca împlinită de la sine, fiindcă nu se măsoară cu aceeaşi măsură faptele omeneşti şi cele dumnezeieşti, fiindcă ceea ce la oameni este cu neputinţă este cu putinţă la Dumnezeu.[1] Aşadar acel „cărora s-a pregătit"[2] arată fapta săvârşită deja, dar prin mai înainte cunoaşterea lui Dumnezeu, după cum mărturiseşte şi Sfântul Apostol Pavel: *Căci pe care i-a cunoscut mai dinainte, mai înainte i-a şi hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său*[3]. Astfel încât, deşi locul este mai dinainte hotărât, aceasta nu afectează totuşi libertatea omului care este dator să îşi hotărască el singur locul în cer şi în Împărăţia Mântuitorului. Aşadar trebuie să bem paharul pe care Domnul l-a băut şi să fim botezaţi cu botezul cu care a fost botezat Domnul[4], adică prin faptă şi cuvânt să devenim urmaşi ai Domnului, pentru ca să ne hotărâm locul nostru lângă El. Prin aceste două cuvinte simbolice, deşi Domnul a făcut aluzie la paharul morţii şi la botezul martiric al sângelui, nu mai puţin a arătat şi aceste Taine de căpătâi, a Sfintei Împărtăşanii şi a Sfântului Botez, pe care orice creştin trebuie să le dobândească drept arvună a vieţii veşnice. Dar că aceste cuvinte ale Domnului înseamnă şi acest lucru o mărturiseşte şi Sfântul Apostol Pavel, zicând: *Acest pahar este Legământul cel Nou întru sângele Meu. Aceasta să faceţi ori de câte ori veţi bea spre pome-*

[1] Mt. 19:26.
[2] Mt. 20:23.
[3] Rom. 8:29.
[4] Mc. 10:38-40.

nirea Mea. Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni[1]. Așadar paharul a vestit și moartea Domnului, și Taina Dumnezeiești Împărtășiri a preînchipuit-o. Dar, fiindcă este cea mai înaltă dintre taine și cea mai necesară pentru om, după ce am predicat deja despre mărturisire, astăzi vom vorbi despre Dumnezeiasca Împărtășire și vom arăta: 1) mărimea Tainei și 2) cum trebuie să ne apropiem de Potir.

Măreția și vrednicia Tainei Dumnezeiești Împărtășiri

Taina predată nouă de Domnul, a Dumnezeiești Împărtășiri, este cea mai înaltă dintre toate Tainele. Este mai măreață decât toate minunile din câte a săvârșit puterea lui Dumnezeu, este cel mai înalt lucru din câte a conceput înțelepciunea lui Dumnezeu. Este totodată și cel mai de preț dintre toate darurile câte a dăruit dragostea lui Dumnezeu oamenilor, fiindcă aceasta le întrece pe toate celelalte prin depășirea numerică a hotarelor firii. Deși toate minunile vin din depășirea unor legi ale firii, totuși Dumnezeiasca Împărtășire le depășește pe toate, de aceea și pe drept cuvânt poate fi numită și văzută drept Taină a tainelor și minune a minunilor.

Aristotel, stabilind modurile existenței lucrurilor fizice, le reduce pe acestea la zece, pe care le numește categorii. Acestea sunt următoarele: ființa/substan-

[1] I Cor. 11:25-26.

ţa, cantitatea, calitatea, relaţia, spaţiul, timpul, poziţia/starea, posesia, acţiunea şi pasivitatea. Taina Sfintei Euharistii depăşeşte toate categoriile firii amintite, fapt pentru care poate fi numită pe bună dreptate minunea minunilor. Şi iată dovada. Este minune după substanţă, fiindcă Sfintele Daruri, deşi mai înainte de binecuvântare sunt materia pâinii şi vinului, după binecuvântare şi sfinţire sunt substanţa Trupului şi Sângelui lui Hristos. Este minune după cantitate, fiindcă întreg trupul lui Hristos este întreg în Sfântul Artos şi tot întreg în fiecare părticică. Este minune şi după calitate, fiindcă simţim calitatea pâinii şi a vinului, dar mâncăm şi bem Trupul şi Sângele lui Hristos. Este minune şi după legătura cu ceva, adică după relaţie, fiindcă în Dumnezeiasca Euharistie este Însuşi Fiul, pe Care L-a născut la plinirea vremii Fecioara Maria, numai că aici nu Se naşte din mamă şi din tată, ci Se săvârşeşte ca Taină, încât în chipul prefacerii, adică al prefacerii pâinii şi vinului în trupul Lui, nu se face referire nici la tată, nici la mamă. Este minune potrivit locului, fiindcă acelaşi Iisus Hristos este şi în cer şi pe pământ şi acelaşi este şi în Sfântul nostru Altar. Este minune şi după timp, fiindcă în calitate de trup al lui Hristos este nestricăcios şi nemuritor; ca sânge este izvorul vieţii veşnice, dar proprietăţile dumnezeieşti rămân în Dumnezeiasca Euharistie, cât timp rămân chipurile pâinii şi vinului. Minune şi după stare, fiindcă la Dumnezeiasca Liturghie se contemplă Iisus născut, culcat în iesle, ca întins pe cruce, ca înviat şi înălţat la ceruri, ca înălţat şi şezând la dreapta Tatălui, ca Fiu şi Dumnezeu. Minune potrivit posesiei, fiindcă

trupul și sângele Domnului au un acoperământ exterior – chipurile pâinii și vinului. Este minune potrivit acțiunii (sau lucrării) fiindcă împărtășirea cu Sfintele Taine atinge simțirea, dar sfințește duhul. Minune desăvârșită și după pătimire, fiindcă Sfântul Artos se taie în bucățele, dar ca Trup al lui Hristos nu se împarte. Se mănâncă, dar ca Trup al lui Hristos nu se cheltuiește. De aceea Sfânta Euharistie, fiindcă depășește toate principiile/temeiurile sau toate categoriile sub care se prezintă legile firii, este mai mare decât toate minunile. De asemenea este și cea mai înaltă, fiindcă depășește orice înțelegere. Măreția acestei Taine va putea fi înțeleasă dacă vom avea în vedere o altă taină. Nașterea din Fecioară a Mântuitorului este minune, fiindcă noi nu concepem cu mintea în ce chip Se naște în timp și din Fecioară Dumnezeu veșnic, ne gândim totuși că Se naște, fiindcă Îl vedem pe El om desăvârșit. Dar depășește multe principii și multe categorii, însă rămân și unele sub care Îl putem cuprinde pe El. Totuși în Taina Dumnezeiești Împărtășiri se ascunde nu numai dumnezeirea, ci și omenitatea, astfel încât este Taină a tainelor, ascunsă după toate modurile, depășind toate legile cunoașterii naturale. Prin această Taină Dumnezeu a arătat către noi ca puternic, cea mai mare stăpânie a dumnezeiești Lui atotputernicii, ca înțelept, cea mai mare înălțime a dumnezeiești Lui atotbunătăți.

Așa este Taina Dumnezeiești Euharistii. Arătând mărimea și vrednicia acestei Taine, deja trecem la arătarea modului în care trebuie să ne apropiem de împărtășirea de ea.

Cum trebuie să ne apropiem de împărtășirea cu Sfintele Taine

Modul în care trebuie să ne apropiem de Dumnezeiasca Euharistie ne învață pe noi Sfântul Apostol Pavel când zice: *Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului*[1].

Să își cerceteze, fiecare mai întâi conștiința, pentru a-și da seama de starea lui morală și de relația cu Dumnezeu și cu aproapele și, dacă le află pe acestea în stare plăcută lui Dumnezeu, să se apropie să se împărtășească. Altminteri să se ferească, fiindcă nu este nimic comun între ceea ce este sfânt și ceea ce este blestemat. Sfântul Apostol Pavel, îndemnând pe corinteni să nu se însoțească cu cei necredincioși, adică să nu primească însoțitori necredincioși, zice: *Nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși, căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul? Sau ce învoire este între Hristos și Veliar?*[2] Astfel încât ce părtășie este între păcătos și Dumnezeiasca Euharistie? Că se cuvine să ne apropiem de Sfintele Taine cu evlavie ne învață pe noi Însuși Dumnezeu, poruncind lui Moise să nu se apropie de rugul aprins încălțat, ci să își dezlege încălțămintea picioarelor lui în semn de evlavie, fiindcă locul în care stătea era sfânt. *Moise, Moise, nu te apropia aici! Ci scoate-ți încălțămintea din picioa-*

[1] I Cor. 11:28-29.

[2] II Cor. 6:14-15.

rele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt![1] Aşadar trebuie să ne apropiem cu toată evlavia, curaţi de *orice întinăciune a trupului şi a duhului*[2], pentru a ne împărtăşi cu vrednicie. Fiindcă, dacă Dumnezeu a poruncit lui Moise să îşi lepede încălţămintea pentru a se apropia de un loc sfânt, cu cât mai dator eşti tu, creştine, să lepezi orice legătură a păcatului ca să primeşti în tine întreg pe Dumnezeu? Oare pâinea aceea sfântă nu este Trupul Domnului? Şi Sfântul Potir nu este oare Sângele Domnului? *Paharul binecuvântării, pe care l-am binecuvântat, nu este împărtăşirea cu sângele Domnului? Şi pâinea pe care o frângem nu este oare împărtăşire cu trupul Domnului?*[3] Cum, dar, vă veţi apropia cu o conştiinţă încărcată de focul care îi arde pe cei nevrednici? *Căci este cărbune aprins care îi arde pe cei nevrednici.*[4] De aceea dezleagă orice legătură a duşmăniei faţă de aproapele, orice poliţă a nedreptăţii, leapădă ceea ce este străin, şi fereşte-te de rău şi fă binele,[5] întoarce-te la Domnul şi apropie-te, ca să fii sfinţit întreg, să fii luminat şi să devii sălaş al dumnezeiescului har, să fii unit cu Hristos, ca să rămâi întru El şi El întru tine. *Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el.*[6]

---

[1] Ex. 3:2-5.
[2] II Cor. 7:1.
[3] I Cor. 10:16.
[4] I Cor. 11:27.
[5] Ps. 33:15.
[6] In 6:56.

Caracterul celui ce se împărtăşeşte cu vrednicie

O! cât de fericit şi binecuvântat trebuie să fie socotit cel ce se împărtăşeşte cu vrednicie cu Dumnezeieştile Taine! Astfel vine de la Altar pe de-a-ntregul reînnoit, fiindcă focul dumnezeirii, care se uneşte prin Dumnezeiasca Împărtăşanie cu sufletul omului, arde păcatele acestuia, îl umple de dumnezeiescul har, sfinţeşte cugetele, întăreşte puterile sufletului, luminează mintea, străpunge inima cu frica de Dumnezeu şi, la sfârşit, o arată cort numai al Duhului Sfânt.

Cel ce se împărtăşeşte cu vrednicie a primit deja arvuna Împărăţiei cerului[1], se află înarmat cu toată armura Duhului[2], care îl păzeşte pe el de tot răul şi de toată uneltirea celui rău şi îl face înfricoşător demonilor înşişi. Inima celui ce se împărtăşeşte cu vrednicie se umple de bucurie negrăită şi de nespusă voioşie. Numai unul ca acesta simte o schimbare survenită în el şi se bucură de înnoirea lui. Virtuţile toate îi împodobesc inima, iar dorul lui este unirea cu Domnul.

Seninătatea sufletească pe care i-o dă conştiinţa comuniunii şi împăcării cu Dumnezeu şi pacea cerească ce domneşte înlăuntrul său se reflectă pe chipul lin al celui ce se împărtăşeşte cu vrednicie şi întreaga lui înfăţişare exterioară mărturiseşte starea sa morală lăuntrică. Inocenţa şi curăţia, aceste două haruri care îl încununează, sunt cele ce mărturisesc cel mai mult pentru el faţă de toţi. Iată caracterul celui ce se împăr-

[1] II Cor. 1:22; 5:5; Ef. 1:14.

[2] Ef. 6:11-13.

tăşeşte cu vrednicie şi întru adevăr! Acestea sunt consecinţele dumnezeieştii împărtăşiri.

Acestea avându-le cineva în vedere, cum nu va deplânge cu atât mai mult pe cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie[1] sau pe cei care nu se pot împărtăşi fiind împiedicaţi de păcat să se împărtăşească, dar din nepăsare şi din mândrie sau, ca să zicem aşa, pentru vreun folos sufletesc sau trupesc, se apropie de Dumnezeiasca Împărtăşanie, nechemaţi fiind? Fiindcă sănătatea sufletului atrage şi sănătatea trupului, precum ştim că se întâmplă şi invers. Ce vom spune despre unii ca aceştia? În care categorie de creştini îi vom rândui? Starea lor în creştinism este cea pe care o au numai cei reci şi cei indiferenţi.[2] Dar sunt ei oare adevăraţi creştini? Aceasta nu este evident pentru noi. Dar ceea ce putem cunoaşte este faptul că unii ca aceştia călătoresc pe mare fără catarg, fără cârmă şi fără cârmaci. Vai de ei în ziua aceea când se vor ridica împotriva lor valurile şi vânturi puternice vor sufla împotriva lor şi valuri uriaşe le vor scufunda corăbioara! Săraci atunci şi lipsiţi de dumnezeiasca mângâiere, vor vedea cu ochi înlăcrimaţi şi cu privirea fără de nici o nădejde prăpastia deschisă sub picioarele lor ameninţând cu scufundarea şi pierzania lor totală. Către unii ca aceştia avem a le da un sfat frăţesc: să se grăbească să se împărtăşească pentru a fi izbăviţi, fiindcă nu există nici o altă scăpare. Oprindu-ne aici cuvântul, să spunem câteva lucruri necesare despre starea datorată după împărtăşirea cu Sfânta Euharistie şi cu petrecerea potrivită ei.

[1] Cf. I Cor. 11:27.

[2] Apoc. 3:15-16.

După Sfânta Euharistie

După Dumnezeiasca Euharistie dă laudă şi mulţumeşte drept Domnului, fiindcă te-a învrednicit să te faci părtaş Trupului şi Sângelui Lui. Petrece ziua prin fapte vrednice de ea şi să ai această zi ca un model şi ca un reper pentru tot restul zilelor tale. Să nu rabzi ca restul zilei să întristezi pe îngerul tău, păzitorul sufletului şi trupului tău, întorcându-te la relele tale dintâi, ca porcul scăldat la noroiul mocirlei lui, sau precum câinele care se întoarce la vărsătura lui,[1] fiindcă grea va fi întoarcerea ta. Să nu cumva să zici că iarăşi mă voi pocăi şi iarăşi mă voi curăţa, fiindcă nu atârnă exclusiv de voinţa ta pocăinţa şi mântuirea, ci şi de voinţa lui Dumnezeu. Fiindcă la mântuirea omului doi factori contribuie: harul lui Dumnezeu şi voinţa omului. De aceea e de trebuinţă ca amândoi aceşti factori să conlucreze, ca să aibă loc împlinirea mântuirii. Aşadar mântuirea noastră, neatârnând în mod absolut de voinţa noastră, nu se săvârşeşte prin dispoziţiile noastre, de aceea nici nu putem spune că suntem stăpâni pe mântuirea noastră sau că ori de câte ori ne place nouă putem să ne pocăim şi să ne întoarcem de la răutăţile noastre la Domnul.[2] Nu, nu! Adevărat că Domnul *vrea ca toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*.[3] Adevărat şi că aşteaptă pocăinţa păcătosului, fiindcă a zis: *Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă de la calea lui şi să fie viu*[4].

[1] II Petr. 2:22.
[2] Fapte 3:26.
[3] I Tim. 2:4.
[4] Iez. 33:11.

Dar îl rabdă pe păcătosul care păcătuiește din neștiință sau pe cel care păcătuiește în cunoștință, dar drept urmare a unei neputințe moralicești și care nu privește cu nepăsare păcatul său, iar nu pe cel care păcătuiește întru cunoștință și care tratează cu indiferență păcatele lui, fiindcă unul ca acesta nu se va pocăi niciodată. Acesta își zidește casa pe temelii nesigure și cugetă în sine că bătrânețea îi va aduce nimicirea patimilor, ridicarea dispozițiilor pentru păcat și o ușoară pregătire pentru pocăință, care îl va duce la mântuire. El cugetă că neputința trupească de a mai păcătui este o cale pentru mântuire! Cât de mult se înșală unii ca aceștia! Cât de departe sunt aceștia de adevăratul duh al creștinismului și, prin urmare, cât de puțin pot fi ei numiți creștini! Dar cât sunt de departe și de adunarea creștinilor! Unii ca aceștia se înșală așteptând pocăința și mântuirea. Fie-le cunoscut acestora că nu este mântuire lor, fiindcă nici pocăință nu va fi. Și iată de ce. Fiindcă ei nu au prețuit creștinismul, ci sunt dintre cei care hulesc împotriva Duhului Sfânt[1], de vreme ce hula împotriva Duhului Sfânt nu înseamnă numai a vorbi necuviincios despre El și apoi a regreta, ci a rămâne indiferent și nepocăit după ce a păcătuit. Cel ce nu se pocăiește după păcat nu numai că leapădă dumnezeiasca lege, ci și pe Dătătorul de lege Îl înfruntă și Îl disprețuiește, socotindu-se pe sine vrednic a da socoteală pentru faptele săvârșite de el. Pricina înșelării celui ce leapădă pocăința este fie necunoașterea duhului creștinismului și însemnătatea pocăinței – de vreme ce ignoră dogma creștină *abate-te de*

[1] Mt. 12:31.

la rău şi fă binele[1] şi îndemnul *fiţi sfinţi*[2] şi *fiţi înţelepţi*[3] şi toate celelalte porunci creştine prin care ne întoarcem la virtute –, cugetă că Dumnezeu poartă de grijă numai trupurilor şi caută ca acestea să fie curăţate de murdărie, fiindcă El oricum îi va primi, păcatul lor încetând fie din vreo neputinţă trupească, fie din vreo altă împiedicare. Că astfel gândesc se arată din vederile şi din cugetele lor, dar mai ales din fraza lor obişnuită: *ne vom pocăi când vom îmbătrâni.* Oare prin aceasta nu vor să arate vremea neputinţei lor şi a incapacităţii de a mai păcătui? Aşadar nu este oare adevărat că aceştia nu au nici cea mai vagă idee despre viaţa duhovnicească, nici nu cunosc virtutea cea plăcută lui Dumnezeu, abţinerea de la păcate oricum, dar fără transformarea inimii, fără dobândirea virtuţii, fără luptă şi celelalte? Această expunere exactă a ideilor lor despre duhul creştin ne încredinţează pe noi şi despre adevăr: necunoaşterea înţelesului pocăinţei. Aceştia identifică pocăinţa cu neputinţa de a mai păcătui, de aceea şi socotesc că se află în pocăinţă dacă nu mai lucrează cele rele, fie aceasta şi din neputinţa, şi din incapacitatea de a mai săvârşi păcatul, fiindcă nici nu cugetă altfel, precum o dovedesc. Faptul de a confunda pocăinţa cu neputinţa de a păcătui, adică a spune că mă voi pocăi când voi îmbătrâni, arată că cel ce o spune nu are cunoştinţă despre înţelesul pocăinţei, fiindcă în vreme ce pocăinţa purcede din simţire, ei o fac să atârne de voinţă. Dacă, aşadar, vreodată

[1] Ps. 33:15.

[2] I Petr. 1:15-16.

[3] Mt. 10:16; I Cor. 4:10.

le-ar fi cu putință să hotărască ei ceea ce nu atârnă de voința lor, atunci ar putea să se pocăiască, de vreme ce simțirea lor e moartă. Cât de mult se înșală cel ce socotește că poate fără să își trezească simțirea și conștiința să își hotărască mântuirea lui! Dacă simțirea lui nu se trezește, în chip nedrept hotărăște cu privire la mântuirea lui. Pocăința provocată fuge; așadar este cu neputință ca unul ca acesta să dobândească mântuire. Dar și dacă i-ar trece prin minte că simțirea este cea ce aduce pocăința și nu mai puțin dacă neglijează a aduce satisfacere dumnezeiești dreptăți rănite, iarăși nu poate să se pocăiască, fiindcă Dumnezeu, din pricina marii răutăți a celui ce de multe ori a păcătuit și nu a putut compensa dumnezeiasca dreptate, nu îi trezește inima adormită din letargia ei, ci îl părăsește pe el să nu se întoarcă, să se vindece și să se mântuiască. Așadar este necesar ca acei ce doresc mântuirea și viața veșnică să nu amâne pocăința lor, ci să se grăbească a se pocăi cât mai grabnic și fără întârziere. Fiindcă, deși nu atârnă în mod absolut de voință pocăința, fiindcă purcede din simțire și conștiință, iar inima numai Dumnezeu o poate mișca, să ne grăbim cu lacrimi și să Îl rugăm pe Dumnezeu pentru mântuirea noastră, să ne dea străpungere și zdrobire inimii noastre și robire cugetelor noastre ca să se trezească simțirea, să își recunoască starea lui morală și să cheme pocăința cea cu adevărat mântuitoare.

Veniți, așadar, frați creștini, să profităm de harul lui Dumnezeu, să ne îngrijim de mântuirea noastră, să fim vrednici de Preacuratele Taine, să petrecem restul vieții noastre în înfrânare dreptate și evlavie. *Că-*

ci s-a arătat, după cum zice Sfântul Pavel, harul lui Dumnezeu tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și în veacul de acum să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cucernicie, așteptând fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus. Amin.[1]

[1] Tit 2:11-13.

Cuvânt despre datoriile noastre în faţa Sfântului Altar

Iar Hristos, venind Arhiereu al bunătăţilor celor viitoare, a trecut prin cortul cel mai mare şi mai desăvârşit, nu făcut de mână omenească, adică nu din zidirea aceasta. El a intrat odată pentru totdeauna în Sfânta Sfintelor, nu cu sânge de ţapi şi de viţei, ci cu însuşi sângele Său, şi a dobândit o veşnică răscumpărare (Evr. 9:11-12).

Cine va putea vreodată să spună toate câte le-a lucrat adânca milostivire a lui Dumnezeu pentru mântuirea neamului omenesc? Cine va reuşi să închipuie cu stiletul sau să descrie cu condeiul măreţia, caracterul sau mulţimea acestor dumnezeieşti lucrări?

Faptele săvârşite de iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru întreaga omenitate sunt nu numai multe, ci sunt şi mai presus de fire şi necuprinse cu mintea. De la crearea lumii şi până la venirea Arhiereului celui mare, a lui Iisus Hristos, dătătorul viitoarelor bu-

nătăţi, atâtea fapte minunate a făcut Dumnezeu pentru mântuirea şi desăvârşirea omului, încât nimănui dintre noi nu i-ar ajunge timpul să povestească. Subiectul pericopei citite astăzi a Epistolei Sfântului Apostol este istoria cununii faptelor dumnezeieştii iubiri de oameni.

Omul, păcătuind şi căzând sub povara propriului păcat, a devenit victima propriei prostii. Păcatul, ca zid despărţitor între el şi Dumnezeu[1], l-a lipsit pe om de harul lui dumnezeiesc venit peste el în urma relaţiei duhului lui cu Dumnezeu. Puterile lui sufleteşti slăbite, partea lui cunoscătoare, nu puteau să îl facă mai precis în cunoaşterea celor bune, fiindcă îndepărtarea de Dumnezeu i-a adus întunecarea duhovnicească şi necunoaşterea adevăratului bine. Partea lui voitoare, vătămată de cea cunoscătoare, a voit răul, iar partea simţitoare s-a desfătat petrecând cu cel rău. O astfel de stare a omului, ca avortată, a adus completa ruinare a sa. Un astfel de sfârşit al omului ar fi fost de neevitat dacă Dumnezeu nu S-ar fi grăbit să îi vină în ajutor.

Mila lui Dumnezeu vine ca un ajutor pentru mântuirea oamenilor. Mijloacele prin care Dumnezeu a venit în ajutorul lor sunt acestea: insuflările, descoperirile, lucrările mai presus de firea spirituală şi perceptivă a omului. Prin acestea Dumnezeu a călăuzit şi l-a îndrumat pe om. Profeţiile şi toate proorociile erau astfel de fapte dumnezeieşti menite a călăuzi pe om pe calea adevărului. Dar neamul omenesc, deşi astfel învăţat şi instruit de Dumnezeu, nu putea totuşi să ajungă prin această pedagogie la o asemenea desăvâr-

[1] Cf. Ef. 2:14.

șire, încât să restabilească cea dintâi relație și comuniune cu Dumnezeu, cât timp cunoașterea poruncilor dumnezeiești și conștientizarea stării morale vrednice de milă a omului putea să reînnoiască pe omul stricat de păcat. Acea pedagogie poate fi văzută ca o pregătire pentru cunoașterea întru conștiință a propriei nenorociri și necesitatea mântuitoare și înnoitoare. Jertfelnicul înălțat de Moise era cea mai înaltă mărturie a unei astfel de trebuințe pentru oameni. Acel jertfelnic era altarul care mărturisea conștiința neamului omenesc pe care o avea despre el însuși ca neam păcătos și blestemat[1]. De aceea și arhiereul aducea mai întâi jertfă pentru propriile păcate și apoi pentru greșalele poporului.[2] Omenirea avea așadar nevoie de un arhiereu fără de păcat, fără de prihană și sfânt, osebit de păcătoși[3] și avea nevoie de un jertfelnic care să poată reînnoi pe omul stricat de păcat.[4] Temelia acestui jertfelnic S-a făcut Domnul nostru Iisus Hristos, Care, fiind jertfitor și jertfă, S-a adus pe Sine lui Dumnezeu jertfă fără de prihană[5] *spre miros de bună mireasmă*[6] și L-a împăcat pe Dumnezeu cu oamenii, *intrând o dată pentru totdeauna în Sfânta Sfintelor, nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele Său, și a dobândit o veșnică răscumpărare*.[7] Jertfelnicul acela, iată, este deja în mijlocul nostru gata să dăruiască

[1] Ex., cap. 25-27; Evr. 9:1-6.
[2] Evr. 9:7; 7:27.
[3] Evr. 7:26.
[4] Evr. 6:6.
[5] Ef. 5:2; Evr. 9:14.
[6] Ef. 29:18; 5:2; Filip. 4:18.
[7] Evr. 9:12.

oamenilor har, sfinţire şi izbăvire, gata să reînnoiască toată omenitatea. Dumnezeu, miluind întreaga omenitate, a stătut El Însuşi în mijlocul ei. Dar acum de ea depinde faptul de a voi să fie mântuită.

Cât de multe datorăm Dumnezeului nostru, Creatorului nostru celui Iubitor de oameni! Cine poate zugrăvi în cuvinte mărimea datoriei noastre faţă de iubitorul de oameni Dumnezeu? Cu ce măsură a cuvântului voi cuprinde Necuprinsul? Este cel mai dificil lucru. De aceea şi las aceasta în seama conştiinţei fiecăruia, nevorbind nimic despre datorie. Şi nu putem aici să le înşiruim pe toate arătând câte a lucrat Dumnezeu pentru neamul omenesc. Dar fiindcă înălţarea acelui jertfelnic care a dăruit oamenilor cele mai mari daruri duhovniceşti cere şi înduhovnicirea oamenilor, atât cât este îngăduit, pentru aceasta voi vorbi despre datoriile la sfântul jertfelnic, fiindcă trebuie să conştientizăm faptul că Domnul ne-a dat nouă sub jurământ darurile Sale cele bogate, cele care se revarsă de la jertfelnic. De aceea trebuie să îl păzim pe acesta pentru a primi darurile, fiindcă altminteri nu ne vom folosi cu nimic de la sfântul jertfelnic, apropiindu-ne de el, ci mai vârtos ne vom osândi. Aşadar cunoaşterea datoriilor este o necesitate stringentă, fiindcă, dacă acel jertfelnic s-a înălţat pentru că nu era altă mântuire, urmează că numai de la acest jertfelnic trebuie să primim mântuire. Dar dacă mântuirea se acordă pe nişte principii, trebuie să le cunoaştem pe acestea, fiindcă altminteri suntem lipsiţi de mântuire. Cunoaşterea datoriilor ca factor important care duce la mântuire trebuie stabilită, şi încă foarte precis şi limpede.

Prima datorie a noastră față de sfântul jertfelnic este aceea de a sfinți jertfelnicul. Să sfințim altarul mai întâi, dacă vom aduce la el ca *jertfă vie, sfântă și bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească*[1] și apoi dacă ne apropiem pentru împărtășirea cu Sfântul Trup și Sânge ale Mântuitorului nostru, Care S-a jertfit pe el pentru mântuirea noastră. Avem deplină conștiință că ne apropiem cu vrednicie, fiindcă orice altă punere înainte și orice apropiere nevrednică este privită ca o sfidare a celor dumnezeiești și ca o profanare a jertfelnicului. Domnul îi pedepsește pe cei care se apropie cu nevrednicie de sfântul jertfelnic.[2]

Sfântul Apostol Pavel, voind să îi păzească pe ucenicii lui dintr-o astfel de cădere, îi învață următoarele cuvinte remarcabile: *Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și de sângele Domnului Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului*[3]. Așadar avem cea mai înaltă datorie, cei ce ne apropiem de Sfânta Masă a Domnului, să ne cercetăm pe noi înșine și așa să mâncăm din pâine și așa să bem din pahar, ca nu cumva să nesocotim Trupul și Sângele Domnului. Dar la ce cercetare și la ce socotință se gândește? Răspunzând la această întrebare, zicem: pe de o parte, zicând *să se cercete-*

[1] Rom. 12:1.

[2] Num. 15:37; 16:35.

[3] I Cor. 11:27-29.

ze pe sine se referă la cercetarea propriei conştiinţe, iar socotinţa se referă la simţirea dumnezeirii Tainelor şi la sentimentul nostru de vinovăţie, fiindcă, dacă această socotinţă nu este întru noi, atunci, ca unii care nu avem desăvârşită şi exactă conştiinţă a înălţimii şi a măreţiei ospăţului tainic dăruit, transmis nouă, ne apropiem cu nevrednicie şi atunci osândă ne agonisim nouă, mâncând şi bând din potir.

Biserica, tâlcuind inspirat aceste cuvinte ale Sfântului Pavel, glăsuieşte către cei pregătiţi pentru a se împărtăşi cu Preacuratele Taine următoarele cuvinte insuflate de Duhul Sfânt: „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste apropiaţi-vă!"[1]

Acestea le strigă, fiindcă în aceste cuvinte se cuprinde toată învăţătura Sfântului Pavel. Şi, cu adevărat, cine, având frică, credinţă şi dragoste, poate să fie socotit nevrednic de sfânta împărtăşire? Frica de Dumnezeu este văzută în *Vechiul Testament* drept cea mai înaltă virtute. Prin expresia „cel ce se teme de Domnul" se indică şi se caracterizează cel ce vieţuieşte în legea Domnului[2] şi care păzeşte poruncile Lui. În Sfintele Scripturi acesta este de multe ori fericit.[3] Iar expresia opusă în Scripturi o descriu cuvintele: „omul care nu se teme de Dumnezeu" caracterizat ca om fără de lege şi fără Dumnezeu. Cel dintâi sens îl dă şi Biserica cuvintelor „frica de Dumnezeu". Să se cerceteze, aşadar, fiecare pe sine şi să se afle dacă are în el însuşi o astfel de frică de Dumnezeu aşa

[1] V. *Sfânta şi dumnezeiasca Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur*, după Chinonic.

[2] Ps. 1:2.

[3] Ps. 1:2; 111:1; 127:1; Înţel. Sir. 34:15.

cum cere Scriptura și Biserica, adică cea curată, sfântă și neamestecată cu un simțământ străin sau ușuratic; atunci să se vadă pe sine vrednic după cea dintâi cerință a Bisericii și să îndrăznească, și fără aceasta să nu se apropie, fiindcă mai întâi este dator să se cerceteze pe sine dacă într-adevăr crede fără șovăire că pâinea și vinul puse înainte sunt însuși Trupul și însuși Sângele Domnului cel vărsat pentru mântuirea lumii. Dar când se va afla și în această privință vrednic de Dumnezeiasca Împărtășire, atunci plin de iubire față de Dumnezeu și de aproapele lui să se apropie. Dacă totuși simte că iubirea față de aproapele nu este așa cum o poruncește Domnul, atunci să se abțină a veni la Altar și să lase Sfânta Împărtășanie până ce se va împăca cu fratele lui, fiindcă altminteri nu este văzut vrednic de Dumnezeiasca Împărtășire. Importanța acestei porunci o exprimă și mai limpede Biserica în rugăciunile de la rânduiala Împărtășaniei, zicând: „Trupul Stăpânului vrând să-l primești spre hrană, fii cu frică să nu te arzi, că foc este; Sângele Lui vrând să-l bei spre-mpărtășire, mergi și cu cei ce te-au mâhnit te împacă, și așa îndrăznește de ia hrana sfântă"[1].

Acestea le poruncește Biserica întemeiată pe temelia cuvintelor evanghelistului Ioan, care spune explicit și limpede: *Cine iubește pe fratele său rămâne în lumină și sminteală în el nu este. Iar cel ce urăște pe fratele lui este în întuneric și umblă în întuneric și nu știe încotro se duce*[2]. Oricine nu face dreptate nu este din

[1] *Orologion to Mega*, Apostolikis Diakonias tis Ecclisias tis Ellados, Atena, 1986, p. 510.

[2] I In 2:10-11.

Dumnezeu, nici cel ce nu iubeşte pe fratele său. Pentru că aceasta este vestea pe care ai auzit-o de la început, *ca să ne iubim unul pe altul...*[1] *Oricine urăşte pe fratele său este ucigaş de oameni.*[2] Şi în altă parte: *Dacă cineva zice că Îl iubeşte pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăşte, acela mincinos este. Căci cel ce nu iubeşte pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe Care nu L-a văzut cum poate să Îl iubească? Şi această poruncă avem de la El, ca cel ce iubeşte pe Dumnezeu şi pe fratele său să îl iubească*[3].

Dragostea faţă de aproapele este semnul dragostei faţă de Dumnezeu şi măsura cu care se cântăreşte dragostea lui. Prin acest cuvânt se arată că Domnul a poruncit ca acela ce aduce dar la Altar şi poartă în suflet duşmănie faţă de aproapele să lase darul lui înaintea Altarului şi să grăbească să se împace cu fratele lui: *Dacă, deci, îţi vei aduce darul tău la Altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea Altarului, şi mergi mai întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi venind, adu darul tău*[4].

Dacă, deci, Domnul nu îngăduie aducerea darului la Altar celui ce nu s-a împăcat cu fratele său, cum va îngădui atunci Dumnezeiasca Împărtăşanie celui care ţine minte răul împotriva fratelui său?

Dragostea aproapelui purcede din iubirea lui Dumnezeu, fiindcă dragostea lui Dumnezeu, fiind dragoste faţă de ceea ce este nepărmurit, poartă şi ea caracteris-

[1] I In 3:10-11.
[2] I In 3:15.
[3] I In 4:20-21.
[4] Mt. 5:23-24.

ticile nemărginirii, fapt pentru care se şi poate extinde asupra tuturor. Cine nu iubeşte pe aproapele lui nu are dragostea aceea nemărginită, prin urmare nu are o dragoste vrednică de Dumnezeu şi de aceea nici nu Îl iubeşte pe Dumnezeu. Cine iubeşte pe aproapele lui pe Dumnezeu Îl iubeşte, fiindcă, exteriorizând dragostea lui, rupe legăturile iubirii de sine şi ale egoismului şi poate să aibă dragoste nehotărnicită şi vrednică de Dumnezeu. Fiindcă egoismul este numai o îngrădire a dragostei, o limitare a ei la idolatria propriului eu. Aşadar este cu neputinţă ca cineva să iubească pe Dumnezeu, dacă nu îl iubeşte pe fratele său, fiindcă Dumnezeu sălăşluieşte în inima celui ce iubeşte, iar puterea dumnezeiască sălăşluită în om rupe zgarda egoismului şi a iubirii de sine şi eliberează dragostea care se tinde mai mult spre toţi. Aşadar lipsa dragostei faţă de aproapele este semn al lipsei dragostei faţă de Dumnezeu, fiindcă minte cel ce zice că Îl iubeşte pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăşte. Trebuie, aşadar, ca, venind la împărtăşirea cu Sfintele şi Preacuratele Taine, să avem, în afară de frica lui Dumnezeu şi de credinţă faţă de Sfintele Taine, şi dragoste faţă de aproapele, fiindcă, altminteri, mâncând şi bând fără cercetare, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind Trupul şi Sângele Domnului.[1]

Conformarea noastră la cerinţele Bisericii este o necesitate acută, fiindcă, dacă Sfântul şi Dumnezeiescul Altar a fost înălţat pentru nevoia mântuirii, urmează că în nici un chip nu suntem datori să o înţelegem altfel. Dar, fugind de aceasta, ne îndepărtăm de calea mântuirii noastre, fiindcă în mod clar şi explicit

[1] I Cor. 11:29.

Mântuitorul a spus: *Dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*[1]. Aşadar se pune în mod clar problema: ori virtutea şi viaţa veşnică, ori păcatul şi moartea sufletească şi trupească. Fiindcă, fie mâncăm fără vrednicie, fie ne îndepărtăm, viaţă în noi nu avem. Viaţa veşnică se dăruieşte numai celor care trăiesc potrivit lui Dumnezeu. Aşadar ori o viaţă virtuoasă împreună cu Împărăţia cerurilor, ori blestemul cu osânda veşnică. Cale de mijloc nu există. Fie trebuie să ajungem cu adevărat urmaşi ai Mântuitorului nostru Hristos şi adevăraţi iubitori ai petrecerii creştineşti, fie altminteri nu este mântuire.

Da, fraţi creştini, trebuie, aşadar, să ne împărtăşim cu vrednicie, fiindcă celor ce se împărtăşesc astfel nu numai că li se dăruieşte mântuire, ci şi multe alte daruri, prin care omul se arată chip şi asemănare a lui Dumnezeu. Dar pe care le voi socoti mai întâi şi pe care mai pe urmă? Oare nu cumva prin Dumnezeiasca Împărtăşanie, făcându-ne părtaşi Trupului şi Sângelui lui Hristos, nu ne unim cu Dumnezeu şi ajungem în relaţie şi în contact cu El? Oare nu cumva dintr-o astfel de unire primim darurile Duhului Sfânt, dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credinţa, blândeţea, înfrânarea[2] şi toată mulţimea celorlalte virtuţi? Oare nu se deschid ochii sufletului nostru? Oare mintea nu se luminează şi inima nu se curăţeşte? Oare, prin Dumnezeiasca Împărtăşire în-

[1] In 6:53-54.

[2] Gal. 5:22.

drăznind, nu vom sta înaintea Judecătorului celui nemitarnic, numai pe aceasta având-o în apărare? Dar de ce trec sub tăcere celelalte bunătăţi pe care Dumnezeiasca Împărtăşire le dăruieşte firii noastre celei simţitoare? Oare nu poate vindeca inima şi trupul suferind al celor ce se apropie cu credinţă? Oare nu ne-a dăruit de multe ori viaţa noastră şi nu ne izbăveşte de multe pericole şi nu lucrează multe minuni? Jertfa acestui sfânt jertfelnic a fost dată de către Mântuitorul Bisericii ca o comoară nedeşertată şi ca dintr-o vistierie necheltuită să primim toate cererile noastre cele bineplăcute lui Dumnezeu. Da, fraţi creştini, de la Altarul acela ni se dau nouă atâtea bunătăţi, încât timpul nu ne-ar ajunge să povestim.[1] Nenorocit este cel ce nu preţuieşte însuşi Sângele Mântuitorului, care, adus înaintea lui Dumnezeu, se face izvor de haruri neîmputinat, întoarce mânia în binecuvântare, iartă datoria noastră, rugăciunile noastre le face auzite, harul Preasfântului Duh se trimite nouă, puterile duhului nostru şi ale sufletului se întăresc şi milele Lui cele bogate se trimit către noi şi ne prohiriseşte pe noi slujitori şi liturghisitori ai Celui Preaînalt, îl înalţă pe om la treapta cea mai înaltă a îngerilor. Capătul acelui jertfelnic este scara lui Iacov, cea care leagă pământul de cer, iar îngerii care suie şi coboară[2] sunt vrednicii liturghisitori ai Celui Preaînalt, care urcă pentru ca să ducă la Dumnezeu cererile poporului purtător al numelui lui Hristos şi coboară ca să le ducă pe acestea la popor şi să transmită harul, sfinţirea şi izbăvirea.

[1] Evr. 11:32.

[2] Fac. 28:10-12.

Aşadar, fraţi creştini, acesta este acel jertfelnic şi acea jertfă care pe el se jertfeşte. Voieşti deja să te faci părtaş al bunătăţilor lui? Voieşti mântuirea ta? Fii creştin adevărat, ai frică de Dumnezeu, credinţă în Taina Dumnezeieştii Împărtăşiri şi dragoste faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele tău[1]. Îngrijeşte-te totuşi degrabă, fiindcă poate timpul nu te va aştepta. Vine moartea ca un fur noaptea[2] şi vai de acela lipsit de provizii, de Dumnezeiasca Împărtăşire adică, fiindcă venirea Domnului pentru el va fi foarte înfricoşată!

Veniţi, fraţi creştini, să ne îngrijim de mântuirea sufletelor noastre! Această vreme de post este cea mai potrivită pentru pregătire, fiindcă şi postirile, şi slujbele de priveghere, şi lepădarea pricinilor sunt tot atâtea mijloace desăvârşite pentru pocăinţă care ne sunt oferite nu în toată vremea. Pilda celor ce se împărtăşesc este o puternică încurajare pentru cei opriţi de la Sfânta Împărtăşanie. Să Îl rugăm din inimă pe Hristos să ne întărească pe noi pentru lupta[3] ce ne stă dinainte şi să ne arate pe noi vrednici părtaşi ai preacuratului Său Trup şi preacinstitului Său Sânge, ca să ne fie nouă Împărtăşania aceasta spre bucurie inimii, sănătate şi înţelepciune, nădejde nebiruită, apărare şi iertare aşteptată la înfricoşatul scaun de judecată. Amin.

[1] Mt. 22:37-39; Mc. 12:28-31; Lc. 10:27-28.
[2] I Tes. 5:2.
[3] Evr. 12:1.

Cuprins

[Celor ce se roagă] 5

Omilia 1
Despre libertatea morală, că omul este liber din punct de vedere moral 7

Omilia 2
Despre inviolabilitatea libertăţii 17

Omilia 3
Despre adevărata libertate şi despre fals-numita libertate 25

Omilia a 4-a
Despre modul în care putem rămâne liberi din punct de vedere moral 35
Cum urmăm Mântuitorului Hristos 36

Omilia a 5-a
Despre păcat 45
Care este pricina pentru care păcătuim 51
Că înşelarea vine din negrijă 53

Omilia a 6-a
Despre pocăinţă 57

Omilia a 7-a
Că mântuirea se săvârşeşte prin harul lui Dumnezeu şi prin voinţa omului 63
Că trebuie să grăbim spre pocăinţă 66
Că obişnuinţa păcatului aduce moarte 71

Cum se cuvine să fie pocăinţa 73
Despre adevărata pocăinţă şi despre roadele ei 76
Despre chemarea păcătoşilor de către Iubitorul de oameni Dumnezeu 78

Omilia a 8-a
Despre mărturisire..... 81
Ce este mărturisirea? 84

Omilia a 9-a
Despre mărturisire..... 95
Că mărturisirea este necesară..... 95
Despre iertarea păcatelor 99
Cel ce păcătuieşte trebuie să satisfacă dumnezeiasca dreptate 103
Că mărturisirea este folositoare din punct de vedere moral şi duhovnicesc 108
Că mărturisirea trebuie să fie după o pregătire prealabilă 111

Omilia a 10-a
Despre Dumnezeiasca Împărtăşire 115
Măreţia şi vrednicia Tainei Dumnezeieştii Împărtăşiri 117
Cum trebuie să ne apropiem de împărtăşirea cu Sfintele Taine 120
Caracterul celui ce se împărtăşeşte cu vrednicie..... 122
După Sfânta Euharistie 124

Cuvânt
despre datoriile noastre în faţa Sfântului Altar .. 129

DIFUZARE:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, Bucureşti
Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84
e-mail: contact@supergraph.ro
www.librariasophia.ro
www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poştă
cele mai bune cărţi de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filozofie
apărute la edituri de prestigiu.
Plata se face ramburs la primirea cărţilor;
taxele poştale sunt suportate de Supergraph.

Vă aşteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, Bucureşti, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 021-336.10.00; 0722.266.618
www.librariasophia.ro

Sacrifică puţină vreme pentru a răsfoi cărţile noastre:
este cu neputinţă să nu găseşti ceva
pe gustul şi spre folosul tău!

Dumnezeu voieşte ca noi să fim sfinţi şi desăvârşiţi, fiindcă sfinţi şi desăvârşiţi sunt fiii Tatălui Ceresc şi numai aceştia sunt îndreptăţiţi să cheme cu fiască dragoste harurile Lui şi doar aceştia vor moşteni Împărăţia cerurilor.

Veniţi, fraţi creştini, toţi cei osteniţi şi împovăraţi, să alergăm la Domnul. Să ne întoarcem desăvârşit, fiindcă desăvârşit ne-am îndepărtat de El. Iată-L pe Judecătorul gata să ne ierte păcatele. Iată-L pe Stăpânul gata să ne dea iertarea datoriilor. Iată, Mântuitorul întinde mâna să ne ducă în Rai, să ne facă uşoară povara păcatelor noastre, să ne dăruiască pacea şi să ne odihnească. Să luăm jugul Lui, căci jugul Domnului este bun şi povara Lui este uşoară. Să grăbim cât avem vreme, cât timp uşa vieţii veşnice este încă deschisă, să intrăm la nuntă cât ne mai cheamă Mirele. Să nu amânăm de pe o zi pe alta, fiindcă nu ştim ce aduce ziua de mâine. Să venim la Domnul, să Îi mărturisim nelegiuirile noastre, şi El este gata să ne ierte păcatele. Veniţi toţi să Îl căutăm pe Domnul, ca să aflăm odihnă sufletelor noastre!

editura Σοφία

www.sophia.ro
ISBN 978-973-136-151-2
9 789731 361512